

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

БИБЛИОТЕКА

ИЗДАНИЕ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

4'2008

ГОДИНА XV

ISSN 0861-847X

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

БИБЛИОТЕКА

ГОДИНА XV. 4'2008

ГЛАВЕН РЕДАКТОР АЛЕКСАНДРА ДИПЧИКОВА

РЕДАКТОР ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ, АНЕТА ДОНЧЕВА,
АНИ ГЕРГОВА, АНТОАНЕТА ТОТОМАНОВА, БОРЯНА ХРИСТОВА,
ДОНКА ПРАВДОМИРОВА, ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА, ЕЛИСАВЕТА МУСАКОВА,
НИНА ШУМАНОВА, СТОЯНКА КЕНДЕРОВА

ДИЗАЙН АНИ КОЛЧЕВА

ПЕЧАТНИ КОЛИ 4. ФОРМАТ 16 / 70 X 100. ТИРАЖ 360.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“. 1037 СОФИЯ,

БУЛ. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88

ТЕЛЕФОНИ НА РЕДАКЦИЯТА: 988 28 11 (304, 206).

E-mail dipchikova@nationallibrary.bg; peturveli4kov@abv.bg

ПЕЧАТНИЦА НА НБКМ. СОФИЯ 2008

РЪКОПИСИ НЕ СЕ ВРЪЩАТ. ISSN 0861-847X

Хонорари не се изплащат. Всеки автор получава по 1 брой от списание „Библиотека“, в който е поместен негов текст.

Приемен ден за автори — сряда от 14 до 15 часа.

Съдържание

- ☛
5 Закон за обществените библиотеки (проект)
☛
ВАНЯ ГРАШКИНА
За проекта „Правна регулация за библиотеките и библиотечно-информационните дейности в България“
19

Кръгозор

ТОШКА БОРИСОВА

- 21** Библиотечно обслужване в LIBRARY 2.0 среда
☛

ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА

- Библиографски обзор на издадените в чужбина книги от български автори за периода 1990–2007 г.
28

Съкровища в книгохранилищата

МАРИЯ АРГИРОВА-ГЕРАСИМОВА

- 39** Редки книги в Централната библиотека на БАН

Актуално

НЕЛИ ЛИЛОВА

- 44** Информационна защита в българските организации

Авторско право

ВЛАДЯ БОРИСОВА

- 48** Икономически аспекти на правото за използване, за отдаване в заем и за отдаване под наем на произведения

Събития

СТОЯНКА КЕНДЕРОВА

- Международен симпозиум „Управление на информацията/документацията и сътрудничество между библиотеките на балканските страни“
52
☛

- Меморандум на Съюза на библиотечните и информационните работници
56
☛

- България се включи в международната инициатива „Глобални библиотеки“
58
☛

- Телевизионен проект „Голямото четене“ (по формата на BBC – „The Big Read“)
58
☛

- Изложба „Епохата на цар Фердинанд I. Завръщането на България в Европа“
59
☛

ГЕРГАНА ПАНОВА

- 61** Отбелязаха във Видин Деня на европейските езици
☛

- Народно читалище „Постоянство“ в Лом навърши 160 години
61
☛

ПЕТЯ КАЛУДИНА

- Постъпили книги в Сектор „Издавания по библиотечно дело“ на НБКМ
62

ЗАКОН ЗА ОБЩЕСТВЕНИТЕ БИБЛИОТЕКИ

Проект

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Този закон урежда учредяването, видовете, функциите, управлението и финансирането на обществените библиотеки.

Чл. 2. Обществените библиотеки са образователни, информационни и културни институти с национално и местно значение, които събират, съхраняват, предоставят за обществено ползване печатни и други произведения и информация, в това число и за писменото културно-историческо наследство.

Чл. 3. Обществените библиотеки осигуряват правото на гражданите на равнопоставен и свободен достъп до библиотечно-информационното обслужване. Те съдействат за изграждането на гражданското и информационното общество.

Чл. 4. Обществените библиотеки предоставят безплатно основни библиотечни услуги.

Чл. 5. Обществените библиотеки могат да се сдружават за защита на своите интереси, за провеждане на съвместни дейности и инициативи.

Чл. 6. Професионалният празник на библиотекарите е Единадесети май.

Чл. 7. Министерът на културата осъществява държавната политика по отношение на обществените библиотеки като създава условия за тяхното развитие.

Глава втора ОБЩЕСТВЕНИ БИБЛИОТЕКИ

Раздел I Общи положения

Чл. 8. (1) Обществената библиотека трябва да отговаря на следните условия:

1. да притежава библиотечен фонд с обем над 3000 регистрационни библиотечни единици;

2. да осигурява библиотечно-информационното обслужване на гражданите на територията, определена с акта на учредяването ѝ;

3. да разполага с подходящи помещения, оборудване и обзавеждане;

4. да има осигурени източници за финансиране, и

5. да има квалифициран персонал.

(2) Условието по ал. 1 се регламентират в Стандарт за библиотечно-информационно обслужване, утвърден от министъра на културата, по предложение на Националния съвет по библиотечно дело.

Чл. 9. (1) Обществените библиотеки определят своите задачи и структура при условията и по реда на този закон.

(2) Обществените библиотеки могат да създават филиали, както и да организират подвижни форми за осигуряване на по-добро библиотечно-информационно обслужване на гражданите.

Чл. 10. (1) Министерството на културата създава и поддържа публичен регистър на обществените библиотеки.

Закон за обществените библиотеки

(2) За вписване в регистъра по ал. 1 се подава заявление, придружено с документи, удостоверяващи изискванията по чл. 8, ал. 1.

Раздел II Видове обществени библиотеки

Чл. 11. Обществени библиотеки са Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ – гр. София, регионалните, общинските и читалищните библиотеки.

Раздел III Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

Чл. 12. (1) Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (наричана по-нататък Националната библиотека) е държавен културен институт с национално значение. (2) Националната библиотека е юридическо лице със седалище в гр. София.

Чл. 13. (1) Националната библиотека осъществява функциите по събиране, обработване, съхраняване и предоставяне за ползване на български и чуждестранни граждани печатни и други произведения, издадени на територията на страната.

(2) Функциите по ал. 1 са основни за Националната библиотека.

Чл. 14. Националната библиотека поддържа следните основни библиотечни колекции:

1. уникални колекции от български, славянски, ориенталски и други чуждоезични ръкописи, архивни документи, редки и ценни старопечатни книги;

2. колекции от специални издания (официални издания; картографски и графични издания, музикални издания и други);

3. колекция от печатни и други произведения на българската книжнина по реда на Закона за задължителното депозиране на екземпляри от печатни и други произведения (Архив на българската книга);

4. представителна колекция от чуждестранна литература във всички области на знанието;

5. колекция от публикации в чужбина на български език или свързани по съдържанието си с България, както и преводни издания на български автори, издадени в чужбина (Булгарика).

Чл. 15. Националната библиотека осигурява достъп до:

1. библиотечните си колекции и бази данни на български и чуждестранни граждани, както и до библиотечните колекции и бази данни на други библиотеки чрез междубиблиотечно заемане на документи;

2. информация за библиотечния си фонд и за библиотечните фондове на други библиотеки в страната и чужбина чрез поддържане и ползване на каталози и бази данни.

Чл. 16. (1) Националната библиотека създава Българска национална библиография като:

1. изработва и предоставя за ползване на библиотеки, други институции и граждани в страната и чужбина библиографските записи на задължителните екземпляри, депозиранни по реда на Закона за задължителното депозиране на екземпляри от печатни и други произведения;

2. предоставя на Националния статистически институт статистическите данни за издателската продукция в страната;

3. сътрудничи на международни информационни издания и бази данни чрез предоставяне на библиографска информация.

(2) Националната библиотека публикува и разпространява националната библиография по ал. 1.

Чл. 17. Националната библиотека извършва:

1. реставрация и консервация на български, славянски, ориенталски и други

Закон за обществените библиотеки

чуждоезични ръкописи, архивни документи, редки, ценни и старопечатни издания с национално значение;

2. научни и научно-приложни изследвания в областта на библиотекознанието, библиографознанието, книгознанието, архивистиката, реставрацията и консервацията на книжни материали и издава научна и научно-приложна литература.

Чл. 18. Националната библиотека като национален представител на агенциите за присъждане на международни стандартни номера на книги, периодични издания и други видове документи определя международните стандартни номера за българските издания.

Чл. 19. Националната библиотека може да извършва и следните дейности:

1. координира развитието на автоматизираната библиотечно-информационна мрежа на обществените библиотеки;

2. предоставя консултантска и експертна помощ на библиотеки, други институции и граждани;

3. участва в международни организации и извършва международна дейност, свързани с библиотечното дело;

4. разработва и участва в национални и международни проекти и програми;

5. организира и провежда културни, образователни и информационни инициативи и прояви;

6. координира дейността по издирването и библиографирането на ръкописно-документалното наследство на територията на страната.

Чл. 20. (1) Националната библиотека се ръководи и представлява от директор.

(2) Директор на Националната библиотека може да бъде лице, което:

1. е български гражданин;

2. е с висше образование с образователно-квалификационна степен „магистър“ в областите „Хуманитарни науки“ или „Социални, стопански и правни науки“ или професионална квалификация по библиотечно-информационни науки;

3. има 5 години професионален опит на ръководна длъжност в библиотека;

4. е хабилитирано лице.

(3) Директор на Националната библиотека не може да бъде лице, което:

1. е едноличен търговец, неограничено отговорен съдружник в търговско дружество, управител или изпълнителен член на търговско дружество, търговски пълномощник, търговски управител (прокурист), ликвидатор или синдик;

2. е член на органи на управление, контрол или надзор на юридически лица с нестопанска цел, осъществяващи дейност в областта на библиотечното дело или което получава под каквато и да е форма възнаграждение от тях с изключение на случаите на участие като представител на държавата;

3. работи по трудово правоотношение, освен като преподавател във висше училище.

(4) Директорът се назначава от министъра на културата въз основа на конкурс, съгласно Кодекса на труда, за срок 5 години. Конкурсът се провежда след представяне на концепция по ред, определен в наредбата по чл. 5, ал. 4 от Закона за закрила и развитие на културата.

(5) При осъществяването на дейността си директорът се подпомага от Дирекционен и Научен съвет.

Чл. 21. Към Националната библиотека действа Специализиран научен съвет по библиотечно-информационни науки, чийто състав се утвърждава от Висшата атестационна комисия.

Чл. 22. На длъжност библиотекар в Националната библиотека могат да бъдат назначени лица, които притежават:

1. висше образование с образователно-квалификационна степен по библиотечно-информационни науки;

2. професионална квалификация, придобита във висше училище, която включва най-малко 60 кредита в областта на библиотечно-информационните науки;

3. средно образование с професионална квалификация по библиотечно-информационни науки.

Чл. 23. Организацията, отчитането и анализа на творческата дейност в

Закон за обществените библиотеки

Националната библиотека се осъществява по реда на наредбата по чл. 14, ал. 5 от Закона за закрила и развитие на културата.

Чл. 24. Министърът на културата утвърждава правилник за дейността на Националната библиотека.

Чл. 25. Националната библиотека изготвя и публикува годишен отчет за своята дейност.

Раздел IV Регионални библиотеки

Чл. 26. Регионалните библиотеки са юридически лица, които се създават, преобразуват и закриват с акт на Министерския съвет, по предложение на министъра на културата, съгласувано с областния управител след решение на общинския съвет, на чиято територия са седалищата.

Чл. 27. Регионалните библиотеки осъществяват функции на основна обществена библиотека на територията, определена с акта на учредяването.

Чл. 28. Регионалните библиотеки изпълняват следните функции:

1. събират, съхраняват, организират и предоставят за ползване библиотечен фонд;
2. извършват библиотечно-информационно обслужване, включително и междубиблиотечно заемане и координират организацията на библиотечно-информационното обслужване на територията на региона;
3. поддържат архив на краеведския печат и литература и координират събирането, съхраняването, организирането и разпространението на краеведска информация и библиографията по краезнание;
4. осъществяват издателска дейност, изработват и разпространяват библиографски указатели, краеведски, информационни издания и други;
5. създават и развиват регионални автоматизирани библиотечно-информационни мрежи;
6. извършват координационна, експертно-консултантска и квалификационна дейност за библиотеките от региона;
7. организират и провеждат културно-образователни инициативи;
8. разработват и участват в програми и проекти;
9. оказват съдействие на общинската администрация при реализиране на културната политика в областта на библиотечното дело;
10. събират и обработват статистическа информация и поддържат бази данни за библиотеките от региона.

Чл. 29. (1) Регионалната библиотека се представлява и ръководи от директор, назначен от кмета на общината, на чиято територия е седалището, въз основа на конкурс, съгласно Кодекса на труда.

(2) Директор на библиотека може да бъде лице, с висше образование с образователно-квалификационна степен „магистър“ по библиотечно-информационни науки и има пет години професионален опит в библиотека.

(3) Условието и редът за провеждане на конкурса по ал. 1 се съгласуват с министъра на културата.

(4) При осъществяването на дейността си директорът се подпомага от Дирекционен и Обществен съвет.

Чл. 30. На длъжност библиотекар в регионална библиотека могат да бъдат назначени лица, които притежават:

1. висше образование с образователно-квалификационна степен по библиотечно-информационни науки;
2. професионална квалификация, придобита във висше училище, която включва най-малко 60 кредита в областта на библиотечно-информационни науки;
3. средно образование с професионална квалификация по библиотечно-информационни науки.

Закон за обществените библиотеки

Чл. 31. Министърът на културата утвърждава правилник за дейността на регионалната библиотека, след съгласуване с кмета на общината, на чиято територия се намира седалището на съответната библиотека.

Чл. 32. Регионалната библиотека изготвя и публикува годишен отчет за своята дейност.

Раздел V Общински библиотеки

Чл. 33. Общинските библиотеки са юридически лица, които се създават, преобразуват и закриват с решение на общинския съвет, съгласувано с министъра на културата.

Чл. 34. Общинските библиотеки са централни обществени библиотеки на територията на съответната община.

Чл. 35. Общинските библиотеки са централни обществени библиотеки на територията на общината и изпълняват следните функции:

1. събират, съхраняват, организират и предоставят за ползване библиотечен фонд;
2. извършват библиотечно-информационно обслужване, включително и междубиблиотечно заемане;

3. извършват краеведска дейност;

4. участват в регионалните автоматизирани библиотечни мрежи;

5. подпомагат читалищните библиотеки на територията на съответната община и си взаимодействат с други библиотеки и организации за изграждане на филиали или подвижни форми за библиотечно обслужване;

6. участват в програми и проекти;

7. организират и провеждат културно-образователни инициативи;

8. оказват съдействие на общинската администрация при реализиране на културната политика в областта на библиотечното дело.

Чл. 36. (1) Общинската библиотека се представлява и ръководи от директор, назначен от кмета на общината, въз основа на конкурс, съгласно Кодекса на труда.

(2) Директор на библиотека може да бъде лице с висше образование с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ или „магистър“ по библиотечно-информационни науки и има три години професионален опит в библиотека.

(3) Условието за провеждане на конкурса по ал. 1 се съгласуват с министъра на културата.

(4) При осъществяването на дейността си директорът се подпомага от Обществен съвет.

Чл. 37. На длъжност библиотекар в общинска библиотека могат да бъдат назначени лица, които притежават:

1. висше образование с образователно-квалификационна степен по библиотечно-информационни науки;

2. професионална квалификация, придобита във висше училище, която включва най-малко 30 кредита в областта на библиотечно-информационните науки;

3. средно образование с професионална квалификация по библиотечно-информационни науки.

Чл. 38. Общинският съвет приема правилник за дейността на общинските библиотеки, по предложение на кмета на общината.

Раздел VI Читалищни библиотеки

Чл. 39. (1) Читалищните библиотеки са обществени библиотеки на територията на населеното място, изградени на принципите на близост, достъпност и оперативност на основното библиотечно-информационно обслужване на населението.

Закон за обществените библиотеки

(2) Читалищните библиотеки изпълняват следните функции:

1. събират, съхраняват, организират и предоставят за ползване библиотечен фонд;
2. извършват библиотечно-информационно обслужване и осъществяват мобилни форми за библиотечно-информационно обслужване при необходимост;
3. извършват краеведска дейност;
4. участва в регионалните автоматизирани библиотечни мрежи;
5. съдействат за повишаване на образователното ниво, продължаващото образование, информираността, качеството на живот, социалната интеграция и разширяване на електронния достъп до информацията.

Чл. 40. Читалищните библиотеки се създават и функционират към народните читалища.

Чл. 41. (1) Читалищната библиотека се ръководи от главен библиотекар.

(2) Главният библиотекар трябва да е лице с висше образование с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ или „магистър“ по библиотечно-информационни науки и една година професионален опит в библиотеката.

(3) Главният библиотекар се назначава от читалищното настоятелство, съгласно Кодекса на труда.

(4) За читалищна библиотека с назначени на длъжност библиотекар по-малко от три лица, ал. 1 не се прилага.

Чл. 42. На длъжност библиотекар в читалищна библиотека могат да бъдат назначени лица, които притежават:

1. професионална квалификация, придобита във висше училище, която включва най-малко 30 кредита в областта на библиотечно-информационните науки;
2. средно образование с професионална квалификация по библиотечно-информационни науки.

Чл. 43. Читалищното настоятелство приема правилник за дейността на читалищната библиотека.

Глава трета

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ БИБЛИОТЕКИ

Чл. 44. Обществените библиотеки си взаимодействат и функционират в Национална мрежа.

Чл. 45. (1) Националната библиотека изпълнява в Националната мрежа общонационални функции, свързани със събирането и съхраняването на националното книжовно културно наследство и достъпа до него като:

1. създава, разпространява и предоставя библиографска информация с национално значение;
2. изпълнява функциите на централна лаборатория за реставрационни и консервационни дейности за книжовното наследство;
3. извършва експертна оценка и контрол върху консервационни проекти за защитеното книжовно наследство;
4. координира дейността на библиотеките за защитата на книжовното наследство;
5. осигурява експертна и консултантска помощ по въпросите на защитата на книжовното наследство;
6. изпълнява функциите на национален информационен център за книжовното наследство, като отговаря за изработването на сводни описи на ръкописното книжовно наследство и ретроспективната национална библиография.

(2) Националната библиотека е национален център на автоматизираната библиотечно-информационна мрежа на обществените библиотеки.

(3) Националната библиотека изпълнява функциите на национален център за отрасловата статистика за библиотеките в страната.

Чл. 46. Регионалните библиотеки, включени в националната мрежа, са регионални

Закон за обществените библиотеки

центрове при изпълнение на функциите си по чл. 28, т. 2, 3, 5, 6, 8 и 10 и оказват съдействие на Министерството на културата за изпълнение на държавната политика в областта на библиотечно-информационното обслужване.

Чл. 47. (1) Общинските библиотеки, включени в националната мрежа, са общински центрове при изпълнение на функциите по чл. 35, т. 2, 3, 4, 5, 6 и 8.

(2) Функциите на общински библиотеки могат да изпълняват и читалищни библиотеки на територията на съответната община, съгласувано с кмета на общината.

Чл. 48. Читалищните библиотеки, включени в националната мрежа, участват в автоматизирани библиотечни мрежи на територията на съответните община и област при изпълнение на функциите по чл. 39, ал. 2.

Чл. 49. (1) Министърът на културата упражнява координация, контрол и методическо ръководство върху Национална мрежа на обществените библиотеки.

(2) В Министерството на културата се създава специализирана администрация, която подпомага министъра при осъществяването на стратегии, приоритети и програми, свързани с развитието на библиотечното дело.

Глава четвърта НАЦИОНАЛЕН СЪВЕТ ПО БИБЛИОТЕЧНО ДЕЛО

Чл. 50. (1) Към министъра на културата се създава Национален съвет по библиотечно дело като експертно-консултативен орган. В състава на съвета участват представители на обществените библиотеки, на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, представители на читалища, на Министерството на културата, на Министерството на образованието, на Министерството на финансите, на Националното сдружение на общините и на професионалното сдружение, осъществяващо дейност в областта на библиотечното дело.

(2) Дейността на Националния съвет по библиотечно дело се урежда с правилник, утвърден от министъра на културата.

Чл. 51. Националният съвет по библиотечно дело:

1. предлага на министъра на културата Стратегия за развитие на национална библиотечна мрежа за срок 7 години;

2. координира дейността за развитието на библиотечните ресурси и библиотечно-информационното обслужване;

3. разработва и предлага политики за гарантиране достъпа на гражданите до документи и услуги чрез утвърждаване на ролята на библиотеките в информационното общество;

4. предлага мерки за опазване и достъп до националното книжовно културно наследство;

5. предлага на министъра на културата за утвърждаване на Стандарт за библиотечно-информационното обслужване;

6. дава оценка за дейността на обществените библиотеки съгласно Стандарта за библиотечно-информационното обслужване и предлага мерки за постигане целите на библиотеките;

7. разработва и предлага проекти на нормативни актове.

Чл. 52. (1) Към общинския съвет, на чиято територия функционират обществени библиотеки, се създава Общинска комисия за развитие на библиотечно-информационното обслужване на гражданите.

(2) Съставът на Общинската комисия по ал. 1 се определя с решение на общинския съвет.

(3) Общинската комисия създава условия и осъществява контрол за развитието на библиотечно-информационното обслужване на гражданите.

Закон за обществените библиотеки

Глава пета БИБЛИОТЕЧНИ УСЛУГИ

Чл. 53. Обществените библиотеки предоставят основни и специализирани библиотечни услуги.

Чл. 54. (1) Основни библиотечни услуги са:

1. ползването на библиотечните колекции в библиотеката и извън нея;
2. предоставянето на вербална библиографска и фактографска информация;
3. достъп до собствени традиционни и електронни бази данни и интернет достъп за образователни, социални и научни цели.

(2) Основните библиотечни услуги се предоставят безвъзмездно.

Чл. 55. (1) Специализирани библиотечни услуги са:

1. предоставяне на писмена библиографска информация;
2. предоставяне на ретроспективни библиографски издирвания;
3. доставка на библиотечни документи от страната и чужбина;
4. достъп до външни мрежови ресурси и бази данни;
5. копиране на библиотечни документи;
6. публикуване на издания.

(2) Специализираните библиотечни услуги се предоставят възмездно.

(3) Размерът на таксите за предоставяне на специализирани библиотечни услуги се определя с тарифа на Министерския съвет, съответно на Общинския съвет, като 50 на сто от постъпленията остават в съответната обществена библиотека.

Чл. 56. Обществените библиотеки създават оптимални условия за предоставяне на библиотечни услуги на хора с увреждания, учещи се и социално слаби граждани, съгласно правила, приети от обществената библиотека.

Глава шеста БИБЛИОТЕЧЕН ФОНД

Чл. 57. (1) Библиотечният фонд е съвкупност от библиотечните колекции и базите данни в една библиотека, които включват разнообразни по вид, съдържание и език публикувани и непубликувани документи, организирани в отделни колекции, с научна и информационна стойност.

(2) Библиотечният фонд е предназначен за обществено ползване, освен ако в закон е предвидено друго.

Чл. 58. (1) Библиотечният фонд е частна държавна или общинска собственост, съответно собственост на народните читалища.

(2) Съхраняването, ползването и разпореждането с документи от библиотечния фонд се извършва при условия и по ред, определен с наредба на министъра на културата.

Чл. 59. (1) Държавата и общините полагат грижи за опазването на библиотечните фондове като осигуряват условия за обновяване на библиотечния фонд и предоставят сгради със съвременно оборудване за тяхното съхранение.

(2) Опазването на библиотечните фондове е задължение на лицата, които служебно имат достъп до тях, както и на всички читатели и ползватели.

Глава седма ФИНАНСИРАНЕ

Чл. 60. Националната библиотека се финансира изцяло и приоритетно от бюджета на Министерството на културата.

Чл. 61. (1) Националната библиотека е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на културата.

(2) Трансферът от бюджета на Министерството на културата за Националната библиотека се определя с ежегодния закон за държавния бюджет на Република България.

(3) Националната библиотека е администратор и на следните приходи:

1. такси;
2. глоби;
3. приходи по сключени договори за научно-изследователски проекти и програми;
4. средства от международни фондове и програми;
5. дарения и завещания;
6. други приходи, установени със закон или друг нормативен акт.

Чл. 62. (1) Ежегодно в закона за държавния бюджет на Република България се предвижда субсидия за Националната библиотека, чийто годишен размер не може да бъде по-малък от предходната година.

(2) Субсидията по ал. 1 включва:

1. работни заплати и осигурителни вноски;
2. средства за членски внос в международни организации, фондове и програми, в които членува Република България;
3. средства за издръжка.

Чл. 63. Средствата, набрани по чл. 61, ал. 3, се разходват за:

1. внедряване на нови технологии с цел подобряване на библиотечно-информационното обслужване;
2. поддържане на национална автоматизирана библиотечно-информационна мрежа;
3. развитие на библиотечните колекции;
4. научноизследователски проекти и програми;
5. строителство и рехабилитация на библиотечни сгради;
6. непрекъснато професионално образование на библиотечните специалисти;
7. оборудване с техника и обзавеждане.

Чл. 64. Регионалните библиотеки имат самостоятелен бюджет.

Чл. 65. (1) Приходите по бюджета на регионалните библиотеки се формират от:

1. бюджета на общините, на чиято територия е седалището – за основната си дейност на базата на Стандарт за библиотечно-информационното обслужване;
2. от допълнителни средства от републиканския бюджет чрез бюджета на Министерството на културата за функциите си по чл. 28 т. 2, 3, 5, 6, 8 и 10.

(2) Извън приходите по ал. 1, дейността на регионалните библиотеки се финансира и от:

1. такси;
 2. глоби;
 3. приходи по сключени договори за проекти и програми;
 4. средства от международни фондове и програми;
 5. дарения и завещания;
 6. други приходи, установени със закон или друг нормативен акт.
- (3) Размерът на приходите по ал. 1 не може да бъде по-малък от предходната година.

Чл. 66. Средствата, набрани по чл. 65, ал. 2, се разходват за:

1. внедряване на нови технологии и създаване и поддържане на автоматизирана библиотечно-информационна мрежа;
2. развитие на библиотечните колекции;
3. научноизследователски проекти и програми;
4. непрекъснатото професионално образование на библиотечните специалисти;
5. дигитализация на културното наследство.

Чл. 67. Общинските библиотеки имат самостоятелен бюджет.

Чл. 68. (1) Общинските библиотеки се финансират от съответния общински бюджет на базата на Стандарт за библиотечно-информационното обслужване.

(2) Извън приходите по ал. 1, дейността на общинските библиотеки се финансира и от:

1. такси;
2. глоби;

Закон за обществените библиотеки

3. приходи по сключени договори за проекти и програми;
4. средства от международни фондове и програми;
5. дарения и завещания;
6. други приходи, установени със закон или друг нормативен акт.

(3) Размерът на приходите по ал. 1 не може да бъде по-малък от предходната година.

Чл. 69. (1) Читалищните библиотеки се финансират от съответния консолидиран бюджет на читалището в размер не по-малко от 40 на сто от него.

(2) Читалищните библиотеки по чл. 47, ал. 2 получават целево допълнителни средства от съответния общински бюджет.

Чл. 70. За осъществяването на стратегическите задачи за развитието на Националната мрежа се създава Национален фонд „Библиотеки“, който има за цел:

1. внедряване на новите технологии с цел подобряване на библиотечно-информационното обслужване;
2. създаване и поддържане на национална автоматизирана библиотечно-информационна мрежа;
3. развитие на библиотечните колекции;
4. научно-изследователски проекти и програми;
5. строителство и рехабилитация на библиотечни сгради;
6. непрекъснато професионално образование на библиотечните специалисти;
7. дигитализация на културното наследство;
8. оборудване на библиотеките с охранителни и пожароизвестителни системи.

Чл. 71. (1) Националният фонд „Библиотеки“ е юридическо лице – второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на културата.

(2) Министерството на културата осигурява условия за дейността на фонда.

Чл. 72. (1) Органи на фонда са управителният съвет и изпълнителният директор.

(2) Управителният съвет се състои от председател и 10 членове.

(3) Председател на управителния съвет е министърът на културата.

(4) В управителния съвет се включва по един представител на Министерството на културата, на Министерството на финансите и на Националното сдружение на общините в Република България, а останалите членове се назначават по предложение на Националния библиотечен съвет.

(5) Членовете на управителния съвет се назначават със заповед на министъра на културата за срок две години.

Чл. 73. (1) Управителният съвет ръководи дейността на фонда. За целта приема:

1. правила за организация на работата си;
2. стратегия и програма за дейността на фонда;
3. решения за провеждане на конкурси за финансиране на библиотечното дело;
4. годишен доклад за дейността на фонда.

(2) Управителният съвет заседава в присъствието на две трети от състава си. Решенията се вземат с мнозинство от повече от половината от общия брой на неговите членове.

(3) Членовете на управителния съвет получават възнаграждение, което се определя със заповед на министъра на културата.

(4) Управителният съвет може да заседава и по искане на повече от половината негови членове.

Чл. 74. (1) Изпълнителният директор:

1. представлява фонда;
2. осъществява оперативното ръководство на фонда;
3. осигурява изпълнението на решенията на управителния съвет;
4. изготвя и внася в управителния съвет годишния счетоводен отчет;
5. подготвя и внася в управителния съвет годишен доклад за дейността на фонда и осигурява публикуването му.

(2) Изпълнителният директор не може да бъде член на управителния съвет. Той участва в заседанията на управителния съвет със съвещателен глас.

Чл. 75. (1) За постигане целите на дейността си, фондът:

1. набира средства от дарения, завешания и спонсорство на български и чуждестранни физически и юридически лица;
 2. кандидатства с проекти пред български, чуждестранни и международни финансиращи институции;
 3. получава субсидия от централния бюджет.
- (2) Средствата по ал. 1 се разходват за постигане на целите по чл. 70.

АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 76. Който повреди, унищожи или изгуби документ от библиотечния фонд, се наказва с глоба от 500 лв. до 1000 лв.

Чл. 77. Длъжностно лице, което не осигури подходящи условия за опазване на документи и допусне те да се изгубят, повредят или унищожат, се наказва с глоба от 500 до 2000 лв.

Чл. 78. (1) Нарушенията на този закон се установяват с актове, съставени от оправомощени от директора на съответната библиотека лица.

(2) Наказателното постановление се издава от:

1. за Националната библиотека – от неговия директор;
2. за регионалните и общинските библиотеки – от кмета на общината.

(3) Съставянето на актовете, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. По смисъла на този закон :

1. **„Бази данни“** е обширен, периодически актуализиран файл с дигитализирана информация (библиографски описания, реферати, пълнотекстови документи, елементи на справочници, изображения, статистически данни и др.), отнасящ се до специфичен предмет или област, съдържащ записи с унифициран формат, организиран за лесно и бързо информационно търсене и извличане на информация и документи, управляван от софтуер за системно управление на бази данни.

2. **„Библиотечна колекция“** е сбирка от документи, организирана на основата на обща характеристика.

3. **„Библиотечно-информационното обслужване“** е обслужване на гражданите с библиотечни и информационни услуги.

4. **„Документ“** е регистрирана информация, която в документационния процес се разглежда като единство, независимо от физическата форма и отличителните белези, предназначена за предаване във времето и пространството, с цел запазване и обществено използване.

5. **„Книжовно културно наследство“** е съвкупност от писмени културни ценности, които са носители на историческа памет.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. В 3-месечен срок от влизането на закона в сила министърът на културата:

1. утвърждава Стандарт за библиотечно-информационното обслужване;
2. приема наредбите, предвидени в него;
3. приема правилника за дейността на Националната библиотека.

§ 3. В Закона за задължителното депозирание на екземпляри от печатни и други произведения (ДВ, бр. 108 от 2000 г., в сила от 1 януари 2001 г., изм., бр. 28 от 2005 г., в сила от 1 април 2005 г., бр. 88 от 2005 г., бр. 94 от 2005 г., в сила от 25 ноември 2005 г., бр. 57 от 2007 г., в сила от 13 юли 2007 г.) се правят следните изменения и допълнения:

Закон за обществените библиотеки

1. Наименованието на закона се изменя така: „Закон за задължителното депозиране на печатни и други произведения“.

2. Член 1 се изменя така:

„Чл. 1. Този закон определя основанията и реда на депозиране на печатни и други произведения, създадени и тиражирани в страната или отнасящи се до нея, с цел да бъдат съхранени като част от националното културно наследство.“

3. В чл. 2:

а) точка 1 се изменя така:

„1. събиране и съхраняване на депозираните печатни и други произведения по чл. 3 с цел да се осигурят пълни колекции от тях и да бъдат запазени като част от националното културно наследство;“

б) точка 2 се изменя така:

„2. осигуряване на обществен достъп до депозираните печатни и други произведения;“

в) създава се т. 5:

„5. събиране и съхраняване на задължителни екземпляри по чл. 3 с цел да се осигурят пълни колекции от тях и да бъдат запазени като част от националното културно наследство.“

4. Наименованието на глава втора се изменя така: „Депозиране на печатните и други произведения“.

5. В чл. 3:

а) в ал. 1:

аа) в текста преди т. 1 думите „екземпляри от“ се заличават;

бб) създава се нова т. 5:

„5. произведения в дигитална форма, публикувани в електронни комуникационни мрежи, предназначени за четене или възприемане по други начини, разпространявани за обществено ползване от български физически или юридически лица;“

вв) досегашните точки 5, 6, 7, и 8 стават съответно точки 6, 7, 8, и 9;

б) в ал. 2 думите „екземпляри от“ се заличават;

6. В чл. 4 думите „т. 1–4“ се заменят с „т. 1–5“.

7. В чл. 5:

а) досегашният текст става ал. 1 и в нея:

аа) текстът преди т. 1 се изменя така:

„(1) Печатните и други произведения се депозират от лицата, които:“

бб) точка 1 се изменя така:

„1. са издатели, продуценти или производители на обекти по чл. 3, ал. 1, т. 1–5, 7 и 8;“

б) създава се ал. 2:

„(2) Когато издателите на печатни произведения по чл. 3, ал. 1, т. 1 са физически лица, задължителните екземпляри се депозират от производителите.“

8. В чл. 6:

а) в заглавието думите „задължителни екземпляри“ се заменят с „печатни и други произведения“;

б) в ал. 1:

аа) текстът преди т. 1 се изменя така:

„(1) Печатните и други произведения се депозират в следните количества:“

бб) точка 1 се изменя така:

„1. Шест екземпляра от печатните произведения в тираж над 100 броя и от всяко последващо тяхно издание, отпечатани на територията на Република България или поръчани за отпечатване в чужбина, с изключение на отпечатаните с брайлов шрифт за слепи и релефните географски карти и глобуси;“

вв) точка 2 се отменя;

гг) създава се т. 19:

„19. едно копие от произведенията в дигитална форма, разпространявани в електронни комуникационни мрежи.“

Закон за обществените библиотеки

в) създава се нова ал. 4:

„(4) Когато печатно произведение се разпространява и в дигитална форма в електронни комуникационни мрежи, копие от него се депозира по същия ред както задължителните екземпляри от печатното произведение.“

г) досегашната ал. 4 става ал. 5.

9. В чл. 7:

а) заглавието се изменя така: „Изисквания към депозирани печатни и други произведения“;

б) в ал. 2, 3, 4 и 5 думите „Задължителните екземпляри“ се заменят с „Депозирани печатни и други произведения“.

10. В чл. 8, ал. 5 се изменя така:

„(5) Задължителните екземпляри от произведенията, тиражирани върху електронен носител и копията от произведенията в дигитална форма, разпространявани в електронни комуникационни мрежи, се депозират в двуседмичен срок от завършването им в готов за разпространение вид.“

11. В чл. 9:

а) заглавието се изменя така: „Получатели на депозирани печатни и други произведения“;

б) текстът преди т. 1 се изменя така:

„Печатните и други произведения се депозират във:“

в) в т. 1 думите „т. 1, 3“ се заменят с „т. 3“, а думите „4 и 5“ се заменят с „4, 5 и 6“.

12. В чл. 12:

а) заглавието се изменя така: „Права на получателите на депозирани печатни и други произведения“;

б) създава се т. 4:

„4. да презаписват върху друг носител копията от произведенията в дигитална форма, разпространявани в електронни комуникационни мрежи, когато това се налага за тяхното трайно съхраняване.“

13. В чл. 13:

а) заглавието се изменя така: „Задължения на получателите на депозирани печатни и други произведения“.

б) текстът преди т. 1 се изменя така:

„Получателите на депозирани печатни и други произведения са длъжни:“

14. В чл. 14 думите „задължителни екземпляри“ се заменят с „печатни и други произведения“.

15. В глава трета се създават нови членове 15 и 16:

„Чл. 15. Ползването на депозирани печатни и други произведения се разрешава само на регистрирани ползватели на територията на институцията-получател.

Чл. 16. Ползването на произведенията по чл. 3, ал. 1, т. 5 се извършва от 1 работно място, извън локалната мрежа на институцията или в мрежа с ограничен брой възможности за едновременно ползване.“

16. Досегашният чл. 15 става чл. 17 и в него:

а) в ал. 1 думите „задължителни екземпляри“ се заменят с „печатни и други произведения“;

б) в ал. 6 думите „чл. 14“ се заменят с „чл. 14, 15 и 16“.

17. Досегашният чл. 16 става чл. 18.

18. В § 1 от допълнителната разпоредба:

а) създава се нова т. 7:

„7. „Производител“ е физическото или юридическото лице, което произвежда тиражирани произведения за издател.“

б) досегашните точки 7 и 8 стават съответно точки 8 и 9.

§ 4. В чл. 22 от Закона за счетоводството (ДВ, бр. 98 от 2001 г., изм., бр. 91 от 2002 г., бр. 6 от 2004 г., бр. 102 от 2005 г., бр. 105 от 2005 г., бр. 33 от 2006 г., бр. 63 от 2006 г., бр. 105 от 2006 г., бр. 108 от 2006 г., бр. 57 от 2007 г.) се създава ал. 4:

Закон за обществените библиотеки

„(4) Алинея 1 не се прилага за обществените библиотеки по Закона за обществените библиотеки.“

§ 5. Обществените библиотеки в 6-месечен срок от влизането на закона в сила привеждат дейността си съгласно изискванията на този закон.

§ 6. (1) Директорът на Националната библиотека запазва правата си, до обявяване на конкурс за длъжността.

(2) Заварените на длъжностите директор на обществена библиотека по чл. 29, ал. 2, чл. 36, ал. 2 и чл. 41, ал. 2 запазват правата си до обявяване на конкурс за съответната длъжност, но не за повече от 5 години от влизане в сила на този закон.

(3) Заварените на длъжност библиотекар лица запазват правата си, но не за повече от 7 години от влизане в сила на този закон.

§ 7. Изпълнението на закона се възлага на министъра на културата.

§ 8. Законът влиза в сила в едномесечен срок от обнародването му в „Държавен вестник“, с изключение на глава седма, която влиза в сила от 1 януари 2009 г.

МОТИВИ

Глобализацията в информационните процеси и информатизацията на обществата неминуемо променят облика на библиотеките. Обществените библиотеки запазват функциите си на движеща сила в образованието, културата и информацията. В много случаи те са и единственият местен информационен център, предоставящ всякакъв вид информация на своите ползватели. Библиотеките са свързани с ключовите за развитието на всяко общество елементи: грамотност, информация, образование, култура и гражданско участие.

В страната е създадена и функционира развита библиотечна инфраструктура, чрез която се осигурява библиотечно-информационно обслужване на териториален и отраслов принцип.

Законът усъвършенства нормативната уредба на библиотеките и си поставя следните цели:

- обновяване на библиотечните колекции с нови информационни източници (в традиционен вид и на електронни носители);
- приемане на Стратегия за развитие на национална библиотечна мрежа за срок 7 години с цел осигуряване на свободен и равен достъп за гражданите до библиотечните ресурси и националните и международни информационни ресурси;
- определяне на мястото и ролята на Националната библиотека като държавен културен институт с национално значение, чийто основни задачи са свързани със събирането, съхраняването, предоставянето за ползване и разпространяването на информация за националното писмено културно-историческо наследство;
- развитие на териториалните библиотечни мрежи на базата на регионалните и водещите читалищни библиотеки като предпоставка за равноправен достъп на гражданите до информация, възможности за учене през целия живот за квалификация и преквалификация, за задоволяване на културни потребности;
- усъвършенстване системата на финансиране, с оглед осигуряване на необходимите информационни, кадрови и материални ресурси, както чрез бюджета, така и чрез реализирането на проекти и програми;
- оптимизиране броя на библиотеките и организацията на обслужване в съответствие с практиката на страните членки на ЕС и с действителните потребности на всеки регион;
- активизиране сътрудничеството на Министерството на културата с общините и ведомствата, с цел координиране оптимизацията на библиотечното обслужване и осъществяване на съвместни проекти.

Обществените библиотеки си взаимодействат и функционират в Национална мрежа, която изпълнява общонационални функции, свързани със събирането и съхраняването на националното книжовно културно наследство и достъпа до него.

Към министъра на културата се създава Национален съвет по библиотечно дело

като експертно-консултативен орган, който ще инициира и предложи на министъра на културата да утвърди Стандарт за библиотечно-информационното обслужване.

Обществените библиотеки ще предоставят основни и специализирани библиотечни услуги, като основните библиотечни услуги е предвидено да се предоставят безвъзмездно, а за специализираните ще се заплаща такса по тарифа на Министерския съвет. Половината от приходите, законът предвижда да остават в обществената библиотека, предоставяща специализирани услуги. По този начин се гарантира правото на библиотеките да използват приходите от извършваните услуги за приоритетни дейности.

Към Министерството на културата се създава Национален фонд „Библиотеки“, който е юридическо лице – второстепенен разпоредител с бюджетни кредити. Фондът има за цел:

- внедряване на новите технологии с цел подобряване на библиотечно-информационното обслужване;
- създаване и поддържане на национална автоматизирана библиотечно-информационна мрежа;
- развитие на библиотечните колекции;
- научно-изследователски проекти и програми;
- строителство и рехабилитация на библиотечни сгради;
- непрекъснато професионално образование на библиотечните специалисти;
- дигитализация на културното наследство;
- оборудване на библиотеките с охранителни и пожароизвестителни системи.

За проекта „Правна регулация за библиотеките и библиотечно-информационните дейности в България“

Проектът „Правна регулация за библиотеките и библиотечно-информационните дейности в България“ (2006–2008) бе осъществен в партньорство от Съюза на библиотечните и информационните работници, Министерство на културата и Британски съвет – София.

Дейностите по проекта са структурирани в два етапа. В рамките на първият етап бе проучен британският опит в правното регулиране на библиотеките и библиотечно-информационните дейности и документите на ЕС и Европейския парламент; анализирано бе състоянието на действащата нормативна база у нас; извършена бе експертна оценка по проблема от Джон Долан, ръководител на библиотечната политика във Великобритания и носител на Ордена на империята. Изработена бе програма за видовете нормативни документи, необходими за библиотеките и библиотечно-информационните дейности у нас. Програмата бе обсъждана през м. декември 2006 г. на широк форум с участието на представители на МК, МОН, МО, МЗ, СНЧ, Асоциация „Българска книга“.

Постигнат бе консенсус около вида и обхвата на законопроекта и другите поднормативни документи. Програмата бе представена пред библиотечната общност на националната конференция на СБНР през м. юни 2007 г.

В рамките на втория етап бяха изработени текстовете на проектозакона за обществените библиотеки, промени в закона за задължителното депозиране и примерни стандарти за университетските, специалните и училищните библиотеки. Дискусия върху текста на законопроекта се проведе през м. декември 2007 г. с участието на директорите на регионалните библиотеки, представители на МК, МОН, СНЧ и други организации. След като бяха взети предвид направените бележки и допълнения, законопроектът бе изцяло преработен.

От името на професионалната ни общност изказвам нашата благодарност към Британски съвет – София за съпричастността и сериозната подкрепа и на г-жа Анна Емануилова – директор на Дирекция „Правна“ в Министерството на културата за неограничаване й помощ, благодарение на която текстът на проектозакона придоби необходимата правна форма.

Ваня Грашкина

Честито!

Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и редакционната колегия на сп. „Библиотека“ поздравяват ст.н.с. II ст д-р Радка Колева – дългогодишен директор на Народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив, изтъкнат специалист в областта на библиотечното дело и библиографознанието, автор на десетки студии и статии в тези области, автор на поредица от книги, представящи документалното наследство на второто по големина книгохранилище в страната, дългогодишен член на Научната секция по библиографознание и Научния съвет към Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, обичан и търсен автор на специализираното издание на библиотеката, общественик, чудесен колега и приятел по случай нейната 65-годишнина.

За всичко, което е получила библиотечната колегия в общуването си с Радка Колева, а то най-кратко и точно може да се определи като социално градителство, ѝ благодари, честити ѝ юбилей, поднася ѝ своето уважение и признателност и ѝ пожелава на многая лета.

В нейна чест Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ подготви юбилеен сборник, който в най-скоро време ще бъде отпечатан.

БИБЛИОТЕЧНО ОБСЛУЖВАНЕ В LIBRARY 2.0 СРЕДА

ТОШКА БОРИСОВА

Промяната на архитектурата и съдържанието на интернет мрежата в последните години е видим процес. Приложението на най-новите технологии в Web 2.0 среда за нуждите на библиотеките създаде Library 2.0. В основата на статията е заложено схващането за Library 2.0 като мрежа от нови библиотечни услуги, насочени към удовлетворяване на нуждите на потребителите, обособени от директните или периферни ефекти на уеб 2.0 средата. Мрежата като платформа, приложението на социалните софтуери, създаването на споделено съдържание, потребителското индексирание, новата функционалност на библиотечните он-лайн каталози – OPACs, използването на блогове, RSS, уики-продукти др. са отличителните черти на Библиотека 2.0.

За да се обясни функционалността на Библиотека 2.0, необходимо е да се посочи същността на понятието Web 2.0 или интернет второ поколение, версия „бета“. Терминът е създаден от Дейл Дохърти и е наложен от Тим О'Райли през 2004 г. Под Web 2.0 са обединени конгломерат от различни уеб-приложения, като социални мрежи, блогове, подкастинг, уики-сайтове и различни други инструменти и услуги за общуване и споделяне на информация. Както О'Райли пише, личните страници се превръщат в блогове, енциклопедиите в Уикипедия, текстовите документи – в мултимедийни, таксономията във фолксономия, а електронната поща и въпросите и отговорите (Q&A) в инстант месиджинг. И докато преди години интернет беше мрежа от компютри, то сега е мрежа от хора.

Концепцията Library 2.0

Терминът „Library 2.0“ (Библиотека 2.0) за първи път е употребен през септември 2005 г. от Майкъл Кейси в неговия блог Library crunch(1), където той изказва мнение, че този термин ще бъде посрещнат нееднозначно от библиотечната общност, защото предвещава радикални промени. Той определя четири основни характеристики на Library 2.0. Библиотеката е:

- потребителски ориентирана;
- предлага разнообразие от мултимедия;
- многообразие от инструменти за комуникация с потребителите;
- иновационен подход за общуване с читателите.

Друг американец, Майкъл Стивънс, подема и дискутира темата за Library 2.0 в блога на ALA Techsource. Майкъл Стивънс дава едно по-неангажиращо определение, а именно: „превръщане на библиотечното пространство, физическо и виртуално, в по-атрактивно, по-сътрудническо и ориентирано към библиотечните потребители“. В друга своя статия(2), писана заедно с Мария Колинс, те налагат следните пет характеристики на Library 2.0:

- комуникация – участие на потребителите в дискусии, мнения, коментари;
- свързване в общности – взаимодействие, изграждане на чувство на принадлежност;
- участие в създаването, писането на информация – всеки може да създава съдържание, идеи, знания, да ги използва, миксира и изменя за повторна употреба;
- задоволство и изява от свършената работата – трупане на опит и отговорно поведение;
- споделяне с другите – на опит, знания, информация.

Уолт Крауфорд (Walt Crawford) в своето есе „Library 2.0 and Library 2.0“(3) излага 62 възгледа и 7 различни определения на понятието. Неговият извод е, че не може да се даде

еднозначно определение и има още много уточнения и съмнения, за да се приеме този термин. Изследователи на социалните пространства посочват Library 2.0 като неотменна част от т.нар. „трето място“ – т.е. всичко, което не е свързано с двете основни места от живота на човека, а именно работата и дома на отделния индивид.

Според Майкъл Хабиб(4) Библиотека 2.0 е:

- библиотечно обслужване според нуждите, а не убеждаване на потребителите да посетят библиотеката;

- библиотечно обслужване извън стените на библиотеката, с предлагане на услуги и инкорпориране на библиотечните дейности в други среди, като създаване на библиотечни портали, виртуална среда за учене и др.;

- възможности информацията да бъде изложена, откривана, манипулирана;

- създаване на приложения, които да бъдат прилагани за различни технологии, отворени, интелигентни, отговарящи на потребителските нужди, мобилни;

- управление на комуникацията с потребителите. Библиотеки, фокусирани върху потребителите и с участие на потребителите;

- обогатяване на съдържанието и достъп до трудно намирани, скрити информационни ресурси.

Концепцията Library 2.0 в различните библиотеки, за различните групи потребители се прилага по различен начин.

Library 2.0 се обяснява като подразделение на библиотечното обслужване, насочено да задоволи нуждите на потребителите, обособени от директните или периферни ефекти на уеб 2.0 средата. Накратко формулата е следната: $Web\ 2.0 + Library = Library\ 2.0$ или мрежата – второ поколение плюс библиотеката е равно на библиотека от второ поколение.

Услугите, които Библиотека 2.0 предлага, могат да бъдат обобщени така:

- справочното обслужване по електронна поща и Q&A (въпроси и отговори) страници се трансформират в справочно обслужване в реално време;

- текстовите указатели се превръщат в мултимедийни указатели и интерактивни бази данни;

- групите (Email mailing lists) си комуникират посредством блогове, уикита и RSS feeds;

- контролираните класификационни схеми добавят потребителско индексирание;

- библиотечните он-лайн каталози (OPAC) прилагат персонализиран мрежов интерфейс.

Каталозите, като база от печатни и електронни издания, каталогизират и добавят още достъпери и проверени уеб-източници, като web-страници, блогове, уикита и т. н.

Естествено е приложението на уеб 2.0 технологиите в библиотеките да провокира дискусии. Библиотекарите се питат, не е ли това поредният модерен термин, който както бързо се появява, толкова и бързо се забравя. Library 2.0 не е ли:

- начин библиотеките да оцелеят;

- очакване на потребителите за развитие на библиотечното обслужване;

- това, което академичните библиотеки правят и сега.

В своята книга „Library 2.0“ (5) Лаура Савастинюк и Майкъл Кейси пишат: „Ако сте забелязали, че читателите се обръщат към Уикипедия, а не към библиотекаря, ако предпочитат да започнат търсенето си от Google, а не от библиотечната страница. Ако имате скъпи бази данни, а ползваемостта им спада, ако забелязвате, че в заемната циркулират само последните бестселъри. Ако влезете в библиотеката и видите, че компютърните работни места са заети, а между стелажите няма никой. Ако всичко това е така, то вие не сте единственият библиотекар забелязал, че библиотеката става по-скоро място за забавления, отколкото проводник на знания, че интересът към нея секва, и че трябва да се предложат услуги, които да върнат потребителите.“

Library 2.0 е пакет от библиотечни услуги, създаден за да отговори на очакванията на потребителите, породени от ефекта на интернет мрежата второ поколение.

Социален софтуер и приложението му в библиотеките

Новата роля на уеб, като платформа за споделяне, е свързана с възможността потребителите свободно и лесно да създават и публикуват съдържание, да комуникират и

формират виртуални общности. Тази роля на потребителите става възможна благодарение на съчетаването на множество свободно достъпни технологии, софтуер и услуги, общо известни като „социален софтуер“. Под общия термин „социален софтуер“ се отнасят системи, които улесняват он-лайн комуникацията и сътрудничеството. Тук спадат, блогове, уики-инструментите, технологиите подкастинг и RSS, инструментите за създаване на социални мрежи, които променят обичайните методи за комуникация в социалната и деловата среда. Всички те имат място в библиотеките и се прилагат за комуникация с он-лайн потребителите и за изграждане на дигитално съдържание.

Най-общо социалните софтуери се подразделят на „push“ (бутащи) и „pull“ (дърпащи) технологии. Бутащите технологии са тези, които доставят информацията автоматично, а при дърпащите потребителят трябва да отиде на определено място в мрежата и оттам да „свали“ информацията. Предимствата на този род инструменти са: гъвкавост, незабавност и актуалност, ефективност на разходите и достъпност. Като недостатъци могат да бъдат посочени проблемите при управлението и организирането на информацията; несигурността – нужда от криптиране на данните и ползването на уеб-базирани инструменти.

Интересно явление е т.нар. непреднамерено използване („Unintended Uses“). При него се смесват, наслагват една върху друга различни технологии, вследствие на което се получават коренно нови уеб-приложения – или т.нар. Mashups.

Виртуални общности

Социалните софтуери са подчинени на една задача – изграждане на виртуални общности. Он-лайн общността е група от хора, които си взаимодействат чрез електронни инструменти и които са свързани заедно чрез споделени интереси или ценности. Именно споделените интереси или ценности на една общност са повод тя да съществува. Социалните взаимодействия са в основата на комуникацията. Хората формират общността, а инструментите определят как общността да си комуникира.

Френският учен Пиер Леви(6) определя виртуалната общност като „група хора, свързани със средствата на киберпространството“. Такава общност свързва хора, които се вълнуват от еднакви теми, идеи, проекти, цели, начинания и т. н., независимо от географски, времеви или институционални граници. Значението на общностите е във възможностите, които предлагат за съвместна дейност, учене или забавления.

Една от основополагащите характеристики, специфични за он-лайн общностите, е съществуването на двупосочна комуникация, т. е. потребителите се подпомагат взаимно и си сътрудничат, споделяйки мнения, знания, умения и т.н. Всяка общност е по някакъв начин специфична и нейната характеристика в зависимост от времето се променя. Така посочените съвременни информационни и комуникационни технологии работят и за библиотеките, и в полза на диалога с читателите. Общностите предлагат възможност за съвместно изграждане на съдържание. За библиотеките двата основни фактора са: сътрудничество и разпространение на знания.

Социални мрежи

Една от модерните тенденции сред общностите е участието в социалните мрежи. Те, подобно на виртуалните общности, свързват хора със споделени интереси – професионални, идейни, икономически и всякакви други. Социалните мрежи съществуват благодарение на общностите. Основните им функции са комуникация, споделяне и създаване на съдържание на базата на уеб-базирано обслужване. Свързването на хора и групи може да се разглежда като мрежа, чиито възли са социалните контакти помежду им. Това взаимодействие е в основата на социалните мрежи и множество услуги в интернет. Мотивите за участие в социалните мрежи са различни: участие във фен клубове, търсене на приятели или съученици, включване в различни движения, намиране на работа, бизнес интереси и др. Този род услуги се ползват за лични цели, но и за поддържане на бизнес отношения.

В словосъчетанието „социална мрежа“ попадат различни он-лайн явления, обединени от възможността на групи хора да осъществяват контакт помежду си на различни равнища

и с различни цели. Това са хора, които едновременно търсят, свързват и разменят данни с другите посетители. Концепцията на социалните мрежи е близка до тази на сайтовете за запознанства като Yahoo Personals, DatingDirect, Match и други. Там също се изгражда персонален профил и се разменя персонална информация за контакти, хобита и интереси, който е визитката пред другите участници в социалната мрежа. Потребителите могат да обменят съобщения, снимки, видео и друга мултимедия, да организират събития и да създават общи групи с взаимни интереси. В профила обикновено се влага и картинка, наречена „аватар“, която символизира образа на потребителя в мрежата. Социалните мрежи преориентират анонимните контакти да прераснат в контакти с реалните приятели, роднини, колеги, съседи. С термина „социални мрежи“ се обясняват събирателно и всички нови форми на он-лайн съдържание като Wikipedia.org, YouTube.com, Flickr.com, Google Maps...

Изказват се мнения, че социалните мрежи акумулират несериозна информация – папарашки снимки и видео, коментари, клюки. „Има ли качество, има ли полза от създаденото от потребителите съдържание?“ – това е въпросът, който се задава много често. Едно от доказателствата за съпричастност на потребителите бяха събитията около атентатите в лондонското метро. Първите снимки на взрива бяха от мобилните телефони на пътници и бяха публикувани в YouTube. Тези снимки изпревариха дори британските медии.

По-разпространени и известни социални мрежи до момента (юни 2008 г.) са:

- MySpace(7) www.myspace.com
- Facebook www.facebook.com
- Orkut.com <http://www.orkut.com>
- Flickr www.flickr.com
- Last.FM www.Last.FM
- LinkedIn <http://www.linkedin.com>

Понастоящем он-лайн пространството е запълнено с различни по съдържание и формат социални мрежи, които покриват и най-тесните, като области и формати, ниши.

Библиотеките могат да използват активно тези инструменти за влияние. С тях те могат да стабилизират връзките с общностите, с които работят. Традиционните библиотеки се характеризират с еднопосочен пренос на информация, а мрежата дава възможност за двупосочен такъв. Затова библиотеките следва да изградят он-лайн общности от потребители, които се подпомагат взаимно и си сътрудничат, споделяйки своите знания. Социалните мрежи могат да бъдат използвани от библиотеките по много и по най-различни начини и поводи. Водещият мотив е следване на потребителите. Социалните мрежи са място за изграждане на профил на библиотеката, за създаване на блог, за използване на средствата за комуникация в реално време, за създаване на мрежи от потребители, съмишленици, професионални мрежи, за обогатяване на библиотечния сайт с вграждане на музика или видео.

При съществуването на разнообразни мрежови инструменти е много важно съответната библиотека – в зависимост от своя потребителски профил, да избере съответните инструменти, които биха работили за изпълнението на мисията и целите ѝ. Решението следва да бъде съгласувано, като взаимодействията с потребителите бъдат наблюдавани постоянно.

Дейностите, които могат да бъдат развивани, са:

- такива, които са насочени към продължаващото образование на всички възрасти, включително на хора със специални потребности, групи в неравностойно положение и др.
- публикуване, организиране и разпространяване на дигитално съдържание;
- езиково обучение, отразяващо европейските ценности и етика за езиково многообразие;
- насърчаване на употребата на дигитално съдържание, свързано с обучение за ключовите умения за търсене и използване на дигиталните технологии и ресурси;
- предоставяне на услуги и съвети, отнасящи се до авторските права, лицензирането на дигитално съдържание;
- използването на знания, умения и квалификации за улесняване на личното развитие, повишаване на възможностите за наемане на работа и участие в пазара на труда.

Критериите за оценка, които библиотечните специалисти прилагат, за да се прецени коя услуга, инструмент или общност да се използва, са:

- възможности за формиране на групи, общности;
- възможности за комуникация, публикуване, споделяне на ресурси;
- полза;
- дизайн;
- възможност за лесна употреба.

Определя се също библиотечна политика за публикуването на информация, новини и мултимедия и комуникация с потребителите.

Използването на учебни социални мрежи е нова тема с академично приложение. Затова библиотеките, които работят с такива аудитории, могат да се възползват от потенциала на новите технологии за обучение в групи чрез мрежи за дистанционно и он-лайн обучение. Особено отношение библиотеките следва да изградят към влагането на симулации и игри в библиотечните дейности. Игрите са нов уеб-базиран инструмент за работа в сътрудничество и позволяват спонтанното формиране на социални мрежи.

Въпросът с изграждането на библиотечни социални мрежи е дискуссионен. Има и известна съпротива от потребителите. Те не очакват създаването на социални мрежи от библиотеките. Това научаваме от изследване на OCLC(8), проведено сред 6100 потребители на възраст от 14 до 84 години от Канада, Франция, Германия, Япония, САЩ, Великобритания. Само 13% от тях подкрепят инициативата. Сред интервюираните са и 382 директори на библиотеки от САЩ.

За 89% от анкетираните интернет е позната територия и те участват в мрежите за социално общуване. За съжаление изследването показва намаление с 20% на потребителите, посещаващи библиотечните страници. Тези, които сега ползват библиотечните каталози, са около 30%. Потребителите сами се считат за експерти в намирането на информация. Респондентите считат, че библиотеките са за учене, а не за общуване и че не е тяхна работа да създават мрежи. Само 14% от директорите смятат, че в библиотеките имат място социалните мрежи. Една от препоръките на изследването е: за да се въвлечат потребителите, библиотекарите трябва да са много по-активни и че участието на библиотеките в такива мрежи им носи само ползи.

Потребителско индексирание и препоръчително обслужване

Интересно явление, което заслужава професионалното ни внимание, е фолксономията. Фолксономията е понятие, антоним е на таксономията и произлиза от англ. дума „folks“ – хора, приятели и цели, да обозначи потребителското индексирание. В центъра на този процес е общността на интернет потребителите – осъзнати са култът към аматьорите, свободното съдържание, сътрудничеството, доброволното участие и децентрализацията. Фолксономията възниква в противовес на строгите йерархичните системи. Библиотечните специалисти биха свързали тези системи с Класификационната схема на Дюи, Класификационната схема на Библиотеката на Конгреса и др.

При фолксономията потребителите създават, организират, търсят и управляват хипервръзките към своите уеб-ресурси с помощта на метаданни или данни за данните. Потребителите прибавят тагове или етикети на хипервръзките на дигиталните обекти и по този начин определят, класифицират тяхното съдържание. Тези тагове се събират, запазват и формират семантична база данни.

Определението на таг (или етикет) според флагмана на сайтовете за потребителско индексирание – del.icio.us(9) е: „Таговете са дескриптори или описания от една дума, с които можеш да определиш/категоризираш смислово връзката на даден уеб-обект, така че тя да се организира и запомни.

Таговете/етикетите приличат на ключовите думи, но те се избрани от тебе и не се налага да спазваш никаква йерархия. Ти можеш да поставиш колкото си искаш етикети, можеш да ги изтриеш или преименуващ. Следователно поставянето на етикети е по-лесно и по-гъвкаво решение от организирането на твоята информация по определени категории или схеми.“

Така потребителите имат съществен принос за определяне, оценяване и организиране на съдържанието в мрежата. Основните предимства на потребителското индексирание са:

- лесно е за запомняне и намиране;
- обикновено е описателно;
- не е прецизно, не е йерархично;
- демократично е, всеки може да добавя и класира;
- практично е – прилага се разговорна лексика;
- прилагат се и функционални тагове от рода на: „Да прочета, да видя.“

Такова индексирание се нарича още плоско, на едно ниво, без йерархия. Потребителите го използват в социалните мрежи. Неговата главна задача е достъп до информация чрез споделяне на връзки. Става въпрос за един малко по-различен тип споделяне на хипервръзки, познати ни като Favorites и Bookmarks, които всеки потребител запазва и използва чрез браузъра си. Използвайки таговете, потребителите имат възможност за достъп до тях по всяко време от всяка точка на света. Един чудесен пример за такъв тип споделяне е сайтът: <http://del.icio.us>.

Въпреки сравнително малкия опит за ефективността на този метод за достигане до информация, изследвания(10) показват, че в сравнение с търсачките, връзките от големите, т.нар. сайтове за общуване към релевантни резултати са почти равностойни. Фолксономията е по-добра при търсене на новини и по-лоша при конкретни и по-ясно специализирани въпроси.

Съществуват разнообразни инструменти за приложението на етикетите. Пример за приложението на един такъв инструмент в библиотеките е PennTags(11).

PennTags е инструмент за откриване, организиране и споделяне на любим он-лайн ресурс. Той е разработен от библиотекарите от Университета в Пенсилвания, САЩ. Студентите, преподавателите и служителите на университета използват придобивката, за да събират интернет ресурси, библиографски описания на библиотечни документи от каталозите на университетската библиотека и филиалите ѝ и др. След това събраните и запазени ресурси могат да бъдат организирани спрямо потребителските нужди; да им бъдат дадени тагове, етикети, които се добавят и запазват в библиографския запис на ресурса и при повторно търсене се използват за достъп. Този процес обогатява подходите за достъп до библиотечните колекции, а университетската общност създава заедно това информационно богатство.

Потребителското индексирание формира скелета, основата на създадените общи масиви от съдържание, за да може след това то да бъде достъпно за повече хора. Неслучайно понасящем титаните от рекламната индустрия влагат пари именно в подобна дейност.

Следва да въведем още едно понятие, свързано с темата за потребителското индексирание – т.нар. Tag Clouds (или облаци от тагове). Може би интернет потребителите са забелязали едно каре от думи с различна големина, което стои обикновено в страни на повечето уеб-страници. Tag Clouds е визуалното представяне на съдържанието на даден сайт. Колкото по-голям е шрифтът, толкова повече информация по темата присъства на сайта. Едновременно думите са и връзки към съответното съдържание. Освен за комуникация, достъп и споделяне визуализацията е другата важна характеристика на Библиотека 2.0, която се прилага на практика.

Читателско препоръчително обслужване

Едно ново явление – т. нар. читателско препоръчително обслужване (Readers' advisory (RA) services), се развива в интернет пространството. Ако досега специалистите от съответната област или библиотекарите оценяваха и препоръчваха библиотечни материали, то сега читателите дават мнение за определени книги, като правят кратки он-лайн коментари относно теми, характери, жанрове и предметизират и оценяват съответните четива. Тези дейности дават самочувствие на потребителите, че могат да участват, че са полезни едни на други в избора на библиотечни материали.

По този начин те подпомагат и библиотечните специалисти по-добре да класират и

предметизират съответните документи, като им предлагат адаптирани, използваеми термини, което повишава релевантността при търсене и достигане до документите.

Потребителски сайтове за събиране, каталогизиране и оценка на библиотечни документи като: LibraryThing, Goodreads и Shelfari прилагат тези инструменти и публикуват отзиви, коментари, анотации, тагове, оценъчни системи за потребителско класиране... Някои библиотекарите ги използват – например за поддържане на професионалните си знания, какво се търси, какво се чете. Други, посредством тях, си записват какви ресурси са търсени през деня и после биха могли да послужат за списъци за бъдещо комплектуване и докомплектуване на библиотечните колекции. Справочното обслужване също е подпомогнато – след справка веднага се препоръчва на потребителя съответна литература по темата. Опции като „Какво чета в момента“ или „Какво да прочета“, са удобни инструменти за управление на четенето. Има библиотеки, които са вложили потребителските тагове в библиотечните си каталози, но он-лайн каталозите в Библиотека 2.0 среда са отделна и интересна област за проучване.

За да бъде приключена темата, изисква се и подробно разяснение на приложението на блогите в библиотечната сфера, технологията RSS, уики-продуктите, системите за инстант месиджинг в справочното он-лайн обслужване, подкастинга, предлагането на услуги, достъпни за притежателите на мобилни телефони и устройства, употребата на микроблогинга и видеоигрите, които обаче ще бъдат обекти за изясняване в друг материал. Специално Библиотечният он-лайн каталог в Библиотека 2.0 среда е интересна тема.

В заключение инструментите в Библиотека 2.0 не са само набор от технологични нововъведения за забавление на потребителите и библиотекарите. Библиотека 2.0 е възможност за библиотечната общност да се замисли – на микро ниво (на ниво отделна библиотека) и на макро ниво (библиотеките, като институции), за това, което библиотечните потребители създават, допринасят или ползват в интернет пространството.

Библиотека 2.0 не е панацея, а опит за целенасочени промени, насочени към потребителите, към тяхното участие и сътрудничество, за да се превърне библиотеката в място не само за намиране и използване на информация, но и за създаване на такава. На хоризонта вече е и Web 3.0 – с претенциите за визуализация на всичко и навсякъде, за семантична осигуреност и триизмерни социални мрежи...

Бележки

1. **Library crunch.** [Electronic resource]. http://www.librarycrunch.com /2005/09/ librarians_without_borders.html
2. **Stephens**, Michael and Maria Collins. Web 2.0, Library 2 and the Hyperlinked Library. // *Serials Review*, № 33, 26.10.2007, p. 253-256.
3. **Crawford**, Walt. Library 2.0 and Library 2.0. // *Cities&Insights*, Vol. 6, № 2, Midwinter 2006.
4. **Habib**, Michael C. Toward Academic Library 2.0 : Development and Application of a Library 2.0 Methodology. A Master's Paper for the M.S. in L.S degree. Advisor : David Carr. November, 2006.
5. **Casey**, Michael and Laura Savastinuk. Library 2.0 : A Guide to Participatory Library Service. Information Today, 2007. 200 p.
6. **Леви**, Пьер. Кибердемократията. // *Литературен вестник*, г. 12, № 8, 27.02.–5.03.2002, с. 3.
7. **Kribble**, Meg and Debbie Ginsberg. (2006). The Social Networking Titans : Facebook and MySpace. [Electronic resource]. LLRX.com <http://www.llrx.com/features/facebookmyspace.htm>, 24.05.2008.
8. **Users** don't expect social networking : A resent OCLC study casts doubts on the role of Web 2.0 in libraries. // *Research information*, № 34, Feb./March 2008, p. 12.
9. **del.icio.us**. [Electronic resource]. <http://del.icio.us/help/tags>, 13.04.2008.
10. **Murnane**, Gordon. Social Bookmarking, Folksonomies and Web 2.0 Tools. // *Searcher*, 14 (6), 2006, p. 2638.
11. **PennTags**. [Electronic resource]. <http://tags.library.upenn.edu>, 11.04.2008.

БИБЛИОГРАФСКИ ОБЗОР

НА ИЗДАДЕНИТЕ В ЧУЖБИНА КНИГИ ОТ БЪЛГАРСКИ АВТОРИ ЗА ПЕРИОДА 1990–2007 г.

ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА

Интересът към българската научна и художествена мисъл има дългогодишна история. Благодарение на усилията на поколения издатели и преводачи класиците на българската литература – една литература, създавана в малка страна и писана на език, който се говори от малко хора, отдавна са станали достояние на читателите в много и различни страни. След 1989 г. се появи ново поколение учени и творци на художествени произведения. Те създадоха немалко на брой творби, които са част от нашата национална наука и култура. Фактът, че са издадени от престижни издателства и са преведени от утвърдени и талантиливи преводачи, е свидетелство за тяхното качество. Творците, преводачите, издателите, литературните агенти са посланиците на България в света, чрез тях той научава за нас. Затова информацията за този род издания и за хората, които ги създават, представят и се опитват да наложат, е много важна.

Националната библиотека на България се опитва да даде своя принос в тази посока. Книгите, дисертациите и включените в антологии и сборници автори – както издадените наши автори в чужбина, така и чужденците, чието творчество е свързано с България, са представени в текущите библиографски указатели „България в чуждата литература“ (Булгарика), които се подготвят и издават от НБКМ. На основата на тези указатели и на електронната база данни, също поддържана от националната библиотека, във връзка с

От 23 до 29 септември т.г. в Балчик се проведе среща на издатели, преводачи на българска литература и литературни агенти. Инициатор и организатор на срещата бе Министерството на културата, съвместно със Съюза на преводачите в България.

Присъстваха известни и дългогодишни преподаватели и преводачи на наши белетристи, поети и драматурзи, като Хана Карпинска от Полша, проф. Емил Кудличка от Словакия, Владимир Кржиж от Чехия, както и много млади, амбициозни и талантиливи преводачи и издатели, като Хюсеин Мевсим от Турция, Ксения Маркович от Хърватия, Мила Васов от Сърбия, Красимир Кавалджиев от Франция, Рейнол Перес Васкес от Мексико, Роберто Адинолфи и Ливио Мучи от Италия, Детлеф Щайн от Германия, Инес Себеста от Австрия, Воица Хани-Моисиду от Гърция, Григорий Чернейко от Русия, Бранислав Мирчевски от Македония и др.

Срещата беше открита със слово на Надежда Захариева – зам.-министър на културата. Беше представена и дейността на Дирекция КБД, на НФ „Култура“, на Културния институт към Министерството на външните работи, на Съюза на преводачите в България и сп. „Панорама“. В рамките на срещата беше представен и в. „Слово“ – орган на СПБ, сайтът за българска книга и литература „Литернет“, редица литературни списания, а проф. Валери Стефанов от СУ „Св. Климент Охридски“ представи съвременни български автори. Участниците имаха възможност да присъстват и на Салона на книгата, проведен във Варна. По мнението на присъстващите преводачи форумът, проведен след дългогодишно прекъсване, даде възможност за изключително полезни срещи и обмен на идеи.

В рамките на форума беше поканена и Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Струдници на библиотеката подготвиха богата справка за преведени и издадени български автори в чужбина, а Елена Янакиева представи библиографски обзор на преводите на български автори за периода след демократичните промени у нас. Беше представена и малка изложба на книги от фонда на националната библиотека. Изнесената информация предизвика голям интерес, поради което публикуваме представения библиографски обзор.

настоящата среща беше подготвена обширна справка за издадени произведения от българи във Великобритания, САЩ, Канада, Франция, Германия, Австрия, Швейцария и Русия. Големият брой публикации наложи тя да бъде подборна – в нея са включени избрани и събрани произведения на отделни творци и много подборно отделни техни произведения; самостоятелни научни трудове, сборници с доклади от научни конференции с представително българско участие; издания на „София прес“ – издателството, което дълги години издаваше в България наши автори на чужди езици. Извън обсега ѝ, с малки изключения, остават публикации от научни форуми с ограничено българско участие, както и публикации в периодични издания. Техният брой е много голям и е свидетелство, че редица българи създават трудове, съизмерими с най-сериозните научни и художествени произведения в редица страни. Тази справка е само малка част от произведенията, отразени в текущите указатели „Булгарика“, които се подготвят от 1969 г. досега, и от ретроспективните указатели „Булгарика“, където са включени издаваните в чужбина българи за периода от самостоятелното съществуване на българската държава до 1969 г.

Настоящият обзор, направен на базата на изготвената справка, но за посочения период, няма за цел да представи изчерпателно произведенията на българи, издадени в споменатите по-горе страни, а по-скоро да открие известни тенденции в интереса на чуждите издатели и преводачи към българските автори за годините след демократичните промени у нас. Включени са български учени и изследователи от всички области на знанието, както и автори на художествени произведения от всички жанрове. Акцентът е върху автори, които живеят и творят в България, но са представени и част от авторите емигранти. За удобство публикациите са групирани по страни и по отрасли на знанието.

Поради големия обем представяме библиографските описания само на малка част от публикациите.

Германия

През разглеждания период в Германия са издадени относително голям брой книги във всички тематични области, като всички те са издания на престижни германски университети – в Карлсруе, Берлин, Мюнстер, Мюнхен, Тюбинген и др., и на издателства като „Шпрингер“, „Харасович“, „Петер Ланг“ и др.

В областта на *философията, социологията и културологията* са издадени 9 монографии от изтъкнати български учени – Г. Капривев, Ц. Боджаков, А. Натеv, Е. Марушиакова, М. Костакева, или сборници с участието на Р. Гаврилова, Пламен Митев, Ив. Илчев, Иглика Мишкова и др. Разглежданите проблеми са свързани с история на философията, обществените трансформации на страните в преход, миграцията, културната интеграция и др. Ето част от тях:

BOJADZIEV, Coco. Die frühgriechische Philosophie als Phänomen der Kultur. – Würzburg : Koenigshausen und Neuman, 1995. – 216 s.

CANKOVA, Mihaela. Der Transformationsprozess in Bulgarien und die Entwicklung der postsozialistischen Medienlandschaft. – Münster : Lit, 2002. – 196 p.

KAPRIEV, Georgi. Philosophie in Byzanz. – Würzburg : Königshausen & Neumann, 2005. – 383 p.

KOSTAKEVA, Marija. Die imaginäre Gattung : Ueber das musiktheatralische Werk G. Ligeti. – Frankfurt am Main etc. : Lang, 1996. – 243 p. : ill., нотогр.

MARINOVA, Svetla. Kultur und Macht : Die Rezeption Pierre Bourdieus in der deutschen Soziologie. – Marburg : Tectum, 1997. – 338 p.

MARUSIAKOVA, Elena et al. Gypsies (Roma) in Bulgaria / Elena Marusiakova a Vesselin Popov. – Frankfurt am Main etc. : KLang, 1997. – 216 p. : ill.

MIGRATION und sozioökonomische Transformation in Südosteuropa / Hrsg. Wilfried Heller. – München : Südost-Ges., 1997. – 326 p.

NATEV, Atanas. Interkulturalität aus osteuropäischer Sicht : Zuviel versprochen oder zuviel erwartet? / Athanas Natev. – Köln : Bundesinst. Für Ostwiss. u. Intern. Studien, 1996. – 41 p.

ÖFFENTLICHKEIT ohne Tradition : Bulgariens Aufbruch in die Moderne / Hrsg. Harald Heppner, Roumiana Preshlenova. – Frankfurt am M. etc. : Peter Lang, 2003. – 322 p.

Сравнително малък е броят на изданията в областта на *политическите изследвания*; повечето са посветени на проблемите на прехода, като напр.:

TODOROVA, Marija Nikolaeva. Die Erfindung des Balkans : Europas bequemes Vorurteil. – Darmstadt : Wiss. Buchges, 1999. – 360 p.

POPOV, Emil. Der absterbende Nationalstaat und die europäische Integration. – Aachen : Shaker, 2002. – 176 p. : ill.

POPOV, Nikolaj. Statten der Reformation : von Eisleben bis Trient. – Oschersleben : Zietzen, 1996. – 310 p.

DIMITROV, Dimitar. The restructuring and conversion of the Bulgarian defense industry during the transition period. – Bonn : Intern Center for Conversion (BICC), 2002. – 97 p.

На различни *езиковедски* проблеми са посветени 12 монографии. Част от тях са свързани със съпоставително езикознание, с ономастика и семантика, други – с лингвистични проблеми на превода, трети – с етнолингвистика и социолингвистика. Автори са изтъкнати български германисти – Емилия Стайчева, Борис Парашкевов, Павел Петков и др., или българи, които работят в германски университети.

AVGUSTINOVA, Tanja. Word order and clitics in Bulgarian. – Saarbrücken : Univ. of the Saarland etc., 1998. – VIII, 184 p. : ill.

DAKOVSKA, Marija. Models of language use and language learning the theory of language didactics. – Frankfurt a/M etc. : P. Lang, 1996. – 198 p.

EUROCOM : Mehrsprachiges Europa durch Interkomprehension in Sprachfamilien : Tagungsband des Intern. Fachkongresses im Europäischen Jahr der Sprachen 2001. – Hagen : Fern Univ., 2002. – 496 p. : ill.

Авт: Diana Timova, Angel G. Angelov, Iskra Likomanova.

KOCEVA, Krasimira. Probleme des literarischen Übersetzens aus textlinguistischer Sicht : Dargest. am Beispiel bulg. Übers. zu Prosatexten aus der dt. Gegenwartslit. – Frankfurt/M etc. : Lang, 1992. – 170 p.

KOSTADINOVA, Ljubomira. Untersuchungen zu elliptischen Antwortkonstruktionen in Relation zu entsprechenden Fragensätzen in automatischen natürlichsprachigen Auskunftssystemen. – Aachen : Shaker, 1996. – 145 p.

MLADENOVA, Olga. Grapes and wine in the Balkans : An ethnolinguistic study. – Wiesbaden : Harrassowitz, 1998. – 852 s. : ill.

SARLOV, Stojan. Zur Semantik einiger ver-Werben und ihrer bulgarischen Entsprechungen. – Heidelberg : Groos, 1992. – 154 p. : tab.

SOCIOLINGUISTICS in Bulgaria / Ed. by Michail Videnov and Angel G. Angelov. – Berlin etc. : Mouton de Gruyter, 1999. – 159 p. : ill.

Литературоведските проблеми са застъпени в 7 монографии, посветени на развитието на българската литература, на автобиографичния жанр, на текстологични проблеми, както и на творчеството на отделни автори:

ANGELOVA, Penka. Ich sehe was, was du nicht siehst : Seitensprünge einer Germanistin. – St. Ingbert : Rohrig, 2002. – 198 p. : ill.

AUTOBIOGRAPHIE zwischen Fiktion und Wirklichkeit : Intern. Symposium, Russe, Oktober 1992 / Hrsg. Penka Angelova, Emilia Staitscheva. – St. Ingbert : Rohrig, 1997. – 313 p. : ill.

Die BULGARISCHE Literatur in alter und neuer Sicht / Hrsg. Reinhard Lauer, Alexander Kiosev, Thomas M. Martin. – Wiesbaden : Harrasowitz, 1997. – IX, 341 p.

CANKOVA, Mihaela. Interaktionstheorie, Geschlecht und Schule. – Opladen : Leske und Budrich, 1995. – 191 p.

DELIIVANOVA, Bozidara. Epos und Geschichte : Weltanschauliche philos. u. gattungsaesthetische Probleme in den Epen von Nikolaus Lenau. – Frankfurt am Main etc. : Lang, 1995. – 237 p.

TOCEVA, Sofia. Das Theatrale Potential des dramatischen Textes : Ein Beitr. zur Theorie von Drama u. Dramenübersetzungen. – Tübingen : Narr, 1995. – 284 p. : tab.

PARVANOV, Mariana. „...das Symbol der Ewigkeit ist der Kreis“ : Eine Untersuchung der Motive in den Romanen von Erich Maria Remarque. – Berlin : Tenea, 2003. – 300 p.

Издадените монографии по *изкуствоведски* проблеми са посветени на творчеството на Роберт Шуман, на историята на българо-немските връзки в областта на изобразителното изкуство и изследване на византийската миниатюра.

В областта на *правото* са издадени 6 монографии, свързани с правното регулиране на фирми и акционерни дружества в България и Германия, с конституционните системи на България и други страни, с въпроси на нелоялната конкуренция в условията на преход, законодателни проблеми на приватизацията и др.

Малък е броят на монографиите по *икономически* проблеми, както и по проблеми на *образованието* – само по две.

Сравнително голям е броят на монографиите в областта на *математиката и информатиката* (общо 13).

Монографиите по *медицина* са 7 – за конкретни научни открития, както и за приложението на пчелните продукти и билките в медицината.

В областта на *естествените науки* са публикувани 4 монографии, свързани с изследвания на природата на кристалите, палеоботаника и др.

Монографиите по *история и археология* са 7, сред по-интересните заглавия си струва да отбележим изследването на Снежка Панова за евреите в Отоманската империя, на Кирил Петков за южните славяни във възгледите на немците през 1400-1600 г., на Хенриета Тодорова и Иван Вайсов за нажитите в България.

В областта на *техниката* е издадена само една монография.

При *художествената литература* броят на издадените книги от български автори е над 30. Сред тях са Й. Йовков, П. К. Яворов, Блага Димитрова, Виктор Пасков, Вл. Даверов, Ив. Петров, Радой Ралин и др., а поетесата Мирела Иванова стана носител на престижната германска награда за съвременна поезия от Източна Европа, ежегодно връчвана от немския медиен магнат д-р Хуберт Бурда. Освен книги на отделни автори, бяха издадени и няколко антологии с разкази и стихове на изтъкнати съвременни български творци – Ат. Далчев, Л. Левчев, Н. Кънчев, Иван Цанев, Борис Христов, Св. Минков, А. Каралийчев, Г. Караславов, П. Вежинов, Д. Коруджиев, Деян Енев, Алек Попов и др. Ето част от заглавията:

BULGARISCHE Erzählungen des 20. Jahrhunderts / Hrsg. u. Nachw. Norbert Randow. – Frankfurt am Main etc. : Insel, 1996. – 363 p.

DAVEROV, Vlado. Junge Liebe ist kein Spiel : Prosa aus Bulgarien ; Aus dem Bulg. von Egon Hartmann. – Berlin : Ed. q, 1993. – 157 p.

DIMITROVA, Blaga. Narben : Gedichte aus vierzig Jahren und zwei Essays ; Aus dem Bulg. von Rumjana Zacharieva und Thomas Frahm. – Siegburg : Avlos-Verl., 1999. – 143 s.

EURYDIKE singt : Neue bulg. Lyrik : Anthologie / Hrsg. u. übers. von Norbert Randow. – Köln : Gutke, 1999. – 363 s.

HOR den Weg der Erde : Poesie aus Bulgarien / Miriana Baschewa et al. ; Hrsg. Gregor Laschen ; Nach-dichtungen von Stefan Doring et al. ; Bilder von Franz Bernhard. – Bremerhaven : Wirtschaftsverl. NW etc., 1994. – 187 p. : ill.

IVANOVA, Mirela. Einsames Spiel : Gedichte ; Übers. und hrsg. von Norbert Randow. – Heidelberg : Wunderhorn, 2000. – 46 s.

JAVOROV, Pejo. Den Schatten der Wolken nach : Gedichte ; Hrsg. Norbert Randow ; [Пев. Stefan Doring, Elke Erb et al.]. – Leverkusen : C. Weihermüller, 1999. – 250 s. : ill. + прил.

JOVKOV, Jordan. Ein Frauenherz : Erzählungen ; Übertr. von Hartmut Herboth. – Marburg a.d. Lahn : Biblion-Verl., 1999. – 155 s.

PASKOV, Boris G. Zehn Traumgespanne : Lyrik bulgarisch und deutsch. – Marburg an der Lahn : Biblion-verl., 2001. – 65 p.

PASKOV, Viktor. Viola d'Amore : Roman ; Aus dem Bulg. von Wolfgang Koppe. – Leipzig : Kiepenheuer, 1993. – 183 p.

PAVLOV, Konstantin. Zerkratzer Himmel : Gedichte aus vierzig Jahren ; Aus dem Bulg. von Rumjana Zacharieva u. Thomas Frahm. – Sankt Augustin : Avlos, 1995. – 153 p.

PAVLOV, Konstantin. Vogel ; [Пев.] Stella Petkow, Kay Wuschek. – München : Drei-Masken-Verl., 2000. – 31 p.

PETROV, Ivajlo. Vor meiner Geburt und danach : Roman ; Aus dem Bulg. von Egon Hartmann

; Hrsg. Rumjana Zacharieva und Thomas Frahm ; Nachwort Dietmar Endler. – Linz am Rhein : Avlos, 2000. – 192 p.

Направеният преглед, макар и въз основа на част от издадените произведения от българи в Германия, показва, че най-значим е броят на издадените книги на езиковедски теми – т.е. българистиката в Германия продължава да запазва традиционно доброто си представяне, второ, не е малък броят на издадените книги по информатика и математика и трето, германската публика е запозната сравнително добре с творбите на съвременните български поети и белетристи.

Австрия

В областта на *политиката* са издадени 4 книги, всички посветени на обществените промени в началото на 90-те години. В областта на *философията* са издадени 2 книги.

Броят на изданията по *езикознание* не е голям, но всички са престижни и авторитетни издания – монографията на Вл. Мурдаров е за славистиката във Виена за един дълъг ретроспективен период, в сборника „Глаголитика“ и в сборника за историята на българския език се дискутира произходът на славянската писменост, монографията на Хр. Холиолчев засяга проблеми на ономастиката.

GLAGOLITICA : Zum Ursprung der slawischen Schriftkultur / Hrsg. von Heinz Miklas ; Mitarb. von Sylvia Richter u. Velizar Sadovski. – Wien : Verl. der Österr. Akad. der Wiss., 2000. – 243 p., 8 p. : ill.

HOLIOLCEV, Hristo. Onomastologische und derivate Struktur der bulgarischen Phytonyme : Beitr. zur bulg. volkstümlichen Phytonymie – Wien : Verein Freunde des Hauses Wittgenstein, 1990. – 308 p.

MURDAROV, Vladko. Die Wiener Slawistik und die bulgarische Sprachwissenschaft : 1822–1849–1918 ; Aus d. Bulgar. Übers... – Wien : Verl. OSTAG, 2001. – 373 p.

GESCHICHTE der bulgarischen Schriftsprache : Grundriss / E. Georgieva et al. – Wien : Verein „Freunde des Hauses Wittgenstein“, 1996. – 229 p.

8 са изданията по *литературоведски* въпроси, повечето от тях са свързани с изследвания върху старобългаристиката и славистиката:

DUNKOV, Dimitar. Библейски цитати в старобългарската литература = Die Bibelzitate in der altbulgarischen Literatur : Bd. 1. – Salzburg : Inst. für Slawistik der Univ. Salzburg, 1995.

GANDEVA, Ruska. Vergiliana, Horatiana, Ovidiana : Varia ad thracian pertinentia / Ruska Gandeve ; Hrsg. von Christo Choliolcev u. Renate Pillinger. – Wien : Verein Freunde des Palais Wittgenstein, 1991. – 236 p.

WIENER Slavistisches Jahrbuch : Bd. 41. – Wien : Verl. der Österreichischen Akad. der Wissenschaften, 1995. – 320 p.

Die METHODOBIBEL : Die Bücher der Köige ; Das erste Buch Samuel / Bearb. Dimitar Dunkov. – Salzburg : Inst. für Slawistik der Univ. Salzburg, 1995. – 402 p.

MUTAFCHIEVA, Jana. Das ÖSTERREICHISCHE Drama und seine Inszenierungen im Nationaltheater Sofia von Anfang des 20. Jahrhunderts bis 1944 / Red. Vasil Gjuzelevev ; Vorw. Ljubomir Tenev ; Übers. Christa Belceva. – Wien : Freunde des Hauses Wittgenstein, 1987. – 157 p.

OGNJANOV, Hristo et al. Christo Ognjanoffs Geschichte der bulgarischen Literatur Zusatz die erste bulgarische Literaturgeschichte in deutscher Sprache ; Bearb. Otto Kronsteiner, Ivan Mladenov. – Salzburg : Gelehrte Ges., 1999. – XIII, 338 s.

POPKONSTANTINOV, Kazimir et al. Старобългарски надписи = Altbulgarische Inschriften : Bd. 1–. Kazimir Popkonstantinov, Otto Kronsteiner. – Salzburg : Inst. für Slawistik der Univ. Salzburg, 1994 –.

Две са монографиите по въпроси на *изкуствознанието*.

Значителен е броят на книгите в областта на *правото* – 14. Част от тях са преводи и тълкувания на отделни български закони, други са по въпроси на данъчното, търговското и финансово право.

В областта на *икономиката и управлението* са издадени 13 монографии. Въпросите, които засягат, са свързани с приватизацията, прехода към пазарна икономика и политика на доходите, напр.:

IVANOV, Boris. GmbH-Einpersonengründung in Bulgarien : Praktische Hinweise und Mustergrundungsurkunden. – Wien : FOWI, 2000. – 34 p.

PANKOV, Vladimir A. *Okonomie der Reformlander : Der gegenwartige Wandel u. Prognosen für die Transformation.* – Wien : Service-Verl., 1994. – 245 p. : tab.

STAVREV, Emil et al. *Estimation of income : Own- and cross-price elasticities : An application for Bulgaria / Emil Stavrev, Gueorgui Kambourov.* – Wien : Inst. für Höhere Studien (IHS), 1999. – 20 s.

По медицина, математика, естествени науки и техника са издадени общо 11 монографии.

Сравнително голям е броят на книгите и сборниците с трудове на българи в областта на *историята и етнологията* – 15. Сред тях се открояват сборниците „Българо-австрийски отношения 1878–1996 г.“, където са включени трудове на известни историци, „Европейска етнология в преход“, „Традиция и бъдеще : 120 г. дипломат. отношения между България и Австрия“, „Между видимото и невидимото : Ист. календарни обичаи от България“, както и резултати от много археологически разкопки.

ARDITI, Leontina. *An meinem Ende steht mein Anfang : Ein jüdisches Leben in Bulgarien ; Aus d. Bulg. von Penka Angelova.* – Wien : Milena-Verl., 2002. – 303 p. : ill.

BULGARISCH-ÖSTERREICHISCHE Beziehungen, 1878-1996 / Hrsg. Christo Choliolcev, Karlheinz Mack, Arnold Suppan. – Wien, 1998. – 121 p., [2] p. of pl., m.

BULGARISCH-ÖSTERREICHISCHES KOLLOQUIUM. Europäische Ethnologie an der Wende : Perspektiven-Aufgaben-Kooperationen : Referate der 1. Kittseer Herbstesprache vom 10. bis 12. Oktober 1999 / Hrsg. Klaus Beitzl und Reinhard Johler. – Kittsee : Ethnogr. Museum Schloss Kittsee, 2000. – 136 p.

CIVIL-MILITARY relations in South-East Europe : A survey of the nat. perspectives a. of the adaptation process to the partnership for peace standards / Ed. by Plamen Pantev. – Vienna : Nat. Defence Acad., 2001. – 218 p. : ill.

TRADITION und Zukunft : 120 Jahre diplomatische Beziehungen zwischen Bulgarien und Österreich / Hrsg. und Red. Dr. Kiril Kalew ; Übers. Katja Georgieva, Dora Iwanowa et al. – Wien, 1999. – 195 p.

WIRTSCHAFTS- und Kulturbeziehungen zwischen dem Donau- und dem Balkanraum seit dem Wiener Kongress / Hrsg. Horst Haselsteiner. – Graz : Inst. für Geschichte der Univ. Graz, 1991. – 280 p.

VON der Scythia zur Dobrudza / Hrsg. Christo Choliolcev, Renate Pillinger, Reinhardt Harreither. – Wien : Freunde des Hauses Wittgenstein, 1997. – 157 p. : ill., k.

ZWISCHEN dem Sichtbaren und dem Unsichtbaren : Hist. Kalenderbräuche aus Bulgarien ; Eine Ausst. des Ethnographischen Inst. mit Museen der Bulg. Akad. der Wissenschaften im Rahmen von EFMO (Ethnologie-Forum Mittel- und Osteuropa) ; Vom 20. Juni bis 1. Nov. 1999 / Hrsg. Veronika Plockinger, Matthias Beitzl. – Wien : Österr. Museum für Volkskunde, 1999. – 84 s. : ill.

GJUZELEV, Vasil. *Bulgarien zwischen Orient und Okzident : Die Grundlagen seiner geistigen Kultur vom 13. bis zum 15. Jh. / Aus dem Bulg. übers. von Christa Belceva.* – Wien etc. : Bohlau, 1993. – 311 p. : ill.

GEORGIEV, Petar. *Die türkische Minderheit Bulgariens : Zwischen Zwangsassimilierung im Kommunismus u. Überlebenskampf in der Zeit der Transformation : Dipl.-Arb. / Peter Georgiev.* – Salzburg : Univ., 2001. – 134 f.

Много интересно е изследването на Григор Дойчинов и Хр. Ганчев, посветено на дейността на австрийски архитекти в България:

DOJCINOV, Grigor et al. *Österreichische Architekten in Bulgarien : 1878–1918 / Grigor Doytchinov ; Christo Gantchev.* – Wien etc. : Bohlau, 2001. – 320 p. : ill.

При *художествената литература* броят на книгите не е голям, но в издадените антологии са представени забележителен брой поети и прозаисти – както класиците на нашата литература, така и автори от най-младото поколение:

Das BUCH der Rander : Bulgarien : Lyrik / Hrsg. Nikolaj Kancev ; Aus dem Bulg. von Klaus Detlef Olof u. Valeria Jager. – Klagenfurt etc. : Wieser, 1997. – 317 p.

Прев. загл. Книга от периферията : България. – Лирика от Христо Ботев, Иван Вазов, Пенчо Славейков, Кирил Христов, Пейо К. Яворов, Йордан Стубел, Димитър Бояджиев, Теодор Траянов,

Емануил Попдимитров, Николай Лилив, Димчо Дебелянов, Елисавета Багряна, Гео Милев, Христо Смирненски, Никола Фурнаджиев, Атанас Далчев, Никола Вапцаров, Александър Вутимски, Александър Геров, Валери Петров, Блага Димитрова, Радой Ралин, Иван Радоев, Пеню Пенев, Константин Павлов, Любомир Левчев, Никола Кънчев, Биньо Иванов, Иван Цанев, Борис Христов, Едвин Сугарев, Мирела Иванова, Кристин Димитрова, Георги Господинов, Бойко Пенчев, Пламен Дойнов и Йордан Евтимов.

BULGARIEN Prosa / Hrsg. Valeria Jager, Al. Sitzmann ; aus d. Bulg. ьbers. von Al. Sitzmann.

– Klagenfurt : Wieser, 2005. – 700 p.

Авт.: Ив. Вазов, Елин Пелин, Й. Йовков, Г. Господинов, Алек Попов и др.

PLOVDIV / Hrsg. von Valeria Jager und Alexander Sitzmann. – Klagenfurt : Wieser, 1999.

– 260 p.

Авт.: Ст. Цанев, Д. Дебелянов, В. Мутафчиева, Г. Рупчев, Албена Хранова, Малина Томова, Мирела Иванова, Кристин Димитрова и мн. др.

Направеният преглед показва, че в Австрия научните трудове на българите от всички области са представени балансирано и относително добре, а сборниците с художествени произведения запознават австрийската публика с представители на българската литература от всички поколения.

Великобритания

Издадените монографии по отделните научни области се разпределят както следва: 1 в областта на *образованието*, 3 в областта на *икономиката*, 8 в областта на *математиката*, 2 в областта на *изкуствознанието*, 3 в областта на *историята*.

От художествената литература през 1990 г. са публикувани антологите „Децата на Европа : Нова антология на източноевропейската поезия“, под ред. на Майкъл Марч / „CHILD of Europe : A new anthology of East European poetry / Ed. by Michael March. – London : Penguin, 1990. – 254 p.; „Млади поети на нова България“, под редакцията на Белин Тончев, където са представени стихове на П. Дубарова, Ф. Филкова, Ани Илков, Б. Ламбовски, Р. Леонидов, В. Радинска и мн. др. / YOUNG poets of a new Bulgaria / Petya Doubarova et al. ; Ed. by Belin Tonchev. – London : Forest, 1990. – 112 p.; „Балада за Георг Хених“ от В. Пасков / PASKOV, Viktor / A ballad for Georg Henig / Victor Paskov ; translated from the Bulgarian by Robert Sturm. – London : Owen, 1990. – 120 p.

През 1992 г. излиза „Нощен дневник“ от Блага Димитрова (прев. загл. „Последният скален орел“), в превод на Бренда Уолкър, Вл. Левчев и Белин Тончев / DIMITROVA, Bлага. The last rock eagle. Transl. Brenda Walker et al. ; Introd. Alexander Shurbanov. – London : Forest Books, 1992. – XI, 81 p.

През 2002 г. излиза сборникът „Съвременни български пиеси“, където са включени „Нирвана“ от К. Илиев, „Януари“ от Й. Радичков, „Рейс“ от Ст. Стратиев и „Човекоядката“ от И. Радоев. / CONTEMPORARY Bulgarian plays / Introd. by Anna Karabinska ; Ed. by Anna Karabinska a. Josepha Jacobson. – London : Tantalus, 2002. – 255 p., а на следващата година – „Горчиво небе от Здравка Евтимова / EVTIMOVA, Zdravka Vasileva. Bitter sky. – Cardigan : Skrev, 2003. – VIII, 183 p.

Прегледът показва, че във Великобритания българската художествена литература и особено съвременните автори са познати сравнително добре. За съжаление издадените монографии в отделните научни области са много малко.

САЩ

По научни области броят на издадените монографии е следният.

Политика и социология – 1 сборник с трудове на български автори по проблеми на равнопоставеността на половете в страните от Централна и Източна Европа / Gender equality in Central and Eastern European countries / Ed. M. E. Domsch, D. H. Ladwig, E. Tenten. – New York : Lang, 2003. – 389 p. : ill./

Езикознание – 1 монография: Minkova, Donka (1944 –). Alliteration and sound change in early English. – Cambridge etc. : Cambridge Univ., 2003. – XIX, 400 p. : ill.

Литературознание – 1 монография и 2 сборника. Монографията е от Ал. Шурбанов и Бойка Соколова и е върху творчеството на Шекспир / Surbanov, Alexandar et al. Painting

Shakespeare red : An East-European appropriation / Alexander Shurbanov and Boika Sokolova. – Newark, NJ etc. : Univ. of Delaware etc., 2001. – 308 p. : ill.

Издателство „Славика“ публикува материалите от IV международна Хилендарска конференция, в която участват известни български учени. През 1997 г. самостоятелно са публикувани и докладите на българските участници в X балканска и южнославянска конференция, проведена в Чикаго, на която са дискутирани литературоведски и културологични проблеми.

В началото на 90-те години излизат няколко поетични антологии, където са включени съвременни български поети – „Глина и звезда“, в превод на Лиса Сапинкоф и Г. Белев; „Блянове и терзания“, в превод на Дон Уилсън и Стела Костова; „Фатални дяволици: Тринадесет български поетеси“, прев. Бренда Уолкър; „Тихо, славеи: Българска поезия“, прев. Дон Уилсън: /CLAY and Star : Contemporary Bulg. poets / Transl. and. ed. by Lisa Sapinkopf and Georgi Belev; Introd. by Charles A. Moser. – Minneapolis, Minn. : Milkweed, 1992. – 228 p.; DAYDREAMS and Nightmares / [Състав. и прев.] Don D. Wilson, Stella Kostova. – Canton : Ct Singular Speech, 1995. – IX, 54 p. : ill.; The DEVIL'S Dozen : Thirteen Bulg. women poets / Trad. by Brenda Walker. – Wayland, Mass. : Forest Books, 1992. – 174 p.; HUSH, you nightingales! : Bulg. poetry / By Andrey Filipov et al.; Transl. by Don D. Wilson. – Canton, Conn. : Singular Speech, 1993. – 75 p. : ill.

Самостоятелно са издадени стихове от Блага Димитрова (прев. Бренда Уолкър), разкази от Й. Йовков (прев. Джон Бърнип), „Естествен роман“ от Г. Господинов (прев. Зорница Христова), автобиографичният роман „Ти си следващият“ от Л. Левчев, стихове от Вл. Левчев – „Черна магия на застрашените видове“ и „Раззеленяване на сухото дърво“ (прев. Хенри Тейлър), избрани стихове от К. Павлов – „Стенания от миналото“ и „Капричио за Гоя“ (в превод на Людмила Попова-Уитман), сборник стихове „Цветята на скрежа“ (също в неин превод).

През 2002 г. е издадена „Балканска антология“, където са включени стихове и проза от Атанас Стойчев, Алек Попов; Вл. Левчев, Елена Алексиева и др. Повечето са преведени от Капка Касабова, има и кратки биографични бележки за авторите:

VOICES from the faultline : A Balkan anthology / Ed. A. Johnson a. Zakalin Nezic ; Transl. Kapka Kassabova et al. – Hampton, Va : Zayu, 2002. – XV, 291 p. : ill.

През 2007 г. издателство Slavica публикува редактираната от Иван Младенов и Хенри Купър „Антология на българската литература“, където са включени творби от Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Георги Раковски, Петко Славейков, Иван Вазов, Захари Стоянов, Алеко Константинов, Пенчо Славейков, Кирил Христов, Елин Пелин, Пейо Яворов, Теодор Траянов и др. / An ANTHOLOGY of Bulgarian Literature / Ed. by Ivan Mladenov and Henry R. Cooper, Jr. – Bloomington, Ind. : Slavica, 2007. – V, 336 p.

И в САЩ, както и във Великобритания, интересът е подчертан към художествената литература, най-вече към съвременната. В няколкото антологии, както и в отделни книги, е представено сравнително добре творчеството на значителен брой автори.

Франция

В областта на *литературознанието* са издадени монографии от Ст. Атанасов и Цветан Стоянов: STOJANOV, Cvetan. Le genie et son maitre : Dostoevski sous influence? ; Trad. Marie Vrinat. – Paris : Esprit des peninsules, 2000. – 216 p. ; ATANASOV, Stojan Iliev. L'idole inconnue : Le personnage de Gauvain dans quelques romans du XIII s. – Orleans : Paradigme, 2000. – 142 p., както и антология с критика върху български автори:

Le LAIT de la mort : La ballade de l'emmuree et sa fortune litteraire : Fauriel, Todorov, Sylva, Kazantzakis, Blaga, Eliade, Yourcenar, Andric, Kadare / Une anthologie et des etudes reunis par Veronique Gely-Ghedira. – Clermont-Ferrand : Univ. Blaise-Pascal etc., 1998. – 295 p. (Прев. загл. „Млякото на смъртта“ : Антология. Лит. критика за Петко Славейков, Ана Карима, Петко Тодоров, Рачо Стоянов, Ангел Каралийчев.)

В областта на *философията* е издадена само монографията на Ивайло Дичев:

DICEV, Ivajlo. Donner sans perdre : L'echange dans l'imaginaire la modernite. – Paris : L'Harmattan, 1997. – 246 p.

Благодарение на усилията на няколко преводачи и издатели – преди всичко Мари Врина,

Ерик Ноло, Красимир Кавалджиев, Вероника Ненчева, Едмон Шовел, Арман Манио, Силвия Вагенщайн, Иван Евст. Обов, във Франция са издадени редица български автори – Йордан Радичков, Ем. Станев, А. Дончев, Николай Кънчев, К. Кадийски, Блага Димитрова, Виктор Пасков, Стефан Цанев, а от по-младите – Г. Господинов и Теодора Димова.

Йордан Радичков е авторът с най-много преведени във Франция произведения: сборникът новели „Козята брада“, в превод на Кр. Кавалджиев, Мари Врина и Бернар Лори /*La barbe de bouc* ; Trad. bulgare par Krasimir Kavaldjiev, Bernard Lory et Marie Vrinat. – Paris : L'Esprit des peninsules, 2001. – 197 p. : covv. ill. en coul., новелата „Спомени за коне“, в превод на Мари Врина – *Souvenirs de chevaux* : [Nouvelle] / Yordan Raditchkov ; Trad. du bulgare [et pref.] par Marie Vrinat-Nikolov. – [Saint-Clement] : Fata Morgana, 2002. – 112 p. : ill., „Луда трева и други разкази“, в превод на Бернар Лори, Румяна Татарова-Деманж и Мари Врина /*L'Herbe folle et autres recits* ; Pref. Ivaylo Ditchev ; Postf. Stanislav Stratiev ; Trad. du bulg. Bernard Lory et al. – [Paris] : Est Ouest intern., 1994. – 201 p., „Черказки разкази“, в превод на Мари Врина / *Les recits de Tcherkaski* ; Trad. Marie Vrina. – Paris : L'Esprit des peninsules, 1994. – 159 p. : ill., пиесите „Януари“ и „Лазарица“, в превод на Цена Милева, Румяна Станчева, Румяна Татарова-Деманж и Мари Врина /*Janvier ; Lazaritza* ; Trad. du bulgare par Tsena Mileva, Roumiana L. Stantcheva, Roumiana Tatarova-Demange et Marie Vrinat-Nikolov. – Paris etc. : Ed. theatrales etc., 2002. – 123 p. и „Ние врабчетата“, в превод на Вероника Ненчева и Мари Врина. /*Nous les Moineaux* ; Ill. Yordan Raditchkov ; Trad. de Veronika Nentcheva et Marie Vrinat. – Paris : L'Esprit des peninsules, 1997. – 152 p. : ill.

Й. Йовков е представен с разкази от „Старопланински легенди“ / *Jovkov, Jordan. Legendes du Balkan : Et autres recits* / Yordan Yovkov ; trad. du bulgare par Marie Vrinat. – Paris : l'Esprit des peninsules, 1999. – 172 p.

Николай Кънчев е сред най-добре познатите и издавани във Франция български поети – „Лична антология“ /*Anthologie personnelle* ; Prev. et trad. par l'auteur ; Adapt. Marie-Claude et Kenneth White. – [Paris] : Actes sud, 1994. – 120 p.; „Бялата акация от Бяла черква“ / *L'acacia blanc de Blanche-Eglise* / Nikolai Kantchev ; Pref. et trad. Denitza Bantcheva. – Troyes : Librairie bleue, 1997. – 69 p. : ill.; „Послание на пешеходеца“ /*Message du pieton : Poemes* ; trad. du bulgare par Denitza Bantcheva. – Troyes : Librairie bleue, 2000. – 55 p.; „Обсерватория на сезоните“ /*Observatoire des saisons : poemes* ; trad. du bulgare par Denitza Bantcheva. – Paris etc. : l'Age d'homme, 2001. – 96 p.; „Поеми“ /*Veilleur de nuit de l'aurore : Poemes* ; trad. du bulgare par Denitza Bantcheva. – Paris : Ed. d'Ecart, 2001. – 107 p.

8 са издадените стихосбирки от К. Кадийски – „Перо от феникс и други стихотворения“, „Избрани поеми“, „Сонети“ и др., в превод на Мари Врина, Силвия Вагенщайн, Никол Лорен-Катрис.

Две издания има „Антихрист“ от Ем. Станев (1991 и 1992 г.).

Добре представено е творчеството на А. Дончев – 2 издания на „Време разделно“, както и 1 на „Странният рицар на свещената книга“.

Преведени са 2 сборника на Ст. Стратиев, които съдържат пиесите „Рейс“, „Животът, макар и кратък“ и „От другата страна“, в превод на Миглен Мирчев, Едмон Шовел, Катрин Лепра и Андре Коконие.

От Стефан Цанев излиза „Последната нощ на Сократ“.

В. Пасков е представен с две издания на „Германия – мръсна приказка“ – 1991 и 1992 г.; Ивайло Петров с романа „Преди да се родя и след това“, 1993 г.; Валери Петров с „Пук“. Стихове от Бл. Димитрова са включени в сборника „Забранено море и други поеми“ (1994).

Най-новата българска литература е представена с творби от Г. Господинов („Естествен роман“ и сборника разкази „И други истории“) и от Теодора Димова – романа „Майките“. *GOSPODINOV, Georgi. L'alphabet des femmes : Recits* ; Trad. du bulgare et pres. Marie Vrinat. – Paris : Arlea, 2003. – 120 p.

GOSPODINOV, Georgi. Un roman naturel : Roman ; Trad. du bulgare par Marie Vrinat. – Paris : Phebus, 2002. – 182 p.

DIMOVA, Teodora. Meres : Roman ; Trad. du bulgare et pref. Marie Vrinat. – Paris : Ed. des Syrtis, 2006. – 217 p.

През 1996 г. излизат поеми от Деница Банчева /*BANCEVA, Denica. L'instant sur les ogives : Poemes*. – Troyes : Librairie bleue, 1996. – 54 p.

През 2001 г. е публикувана съставената от Богдан Богданов антология, в която са включени 14 български автори – Бл. Димитрова, Й. Радичков, Антон Дончев, Емилия Дворянова, Г. Господинов, Хр. Бойчев, В. Мутафчиева и др. Встъпителните бележки и част от преводите са на Мари Врина, други преводи са дело на Красимир Кавалджиев и Вероника Ненчева /Les BELLES Etrangères : 14 écrivains bulgares / Bogdan Bogdanov et al. ; Introd. et trad. par Marie Vrinat. – Paris : L'Esprit des Peninsules, 2001. – 208 p. : photogr.

Прегледът на издадените във Франция книги от български автори показва явен превес на художествената литература. От страните – обект на обзора, това е страната, където българските поети, белетристи и драматурзи са представени най-добре.

Швейцария

Броят на издадените книги по *философия, социология, политика, образование и религия* е 10. Сред тях са сборниците „България : Социални и културни визии“ и „България в кръговете на отчуждението“ с преобладаващо българско участие, монографията на Теодор Димитров „България и Обществото на народите : Опитът от междунар. защита на малцинствата от периода 1920–1939 г.“, „Фашизмът“ от Ж. Желев, спомени на Стефан Бочев за Белене – „българският Гулаг“ и др.

Книгите по *икономика* и право са 5; разглежданите въпроси са свързани с пазара на труда и трудовата заетост в България, валутните кризи и др. Книгите по *медицина* са 5, а свързаните със *спорта* са 7 и това е единствената страна с издадени книги по тази тематика. Книгите по *история* са 2 – „Каталог на древни гръцки и римски монети от колекцията на Й. В. Коп от Университета във Фрибург, Швейцария“ и сборникът „Посветено на Швейцария“ с участие на български учени от различни области.

GRIGOROVA, Valentina. Catalogue of the ancient Greek and Roman coins of the Josef Vital Kopp Collection, University of Fribourg, Switzerland. – Fribourg etc. : Univ. etc., 2000. – XXIII, 123 p. : ill.

HOMMAGE a la Suisse : 1291–1991 / Dosiio Valev et al. ; [Състав.Theodore Deltschev Dimitrov ; Pref. Flavio Cotti. – Geneve : Foyer europ. De la culture, 1991. – 1023 p. : ill.

Издадените преводи на художествена литература са много малко, като заслужава да отбележим „Отклонение“ от Бл. Димитрова и „Преди да се родя и след това“ от И. Петров.

DIMITROVA, Blaga. Deviation : Roman / Blaga Dimitrova ; Trad. du bulg. par Tchavdar Arnaudov. – Geneve : Rousseau, 1994. – 190 p.

PETROV, Ivajlo. Avant ma naissance et apres / Ivajlo Petrov ; Trad. de bulg. Marie Vrina. – Lausanne etc. : Age d'homme, 1994. – 181 p.

В областта на *естествените науки и математиката* са издадени 7 книги, част от тях са доклади на международни организации.

Канада

Сборникът „Съвременни социални тенденции в България“ е обширно, но единствено издание, запознаващо с последните промени в нашата страна.

RECENT social trends I Bulgaria, 1960–1995 / Ed. Nikolai Genov, Anna Krasteva . – Montreal, Quebec & McGill Queens Univ., 2000. – 688 p.

Останалите издадени книги са от Любен Ангелов.

Русия

Русия е страната, в която традиционно до политическите промени в двете страни са издавани най-много български автори. Каква е картината през разглеждания период?

От *литературознанието* издадените книги са на Миглена Николчина „Смисъл и майцеубийство : Прочит на Виржиния Улф през Юлия Кръстева“, „Антология на българската литературна критика“, текста и изследване върху „Шестоднев“ от Йоан Екзарх, 2 издания със славистични изследвания с ред. Георгий Гачев и др.

Езикознание – само 1 монография – „Граматика на българския език“ от Н. Котова.

Изкуствознание – 1 сборник с доклади на български автори за литургическото певческо изкуство на източнохристиянския свят и взаимодействието с византийската музикална култура:

ЦЕРКОВНОЕ пение в историко-литургическом контексте : Восток–Русь–Запад : К 200-летию от рождества Христова : Материалы Междунар. науч. конф., 15–19 мая 2000 г. /

Состав., отв. ред. И. Лозовая. – Москва : Прогресс-Традиция, 2003. – 416 с., 7 с. : с ил., ноти.

Политика – 1 заглавие и това е „Фашизмът“ на Ж. Желев.

Естествени науки. Медицина. Техника – 9 монографии; *икономика и математика* – 3.

Право – 4 издания, свързани с наказателно, гражданско и конституционно право.

История – броят на книгите е 3:

ДИЧЕВ, Тодор Господинов и др. Зловещий заговор / Тодор Г. Дичев, Никола Николов. – Москва : Витязь, 1994. – 198 с.

ТАБОВ, Йордан. Закат старой Болгарии : Новая хронология Балкан. – Москва : Крафт+, 2000. – 206 с. : ил.

ТАБОВ, Йордан. Когда крестилась Киевская Русь? – Санкт-Петербург и др. : Нева и др., 2003. – 415 с. : с ил.

Издадени са и 2 книги, свързани *полиграфията и рекламата*.

КАФТАНДЖИЕВ, Христо Николов. Тексты печатной рекламы ; Пер. с болг. А. Ю. Погарская ; Ред. М. Н. Дымшиц. – Москва : Смысл, 1995. – 127 с. : с ил.

СТЕФАНОВ, Стефан Иванов. Путеводитель в мире полиграфии. – Москва : Унисерв, 1998. – 319 с. : с ил.

Определен интерес в Русия представлява българският феномен Ванга – „Речник на здравето“ претърпява 3 издания, 3 издания имат и книгите на Красимира Стоянова за Ванга. Няколко са и изданията от и за учението на Петър Дънов.

Художествена литература – общият брой на издадените книги и сборници е 46, от които 16 са издания на романи на Богомил Райнов – „Голямата скука“, „Тайфуни с нежни имена“, „Господин Никой“, „Няма нищо по-хубаво от лошото време“ и др. 5 са антологиите – „Съвременен български детектив“, сборника „Старт“ с произведения от К. Топалов, Бл. Димитрова, Д. Цончев, Л. Михайлова и др.; 2 антологии със стихове от български поети, сборника „Български приказки“. Издадени са още „Българи от старо време“ от Л. Каравелов и електронно издание на „Е ли крива судьбина?“, под заглавие „Из београдского живота“, също произведения от Й. Йовков, Слав Караславов, Г. Константинов, Валери Петров, Ст. Цанев, Христо Калчев и др. Определено акцентът е върху съвременните български автори, а броят на произведенията в сравнение с останалите страни – обект на обзора, е най-голям. В сравнение с периода преди 1990 г. обаче, издадените книги са значително по-малко.

Такава е картината на издадените български автори в страните – обект на обзора. Макар и направен на базата на част от публикациите – монографии и сборници само с български автори, той все пак показва определени тенденции. Франция и Русия са страните, където преобладава художествената литература, като броят на българските автори е относително висок; Австрия е страната, където най-балансирано са представени български учени от всички области. В Германия българистиката като че ли продължава най-успешно установената традиция. В САЩ и Великобритания акцентът е върху художествената литература, като макар да се издават творби от класиците на българската литература, подчертано интересът е към съвременните автори.

И накрая, каква част от издаваните в чужбина творби от български автори нашата национална библиотека успява да набави за своя фонд? За съжаление много малко, при това с всяка изминала година все по-малко. Ако преди разглеждания период сме набавяли около половината публикации, през последните години броят е намалял значително.

Срещата на преводачите-българисти постави и още един въпрос. Значението на библиографския указател „Булгарика“ се оценява високо; той е добре познат, особено от по-възрастното поколение преводачи. Всички обаче поставиха въпроса за неговото електронно публикуване и представяне в интернет. Струва си да положим усилия и да направим достъпно съдържанието му он-лайн. Така не само ще подпомогнем дейността на преводачите – традиционно наричани „културни посланици“, но и всички, които се интересуват от писаното от българи и за България – както у нас, така и по света.

РЕДКИ КНИГИ В ЦЕНТРАЛНАТА БИБЛИОТЕКА НА БАН

МАРИЯ АРГИРОВА-ГЕРАСИМОВА

Централната библиотека на Българската академия на науките в продължение на 139 години изгражда многоотраслов фонд от българска и чуждестранна литература. Тя притежава уникални библиотечни документи, съсредоточени в 41 лични библиотеки и в 12 специализирани колекции, между които: 901 микрофилма на ръкописи (славянски и гръцки); 1677 микрофилми на гръцки, арабски, персийски, грузински, славянски ръкописи, т.н. „Синайска сбирка“; 162 т. старогръцки старопечатни книги.

Редките книги в Библиотеката на Българското книжовно дружество (днес Централна библиотека на БАН) в началните години след основаването през 1869 г. не са специален обект на комплектуване. Те постъпват, както всички останали книги, основно чрез дарения и международен обмен и се ползват от читателите – учени, общественици, просветни дейци, студенти, за научни и образователни цели. Книгите се присъединяват към общия фонд или се съхраняват в подарените лични библиотеки на български учени, писатели, културни и други дейци, като Васил Д. Стоянов, Марко Балабанов, Никола Милев, Стоян Михайловски, Никола Сакаров, Феликс Каниц, Тома Ст. Томов, Николай Дилевски, библиотеката на царската фамилия и др. След 1948 г. се променя виждането за опазване и достъп до редките и ценни книги. Българската възрожденска книжнина – книги и периодични издания, се обособява в две колекции и се представя чрез самостоятелни азбучни каталози. Но редките книги на чужди езици остават в общия фонд на Централната библиотека, който наброява над 700 000 тома, и се отразяват в сводните азбучни каталози. Едва след 1980 г. се поставя началото на целенасочено издирване на редките чуждестранни книги в академичния библиотечен фонд. Сътрудници на Централната библиотека участват в международни проекти като: „Немски исторически фондове“, „Руска книга 1918–1926 г.“, и в академични проекти: „Феникс“, „Лични библиотеки“, „Българска възрожденска книжнина“, „Руска имперска книга“. Основните критерии за определяне на категорията „редки книги“ са ясно формулирани в специализираната литература и се свеждат основно към няколко изисквания: ранен произход; написана или издадена от прочут автор или печатница; писана или печатана на особен материален носител и оформена в нестандартни размери, богато оформление и украса; отпечатана в малък тираж; не постъпвала на книжния пазар; книга с родословни или генеалогични изследвания, предназначени само за роднини и близки, в малко екземпляри, които не се продават; народни или т.н. апокрифни издания; единични екземпляри книги, запазени от унищожение след наложена цензура, военни действия, природни бедствия, техногенни и екокатастрофи; книги с автографи на велики личности (1, с. 9–10).

Сред многобройните уникални издания, разкрити в хода на изследванията, може да представим следните:

Кондаковъ, Н. Исторія и памятники византійскія эмали. Собрание А. В. Звенигородскаго, 1892. Изданието е наречено „руско чудо“. В него с удивителна точност са възпроизведени красотата на орнаментите, изыскството и хармонията на цветовете, изтънчената работа на византийските майстори на емайла. Описани и възпроизведени са емайлите от частната сбирка на А. В. Звенигородски, която е най-богатата колекция в Европа на византийски емайли от X–XI век. Изданието е съставено по идея и инициатива на собственика на колекцията, финансирано е също от него със 130 хил. рубли. Изследването и художественият анализ на византийските емайли са осъществени от проф. Н. П. Кондаков

Съкровища в книгохранилищата

– високоерудиран учен-византолог и изкуствовед. Хартията за изданието е изработена по лична поръчка в Страсбург, като специално за него са изляти шрифтове. Руският текст е отпечатан в печатницата на Стасюлевич, немският и френският – във Франкфурт на Майн в печатницата на Август Остерит. Гравюрите, които възпроизвеждат емайлите, са изпълнени от талантливия руски гравьор В. В. Мате. Художественото оформление във византийско-руски стил е на архитект И. П. Ропет. Всички клишета на рисунките след отпечатване на книгата са унищожени. За украса на книгата е използвано злато с висока проба и червеникав оттенък, т. н. „червонное золото“. Текстът на главите е украсен със заставки на златен фон. Корицата е изработена от шагренова кожа, със златни инкрустации на черно-бял фон. В центъра, в изящен венец, е разположено заглавието, около него има разкошни орнаменти, напомнящи византийския емайл. Долу – отново в центъра, е изобразен гербът на фамилията Звенигородски. Краищата на листовите са позлатени, а гръбчето на книгата е със сребърни краища. Супербложката е изтъкана от коприна във византийско-руски стил, като в центъра е изписано името на А. В. Звенигородски. Разделителят е изтъкан от златни, сребърни и разноцветни копринени нишки и върху него е изписан текст от стиховете на Еврипид: „Разгърни тези говорящи страници, прославящи мъдрите.“ Работата над изданието продължава две години. Отпечатано е в 600 номерирани екземпляра на руски, френски и немски език – по 200 екз. на всеки език. То съдържа и портрет на А. В. Звенигородски. Портретът се е прилагал само към тези екземпляри, които са раздадени на близките на съставителя. Своеобrazна особеност на изданието е, че то не е било предназначено за продажба. В предисловието издателят пише, че „нито един екземпляр от книгата няма да се продава“ (1, с. 69). Всички екземпляри са поднесени като дарение на библиотеки, музеи и други учреждения в Русия и Западна Европа, а също и на частни лица. Централната библиотека притежава два екземпляра от това неповторимо луксозно и изящно оформено издание. Книгите са без супербложка, но с орнаментирани разделители. Първият екземпляр е на руски език и носи номер 129. Той е подарен от самия автор, акад. Н. П. Кондаков, вероятно през 1922 г. по повод избирането му за почетен член на Българската академия на науките. Вторият екземпляр е на френски език, носи номер 142 и е подарен на българския цар Фердинанд I Саксбургготски. Впоследствие е предаден на академичната библиотека. В българските библиотеки се съхраняват още два екземпляра: един на руски език, подарен от Н. П. Кондаков на библиотеката на Софийския университет, и един на немски език в Народна библиотека „Иван Вазов“ в Пловдив, закупен през 1927 г. от директора на библиотеката Борис Дякович (4, с. 49–50).

Изборникъ Великаго князя Святослава Ярославича, 1073. Притежаваме два екземпляра на факсимилното издание на този старинен ръкопис, отпечатано през 1880 г. в 300 екз. Съдържа 266 листа снимки, изработени чрез фотолитографски методи. Единият екземпляр носи номер 42 от обявения тираж от 300 екземпляра и се е съхранявал в библиотеката на царската фамилия. Постъпва в Централната библиотека през 1948 г. Вторият екземпляр не е номериран, но има надпис „Изъ книгъ Н. П. Лихачева. Екземпляръ Генн. Феод. Карпова. Н. Л. 1921 г.“. В библиотеката е регистриран през 1950 г. като дарение, но не се знае името на дарителя. В Централната библиотека се съхраняват и още 3 екземпляра – факсимилни издания от 1983 г., които съдържат и научен апарат. Изданията се отличават от тези от 1880 г., тъй като през изминалия стогодишен период са извършени многобройни издирвания и реставрационни дейности.

Чертковъ, А. Описаніе войны Великаго кн. Святослава Игоревича противъ Болгаръ и греков в 967–971 годахъ, 1843. Книгата има изящно и едновременно с това стилно и строго оформление. Подвързана е с тънка кафява кожа, с релефно шампован герб, ограден с винетка. Има две заглавни страници, оградени с цветна релефна винетка – стилизирани цветя в червено, жълто и синьо. Текстът също е поместен в рамка в бледозелен цвят. Приложени са 5 листа с цветни рисунки на ловни и военни действия и 1 план карта с надпис: „Последното сражение под Дръстър (Силистра), 22 юли 971 года“.

Освен горепосочените книги, признати официално като редки(1), Централната библиотека съхранява и други, не по-малко уникални издания като ранната руска книга:

Патерикъ. *Киево-Печерска Лавра*, публикувана през 1702 г. Тя се намира в личната колекция на проф. Николай Дилевски и носи неговия екслибрис: стилизиран грифон в оранжево-кафяв цвят с надпис: „Из книгъ Н. И. Дылевского“ и бележка, че е дар от А. П. Берков от 2 януари 1888 г. Книгата е трето издание, без заглавна страница; съдържа жития на светци – св. Антоний, св. Теодосий, св. Олимпий и т. н. Към всяко житие има черно-бели изображения на библейски сцени.

За българската история от особен интерес е книгата *Калайдовичъ, К. Иоаннь Екзархъ болгарскій*, публикувана през 1824 г. в Москва. Тя е придобита през 1935 г. чрез подарената лична библиотека на проф. Васил Златарски. Изданието е красиво оформено; на заглавната страница е изобразен герб с два лъва, меч, почетна лента и три ордена за слава и знаменателния надпис „Non solum armis“. В приложение към текста са поместени 16 литографии на писмени паметници, създадени до XV век.

Интерес представлява книгата, отпечатана в Нюрнберг през 1713 г. – *Spons, J. Reisen durch Italien, Dalmatien, Griechenland und Morgenlaender, T. I–II*. Тя е с формат ин плано, с твърди корици, с дребни цветни фигурки, оформени като мозайка в лилаво-синьо-сиви цветове. Авторът и заглавието са изписани с калиграфски букви, готически шрифт. Хартията е тип италиански – плътна, бледо жълта и малко грапава. Текстът, в който се описва пътешествието, е изключително познавателен. Предхожда се от 25 рисунки на крепости, крепостни стени, фрагменти от антични и римски сгради, статуи, старогръцки храмове, кръстове, монети, карти на градове. В края има азбучен списък на старогръцките герои „Inscriptio herois attici“.

Забележително е изданието от 1767 г. – *Kollarus, D. De originibus et usu perpetuo potestatis Legislatoriae circa sacra Apostolicarum Regum Ungariae*. Текстът е на латински език с тематика в областта на религията и църковното право. На заглавната страница е изобразена старинна библиотека с книжни рафтове до тавана на много висока кръгла зала. Библиотекарят стои изправен зад маса с книги, а пред него е изобразен читател с книга в ръка. В края е поместен азбучен указател на религиозни термини.

В Библиотеката на царската фамилия – княз Александър Батенберг, цар Фердинанд I Сакскобургготски, цар Борис III, царица Йоанна, княгиня Евдокия и княгиня Надежда, откриваме многобройни уникални издания – книги, албуми, нотни издания, хербариуми. Те са луксозно оформени с вензели, гербове, водни знаци, екслибриси, рисунки от художници, с копринена или кадифена подвързия, позлатени ръбове, шампи. Невъзможно е да се изброят всички редки и уникални издания, но не може да не посочим една книга за историята на руските императорски династии: *Въ Памятъ священнаго коронованія ихъ императорскихъ величествъ Николая Александровича и Александры Феодоровны, 14 мая 1896 г., Спб., 1896*. На корицата са шамповани в злато руският императорски герб и в сребро – образите на император Николай и императрица Александра Фьодоровна. Надписът гласи: „Коронованіе въ Москве 14 мая 1896 года“. На заглавната страница той е изписан и на френски език. Наред с текстовете, които описват церемонията, са изобразени в хронология руски царе и императори, императрици, техните наследници, цветни заставки, гербове, оръжия, одежди, печати, кръстове и други ритуални атрибути на царската власт. Книгата постъпва в Централната библиотека през 1950 г. при предаването на Библиотеката на царската фамилия, т. н. „царска библиотека“.

В същата библиотеката се съхранява и една изключителна ранна книга от 1777 г., издадена в Лайпциг: *Lavater, J. Physiognomische Fragmente, 360 p.* Съдържа многобройни илюстрации, скици и третира и до днес коментирани в науката проблеми за определяне на духовните качества и чертите на характера според профила, формата на носа, очите, ушите, устните, брадичката, ръцете, пръстите, прическата, израза на лицето – усмивка, мимика, гримаса и т.н. Представени са с изображение и текст мислители, философи, папи, кардинали, религиозни водачи, императори, художници, писатели – Аристотел, Платон, Солон, Демостен, Омир, Сибила, Приам, Хипократ, Дидро, Лайола, Микеланджело, Леонардо да Винчи, Рафаело, Шекспир, Гьоте и др. Наред с човешките лица са изобразени и животни (коне, кучета, котки, елени, сърни, змии, вълци, маймуни) в различни пози – покой,

нападение, сън, хранене, лов, преследване. Книгата е отпечатана с готически шрифт и има екслибрис на цар Фердинанд I Саксбургготски. Или монументалното издание за Немско-френската война от 1870–1871 г.: *Illustrierte Kriegs Chronik, 1872*. Характерно за него са не толкова текстовете, а картите на военните действия и офанзивни, рисунките на сцени от сражения, оръдия, обози, генерали, офицери, войници, лекари, ранени, подписването на мирния договор. Или великолепият атлас *Armeria antica et moderna di S.M.IL re d'Italia in Torino, 1889*, в който са представени военни униформи и оръжия от древността до XVIII век – лъкове, стрели, рицарски доспехи, щитове, мечове, наколенници, шпори и т.н. Освен въоръжението на италианския град са показани и подаряваните оръжия от Англия, Индия, Турция.

Забележително е изданието на Императорското Строгановско училище в Москва – *Русскія древности по снимкамъ И. Ф. Барцевского, Вып. 1–14*. Годината на издаване не е посочена. Представени са 149 черно-бели илюстрации на дворци, приемни зали, камини и зидани печки, иконописи, дантели, бродерии от различни региони на Русия, часовници, покривки, шити с коприна и злато, свещници, сребърни съдове, църковни одежди, обшити със злато и бисер, сребърен обков на икони, кандила, камбани, кръстове, украсени с емайл и скъпоценни камъни, железни сандъци с великолепен обков, сребърни и златни верижки, обици, фризове, корниз, статуи и т. н. Три части на изданието съдържат илюстрации на отделни елементи в православни храмове: царските двери, гробницата на св. Игнатий, дърворезба, арки и т. н. Заглавните страници са оформени нестандартно, но много изящно – оранжево-кафяви растителни мотиви и надпис на заглавието. Част от страницата е изрязана като сегмент, за да се вижда първата илюстрация. И така е при всички 14 части.

Личната библиотека на Никола Милев – историк и общественик, автор на многобройни публикации по българска история, история, право и политика на балканските страни, съдържа над 830 заглавия – предимно на чужди езици. Сред тях са многобройни издания, публикувани в периода XVI–XVIII век, като например: *Folietae, Ubertus. De causis magnitudinis imperii Turcici et virtutis ae felicitatis turcarum in belis perpetuae, Rostoch, 1594*. Текстът е на латински език и е разказ за Кипърската война между Турция и Венеция. Оформлението е изящно, но строго – светлобежова-кафява твърда корица със стилизирани растителни мотиви. Всяка глава започва с черно-бяла винетка отново с растителни мотиви, като в средата е изписана първата буква на първата дума. Или *Houssaie, A. Memoires historiques, politiques, critiques et litteraires. T. I–II, Amsterdam, 1724*. На заглавната страница е отпечатано логото на издателя – ваза с цветя, като растителните мотиви са отново представени в началото и края на всеки нов раздел. През 1773 г. във Ватикана, Рим, е издадена книга за разпространението и изповядването на християнската вяра в Ориента. Текстът е паралелен – на латински и на арабски, като е изписван отдясно-наляво – *Proffesio orthodoxae fidei ad orientalibus facienda Jessu sanctissimi domini nostri Urbani papae VIII edita*. Много стилно е оформена и книгата *Sonnini, C. S. Voyage en Grece et en Turquie, fair par ordre de Louis XVI et avec l'autorisation de la Cour ottoman. T. I–II, Paris, 1801*. Корицата е в златисто-жълти нюанси с орнаментирана рамка, в която е вписано заглавието. На гръбчето в червена копринена ивица е изобразен старинен струнен азиатски инструмент. Текстът, описващ пътешествието на автора в Гърция и Турция, е придружен с многобройни черно-бели илюстрации. Изданието *Demmler, D. Compagnes des russes dans la Turquie d'Europe en 1828-1829. T. I–II, Paris, 1854* е посветено на Руско-турската война и е интересно освен с картите на военните действия в околностите на Варна, Стара Загора, Сливен, и с логото на издателя, поставено в долния край на заглавната страница – разтворена книга, обгърната със знаме и мечове.

Колекцията на Марко Балабанов – юрист, политически и държавен деец, председател на XI Обикновено народно събрание, действителен член на БАН, наброява над 1100 тома. Голяма част от книгите са на гръцки език, богато илюстрирани издания на гръцките класици, а също и съчинения на френски език, библиографски уникати, ранни издания, чудесни образци на книгопечатането. Сред тях е *Tournefort, P. Relation d'un voyage de Levant, fair par order du roy, 1717*. Авторът описва своето пътешествие в Ориента в епистоларна форма, украсено е с цветна шампа и винетки и с оригинален екслибрис на Edouard de Laplane –

благороднически герб с надпис на латински, който звучи „Доблестен, смел, непобедим“. Книгата съдържа многобройни карти на посетените страни: Армения, Грузия, Персия, Турция, Гърция; рисунки на растения, животни, пещери, скални жилища и храмове, крепости, замъци, сараи, църкви, свещници, съдове, монети, облекла и т. н. Или изданието *Delille, J. La paradise perdu. Traduit en vers francaices. T. I–II, Paris, 1834*. Това е превод на поемата на Джон Милтън „Изгубеният рай“ на френски език. На гърба на заглавната страница има великолепна рисунка на ангели в Рая. Книгата *Beaufort, L. La republique romaine, on plan general de l'ancien gouvernement de Roma. T. I–II, 1866* е разкошно издание в голям формат с позлатени краища. Авторът е член на Лондонското кралско дружество. Под заглавието, изписано с черни и червени букви, е нарисувана сцена с античен сюжет. Всяка страница завършва с винетка.

В подарената през 1930 г. библиотека на Феликс Каниц – унгарски археолог, етнограф, пътешественик, известен изследовател на бита, културата и археологията на Балканския полуостров, откриваме ранни книги на немски език от края на XVII век, като например: *Radics, P. v. Krains Chronist Freiherr Valvasor. Das Abbild eines Patrioten, 1693*. Книгата съдържа илюстрации и личности, дворци, крепости. От неговите пътеписи за Балканския полуостров особено ценно е тритомното съчинение *Donau Bulgarien und der Balkan*, публикувано в Лайпциг между 1875–1879 г. За този свой труд той е наречен „Колумб на Балкана“. Както пише акад. С. Романски: „Подобно на митически герой Каниц измества цели планини, изменя течението на реките, основава стотици населени места, с тази разлика, че унищожените от него градове никога не са съществували другаде, освен във фантазията на картографите, а откритите от него села съществуват, но не били открити.“⁽³⁾ За своите заслуги през 1884 г. е избран за почетен чуждестранен член на Българското книжовно дружество. Акад. Стоян Романски го нарича „маджарски страстен и неуморим изследвач на старопланинските земи“. Живописното описание на българските планини, равнини, реки и днес предизвиква интерес. Текстове са придружени от черно-бели и цветни скици и рисунки. Свидетелство за точността на географските карти е фактът, че те са били използвани от руските военачалници през Освободителната руско-турска война 1877–1878 г. и те по неговите карти насочват и ръководят военните действия.

Опазването на редките и ценни книги и осигуряването на неограничен достъп до тях се реализира чрез дългосрочната стратегия на Централната библиотека за представяне в електронния каталог и дигитализация на книжовното документално наследство. Началото се поставя в края на 2005 г. с каталогизация в системата ALEPH 500 на книгите от личната библиотека на Феликс Каниц, последвани от старопечатните книги, възрожденската периодика, руските книги, публикувани до 1917 г., и постъпателната им дигитализация.

По този начин информацията за това изключително книжовно богатство ще стане достояние на всички читатели и потребители, които проявяват научен или познавателен интерес към безценните образци на художествена и научна литература, оставили неповторима следа в човешката история.

Литература

1. Березин, Н. Русские книжные редкости : Опыт библиографического описания редких книг с указанием их ценностей. – Москва, 2004. – 288 с.
2. Минцлов, С. Р. Редчайшие книги, напечатанные в России. – С.-Петербург, 1904. – 50 с.
3. Романски, Стоян. България в образите на Феликс Каниц. – София, 1939. – 195 с.
4. Уникални и ценни издания в Пловдивската народна библиотека. – Пловдив, 2002. – 60 с.

ИНФОРМАЦИОННА ЗАЩИТА В БЪЛГАРСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

НЕЛИ ЛИЛОВА

Темата за защита на информационните активи ще остане във фокуса на ИТ потребителите през следващите няколко години, а инвестициите в средствата за ИТ сигурност ще растат във всички компании, независимо от техния мащаб. В България изграждането на адекватно отношение към въпросите на ИТ сигурността от страна на корпоративния мениджмънт и на ИТ потребителите вече е осъзнат ключов аспект в тяхната дейност. Едно от изискванията към съвременните доставчици на ИТ е информационната сигурност, която е непроеизводителен фактор при обработка на информацията. Защитата на информацията е скъпа, но последствията и цената, която ще ви струва, ако я пренебрегнете, е непредвидима.

Българските организации все по-активно оползотворяват широк спектър от организационни мерки и технологични средства за целите на сигурността.

По отношение на прилаганите **технологии и мерки за защита**, може да се каже, че през последните 2 години те са в период на преход към по-високо ниво на зрялост – отмина времето, когато решенията за ИТ сигурност се изграждаха в рамките на комбинацията „firewall/VPN+антивирус“, а процентът на организациите у нас, използващи технологии за централизирано съхранение на данните и VPN софтуер, е **съизмерим със стойностите по този показател в световен мащаб**.

Периодичното следене на **прилаганите технологии и мерки за защита на информацията** от българските фирми и организации е един изключително важен и необходим процес. Затова е от значение да се знаят тенденциите в развитието му и да се правят прогнози, за да може той да подлежи на въздействие и предимно – за да се изградят стратегии.

Различни интернационални одит компании и водещи издатели в областта на ИКТ в света, а от няколко години и в България, извършват такива изследвания, в резултат на което се натрупват голям брой статистически данни. Един **сравнителен анализ** на тези данни в глобален и национален мащаб има своята стойност и дава обективна характеристика на това развитие. Той би представлявал интерес за всички, които формират идеологията и стратегията за развитие на информационната система в организацията – ИТ мениджърите и бизнес ръководителите, и тъй като живеем под знака на „Промяната“, ролята на лидера в изграждането на информационната инфраструктура в организацията придобива все по-ключово значение.

Списание *CIO* (www.cio.com) излиза в над 10 страни по света и е медията, отразяваща значимите тенденции в света на технологиите и даваща възможност за дискусия между професионалисти. Предназначено е именно за „новите лидери“ и има за цел да бъде форум, в който те да споделят опит и да обсъждат идеи и различни гледни точки. В САЩ изданието има вече 20-годишна история, а в Русия от началото на 1998 г. CIO печели все повече читатели. Австралия, Белгия, България, Канада, Китай, Франция, Германия, Япония, Нова Зеландия, Норвегия, Полша, Сингапур, Южна Африка, Южна Корея, Швеция са останалите страни, където потребността от подобно специализирано издание вече е безспорно доказана.

CIO (www.cio.bg) е първото списание в България за ръководителите на предприятия, отдели и проекти в областта на информационното осигуряване. Списанието разглежда

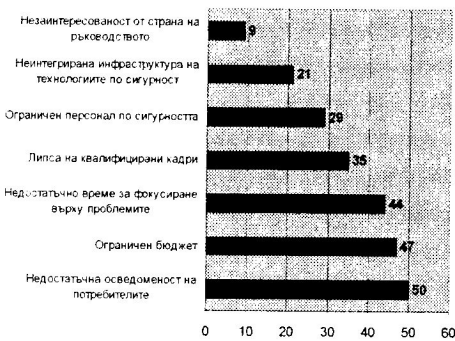
актуални направления, методи и инструменти за създаване на съвременни ИТ решения и представя практически опит в тази област.

В средата на 2008 г. бяха публикувани резултатите от поредната анкета на списание *СЮ България*, проведена през май сред представители на 40 организации от различен мащаб и с различна сфера на дейност – банки, държавна и общинска администрация, търговия, машиностроене, хранително-вкусова промишленост, текстилна и кожарска промишленост, химическа промишленост, енергетика и ютилитис, добивна промишленост, застраховане и др.

За да съпоставим позицията на българските организации спрямо световните, анализът трябва да се направи в следните три аспекта:

- предизвикателства във връзка със сигурността в организацията;
- прилагани мерки за информационна сигурност;
- внедрени мерки за сигурност и планове за тяхното обновяване.

Фигура 1: Предизвикателства във връзка с ИТ сигурността във вашата организация в %

Според поредното проучване на *СЮ България* най-големите предизвикателства във връзка с ИТ сигурността в анкетираниите организации са отразени на фиг. 1.

Основната пречка за осъществяването на по-ефективна защита на информационните активи в българските организации на този етап е **недостатъчната осведоменост** на ИТ потребителите по въпросите, свързани с ИТ сигурността. Този проблем фигурира в списъка от предизвикателства във връзка със защитата на информацията на 50% от анкетираниите мениджъри по ИТ сигурност и ИТ директори. Финансирането или „ограниченият бюджет“ вече не се раз-

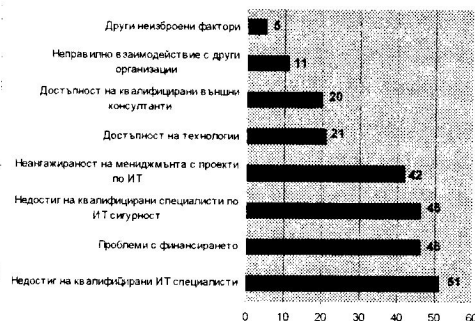
глежда като най-важните фактори във връзка със защитата на информацията. Сред основните предизвикателства пред мениджърите, отговорни за опазването на информационните активи, и през 2008 г. са **недостатъчното време за фокусиране върху проблемите** и **липсата на квалифицирани кадри**.

Прави впечатление, че спрямо предходни години значително се е увеличил процентът на мениджърите, които оценяват значението на интегрираната инфраструктура и подкрепата на ръководството като ключови за осигуряването на високо ниво на информационна сигурност.

Тези резултати не са изненадващи, особено при **съпоставянето** им с данните от глобалното изследване на *Ernst & Young* сред 1300 организации (Фиг. 2), в което факторът „поддръжка от страна на мениджмънта“ се сочи като пречка за изграждането на ефективни решения за ИТ сигурност от 42% от анкетираниите. Не е тайна, че именно от този фактор зависи успехът на всеки проект – в сферата на сигурността и във всяка друга област.

Ernst & Young е една от интернационалните компании от т. нар. **Голяма четворка**. „Големите 4“ в одита са четири интернационални компании, специализирани в извършването на одит услуги и

Фигура 2: Фактори, задържащи развитието на решения за ИТ сигурността в %

обслужващи голяма част от публично търгуваните компании, както и много частни компании. Ако се обобщят резултатите от изследванията на **Ernst & Young**, може да се констатира, че най-важните негативни тенденции при внедряването на технологии за ИТ сигурност следва да се разглеждат в **четири** аспекта:

- **липса на квалифицирани кадри** – ИТ специалисти и специалисти по ИТ сигурност. Това е първата най-сериозна пречка за развитието на пазара на средствата за защита на информацията. Половината от анкетираните през 2007 г. компании са сериозно обезпокоени от недостига на компетентни сътрудници, както в областта на ИТ (**51%**) като цяло, така и в сферата на ИТ сигурността (**46%**);

- **недостатъчно финансиране** за изграждането на необходимите системи е втората сериозна причина, която пречи за постигането на по-високо ниво на информационна сигурност (**46%** от анкетираните);

- **небрежност и недостатъчна ангажираност** на мениджмънта на организациите (**42%** от анкетираните) с проекти по ИТ сигурност;

- **достъпност на технологиите (21%)** и наличие на висококвалифицирани консултанти (**20%**). Според данните от проучването тези проблеми, макар и да създават известни затруднения в тази връзка, не са непреодолими.

За сравнение, в подобни проучвания на **Ernst & Young** през последните 2 години като основни пречки пред ИТ сигурността се открояваха небрежността и незаинтересоваността на потребителите и бюджетните ограничения, а недостигът на специалисти бе на трето място в списъка на предизвикателствата. През последната година, недостигът на финансиране премина на трета позиция, което е обяснимо: както е известно, „парите никога не стигат, но в много случаи не са най-важното“.

В общи линии в пазара на решения за информационна сигурност има достатъчно предложения, които отговарят на потребностите на потенциалните потребители.

Арсеналът на българските организации

Българските организации все по-активно оползотворяват широк спектър от **организационни мерки и технологични средства** за целите на сигурността.

Във всяка трета от анкетираните организации се осъществява **централизирано управление на процесите, свързани със защита на информацията, провежда се активен мониторинг на информационната инфраструктура и се следи за спазването на политиката по сигурността**. Едва около 20% обаче са компаниите, които провеждат препоръчаните от експертите периодични оценки на заплахите и одити на сигурността. Само 15% от организациите, участващи в проучването, реализират програма за обучение на служителите по въпросите свързани със защитата на информацията (таблица 1 – източник *СЮ България*).

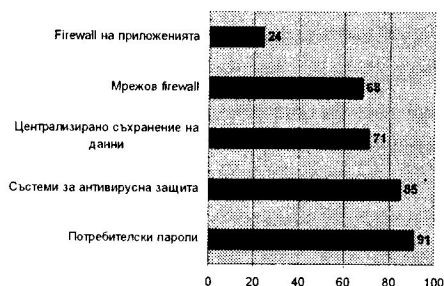
Табл. 1. Прилаганите мерки за информационна сигурност – сега и в перспектива

	% на организациите, в които са планирани	% на организациите, в които са въведени
Сигурно разположение на технологичния хардуер	53%	21%
Активен мониторинг	38%	29%
Нива на автентификация, базирани на потребителския риск	35%	15%
Наблюдение за спазването на политиката по сигурността	29%	24%
Централизиран мениджмънт на информационната сигурност	29%	29%
Стандарти по сигурността за партньори, доставчици и т.н.	26%	15%
Периодични оценки на риска	26%	26%

Стратегия за ИТ сигурност	26%	38%
Планове за възстановяване при кризи	26%	32%
Периодични тестове на уязвимостта	24%	24%
Стандарти за инфраструктурата	21%	12%
Периодични оценки на заплахите	21%	21%
Периодични одити на сигурността	21%	26%
Стандарти за сигурността на портативните устройства (като флаш памет, външни устройства)	18%	26%
Програма за обучение на служителите	15%	26%
Стандарти за сигурността на мобилните телефони /PC/ безжичните устройства	6%	26%

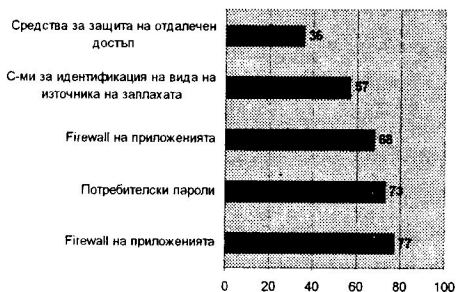
Прилагани технологични средства за защита

Фигура 3: Организации с внедрени средства за сигурност в %

Сред популярните технологични средства за защита на информационните активи както сред организациите и институциите извън България, така и сред нашите фирми и институции, са системите за антивирусна защита и централизирано съхранение на данните. По-голямата част от участниците в анкетата са внедрили мрежов firewall, системи за резервно копиране и контрол на достъпа до определен софтуер, средства за филтриране на съдържанието, VPN софтуер и др. (Фиг. 3).

Фигура 4: Най-масово внедряваните техники за сигурност в %

След едно глобално проучване на списание CIO (US) в края на 2007 г. се потвърждава тенденцията за най-масово внедряваните техниките за сигурност в организациите, представени на фиг. 4.

Като обобщение може да се каже, че българските фирми и организации постигат все по-високо ниво на зрялост по отношение на прилаганите технологии и мерки за защита. Процентът на организациите у нас, използващи технологии за централизирано съхранение на данните и VPN софтуер, е съизмерим със стойностите по този показател в световен мащаб. Все още ниска остава използваемостта на системите за управление на идентичност (IM), устройствата за засичане на неправомерен достъп, средствата за криптиране и заключващите устройства за физическа сигурност на хардуера.

Литература

1. www.events.idg.bg
2. www.idg.bg
3. <http://notrial.info/news/it/601.html>
4. www.cio.com
5. www.cio.bg
6. www.ey.com
7. www.ey.com/global/content.nsh/international/About_ey
8. Прита, В. Защитни стени и сигурност в интернет. – София: Дуо дизайн, 2005.
9. Шиндър, Д. Компютърни мрежи. – София: Софтпрес, 2003.

ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ

НА ПРАВОТО ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ, ЗА ОТДАВАНЕ В ЗАЕМ И ЗА ОТДАВАНЕ ПОД НАЕМ НА ПРОИЗВЕДЕНИЯ

ВЛАДЯ БОРИСОВА

Унифицирането на правната уредба, свързана с материята за правото за използване, наем и заем на произведения, е от изключителна важност за преодоляване пречките в свободната търговия и опорочаването на конкуренцията в общия европейски пазар.

Регламентирането на посочените права е от интерес както за икономиката като цяло, що се отнася до пиратството като реална заплаха за икономическото и културно развитие на обществото, така и за авторите, продуцентите и артист-изпълнителите, чиято творческа работа изисква адекватни инвестиции.

Естеството на извършваната дейност по използване на произведенията по същество представлява предоставяне на услуги, което допълнително налага приспособяване на начините за тяхното извършване към новите икономически и технологични тенденции във формите на използване.

Всичко това трябва да бъде извършено в унисон с авторските и сродни права и в защита на интересите на техните носители и ползватели.

Като се има предвид, че правото за използване на произведенията е основно право на автора, гарантиращо му икономически доход, то познаването на неговото съдържание и обхват е от изключително значение.

Право за използване на произведение

Правото за използване по същество е цялата съвкупност от права на автора в състава на неговото изключително право върху произведението.

Изключителният характер на авторското право е представен от правото на автора сам да използва и да разрешава на трети лица да използват неговото произведение срещу задължението да му бъде заплатено справедливо възнаграждение. Като елемент на изключителното право, е и правото на автора да забрани използването на произведението, ако това се извършва нелегално, в ущърб на неговите икономически и морални интереси.

Авторското право е изключително право в съдържанието, на което се включват имуществени и неимуществени права на автора. Имуществените и неимуществените права на автора са съвкупност от отделни негови правомощия.

Упражняването на което и да е било правомощие от съдържанието на авторското право, за определен срок и с пряка или непряка икономическа изгода, се нарича използване на произведението.

Под използване на произведение не се разбира предоставянето на същото или негови екземпляри за използване. Така например, не е използване предоставянето на оригинали или екземпляри от звукозаписи и видеозаписи на кинематографични или други аудиовизуални произведения с цел публично изпълнение, представяне или показване. Правото за използване, що се отнася до архитектурни произведения и произведения на приложното изкуство, притежава определени специфики поради което се подчинява на определени различия в правната си уредба.

Поради това изключителното право от общ характер – да се разрешава или забранява използването на произведението, принадлежи на:

- автора, по отношение на оригиналите или екземплярите от неговото произведение;
- артист-изпълнителя, по отношение фиксирането на неговото изпълнение. Под фиксиране се разбира звуко-записване или видео-записване на произведението на какъвто и да било носител, дори и в дигитална форма;

- продуцента на звукозаписи, по отношение на неговите звукозаписи;
- продуцента на филм, по отношение на първоначалното фиксиране на филма(1), неговия оригинал и копия.

Управлението на правото за използване може да се извършва индивидуално или колективно, чрез посредничеството на Организации за колективно управление на права (ОКУП). Организациите са доброволни сдружения на авторите, които действат от тяхно име и за тяхна сметка. Основни правомощия на организациите са да сключват договори за използване на произведенията, да събират и разпределят авторските възнаграждения.

Правото за използване на автора се реализира чрез сключването на авторски договори за упражняване на едно или няколко правомощия от ползвател на произведението. Авторските договори се наричат договори за използване и по същество са лицензия, т.е. разрешение за използване на произведение срещу задължението за заплащане на справедливо възнаграждение.

Авторските договори могат да предоставят на трето лице изключително или неизключително право за използване на произведението. Когато се предоставя изключително право за използване на произведението, авторът сам няма право да го използва за срока на действие на договора. Условието по договора се представят писмено.

Когато се сключват авторски договори за създаване на произведение, например филм, се счита, че с договора авторът (съгласно българското законодателство автори на филм са режисьорът, операторът и сценаристът) и артист-изпълнителите прехвърлят правото си за използване на филмовия продуцент – освен ако с това не се нарушават техните права. Следователно подписването на договора между страните има действието на разрешение за използване от страна на филмовия продуцент.

В този смисъл задължение на продуцента е да заплати справедливо възнаграждение за всеки вид използване на филма и за всяка поредност на това използване. Авторите и артист-изпълнителите не могат да се откажат от правото да получат справедливо възнаграждение.

Правото за използване може да бъде дерогирано за определени случаи. Правото бива ограничено, що се отнася до публичното използване на произведенията. Във връзка с използване на кратки откъси от произведенията за отразяване на текущи събития, използването за целите на обучението и науката, краткотрайното фиксиране на произведенията от излъчваща организация с нейно собствено оборудване за собствените ѝ предавания и други.

За някои случаи, независимо от ограниченията на правото, на неговите носители (авторите, продуцентите и артист-изпълнителите) се дължи възнаграждение. Това са случаите на свободно използване на произведението със заплащане на т.нар. компенсационно възнаграждение. Възнаграждението се дължи, когато се извършва:

- възпроизвеждане с нетърговска цел на отпечатани произведения чрез какъвто и да е способ;
- възпроизвеждане с нетърговска цел на произведения, независимо на какъвто и да е носител (тук не влизат архитектурните произведения и компютърните програми).

Задължението за заплащане на компенсационно възнаграждение не се отнася за някои категории държавни и публични институции – Народно събрание, Министерски съвет, училища, библиотеки, университети и други.

Задължени лица по това плащане са производителите и вносителите на празни звуко-или видеоносители и на апаратура за тяхното производство, както и на репрографски машини.

Този вид възнаграждение е компенсация за наложените ограничения на правото за използване, превенция срещу евентуално пиратство и средство за насърчаване на културата.

Правото за използване е срочно право, неговото времетраене зависи от срока на авторското право. То възниква и се погасява едновременно с него.

Правото за използване не се изчерпва след първата продажба или друга отчуждителна сделка, с която се прехвърля собствеността върху произведението или негови екземпляри. Изчерпването като правна характеристика е характерно за някои имуществени правомощия на автора, като правото за разпространение на произведението.

Правото за разпространение на произведението включва продажбата му, замяна, дарение, даването под наем, както и съхранението на търговски количества, а също и предложението за продажба и даването под наем на оригинали или екземпляри от произведението(2).

Право на отдаване под наем на произведение

Правото за отдаване на произведението под наем е част от съдържанието на правото за разпространение като имуществено право на автора. Независимо от това, отдаването под наем е самостоятелно право, предвид неговите характерни особености.

Така например, то не се изчерпва след първата продажба на оригинала или копия на произведението, извършена със съгласието на автора, при която се прехвърля собствеността върху тях.

Изчерпването на правото означава, че за автора се прекратява възможността да получава възнаграждение от всяка следваща препродажба на същото произведение или на негово копие, извършена от лицето, първоначално придобило собствеността върху му(3).

Несъществуването на това ограничение би довело до спънки в търговските отношения по повод използването на произведението, поради непрекъснатата нужда от съгласието на автора за всяка следваща отчуждителна сделка.

Изчерпването на правото за разпространение(4) – като вид използване на произведението, не засяга правото за неговото отдаване под наем. Това ще рече, че за всяко отдаване на произведението под наем и за всяка поредност на тази услуга на автора се заплаща справедливо възнаграждение, тъй като това по същество е използване на произведението.

Под „наем на оригинали или копия на произведения“ се разбира предоставянето им за ползване за определен период, за реализиране на пряка или непряка икономическа изгода(5).

Правото за отдаване под наем винаги е възмездно право. Неговите носители не могат да направят отказ за получаване на възнаграждение. Това е така освен поради обстоятелството, че авторските договори са възмездни, но и поради присъщото на ползвателите на правото качество на търговец. Най-често ползватели на правата за отдаване под наем са звукозаписните или филмовите продуценти.

Продуцент е физическо или юридическо лице, което реализира първоначалния звукозапис на произведението или организира и финансира заснемането на филм. Дори и продуцентът да не е в качеството на търговец поради това, че упражнява дейността си като физическо лице, то извършваната от него дейност подлежи на регламентиране по Търговския закон.

Така например, договорите за отдаване под наем и за поръчка, какъвто е договорът за създаване на филм, се считат за търговски. Следователно извършваната от продуцентите дейност е с комерсиална цел и реализира, без значение дали пряка или непряка, икономическа изгода от използването на произведението.

Поради това, когато авторът на музикално или аудиовизуално произведение е предоставил правото си на отдаване под наем на звуко- или видеозаписи, съдържащи неговото произведение, на продуцента на звукозаписа или филма, при отдаването под наем на носителите, той дължи възнаграждение на автора, отделно от всяко друго.

Право за отдаване в заем на произведение

Правото за отдаване на произведението в заем не е изрично записано като част от имуществените правомощия за неговото използване(6).

Правото за отдаване в заем на оригинала или на копия от произведението е самостоятелно право на автора и се счита за използване, тъй като е действие, извършвано по начин, даващ възможност произведението да бъде възприето от неограничен брой лица(7).

Отдаването в заем на обект на закрила е предоставяне на правото той да бъде използван за определен период от време, без за това да се търси пряка или непряка икономическа изгода, когато използването се извършва от публично достъпни заведения(8).

Предоставянето не се счита за отдаване в заем дори и когато се:

1. Предоставя произведението, без да напуска помещенията на заемащото заведение за справка на място.
2. Предоставя произведението между отделните публично достъпни заведения.
3. Предоставят звукозаписи или видеозаписи за целите на тяхното законно използване, публично изпълнение, представяне или излъчване по безжичен път или предаване по кабел.
4. Представяне на произведения на изобразителното изкуство и фотографски произведения за публично показване.

Предоставянето на произведението, без да напуска помещенията на заемащото заведение или между отделните публично достъпни заведения (т. 1 и т. 2), не се счита за

заем, тъй като за даване в заем на произведения или техни екземпляри авторът има право на възнаграждение, дължимо от лицето, което ги дава в заем.

Този принцип има две особености. Първо, задължението за заплащане на авторско възнаграждение не се отнася за държавните, общински и културни организации, осъществяващи дейност на училищни, университетски и читалищни библиотеки.

И второ, задължението за заплащане на възнаграждение не се прекратява при предоставяне на звукозаписи или видеозаписи за целите на тяхното законно използване, публично изпълнение, представяне или излъчване по безжичен път или предаване по кабел (т. 3), тъй като това са действия по използване на произведението.

Поради това правото за отдаване в заем се трансформира в право за отдаването им под наем, за което се дължи възнаграждение. В този случай продуцентът използва произведението за преки икономически облаги.

Що се отнася до представянето на произведения на изобразителното изкуство и фотографски произведения за публично показване (т. 4), то не се счита за отдаване в заем, тъй като това право не се отнася до произведенията на архитектурата и изкуството(9). Тези произведения, поради техните особености, са подчинени на специален режим.

Възнаграждението за даване произведението в заем се събират само чрез организации за колективно управление на права, като техният размер и начин на плащане се определят между тях и задължените лица.

Заплащането на такса за заемане на произведение на институция, достъпна за публиката, чийто размер не надхвърля нужното за покриване на нейните административни разходи, не се счита за реализиране на пряка или непряка икономическа изгода от заемането на обекта.

Поради това и съобразно предвидените изключения отдаване в заем на обекти под закрила е предоставянето им за използване без икономическа изгода от това чрез публични институции, различни от библиотеки и извън техните помещения.

Правото за отдаване в заем е прехвърлимо чрез договорна лицензия и е срочно право. То не се изчерпва за неговия носител чрез продажба или друг акт на разпространение на произведението.

Разпоредбите на правото за използване, отдаване под наем и в заем се прилагат по аналогия и спрямо носителите на сродни права, без това да нарушава правата на автора.

Бележки

1. Под филм се разбира кинематографично или аудиовизуално произведение, или движещи се образи, независимо от това дали са придружени със звук.

2. Параграф 2, т. 5 от ДР на Закон за авторското право и сродните му права/ЗАПСП, ДВ, бр. 56/93 г.

3. Правото за разпространение се изчерпва за територията на държавите членки на Европейския съюз, тъй като страната ни вече е част от Общия пазар.

4. Правото за разпространение не се изчерпва по отношение на произведенията на живописата, скулптурата и графиката, чиито автори имат право на процент от цената на всяка следваща препродажба, ако е извършена публично или с участието на посредник.

5. Параграф 2, т. 15 от ДР на ЗАПСП.

6. Чл. 18 от ЗАПСП.

7. Чл. 18, ал. 3 от ЗАПСП.

8. Параграф 2, т. 16 от ДР на ЗАПСП.

9. Чл. 22 а, ал. 3 на ЗАПСП.

Влада Борисова е доктор по икономика и главен асистент в катедра „Интелектуална собственост“ към Университета за национално и световно стопанство – София. Завършила е специалност „Икономика и управление на търговията“ към Общикономическия факултет и специалност „Право“ към Юридическия факултет на УНСС. Правоспособен юрист е. Професионалните ѝ интереси са в сферата на интелектуалната собственост – в областите на авторското право, културно наследство и традиционните знания като специфичен обект на интелектуална собственост. Чете лекции пред бакалаври, магистри и студенти от следдипломна квалификация и дистанционна форма на обучение по дисциплините: „Основи на интелектуалната собственост“; „Управление на интелектуалната собственост“; „Традиционни и модерни знания“; „Правни аспекти на закрилата на обектите на интелектуална собственост“ и „Актуални проблеми в областта на интелектуалната собственост“. Консултант е към Commercial Crime Services/ International Chamber of Commerce – Paris и към World Intellectual Property Organization – Geneva.

МЕЖДУНАРОДЕН СИМПОЗИУМ „УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА/ ДОКУМЕНТАЦИЯТА И СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ БИБЛИОТЕКИТЕ НА БАЛКАНСКИТЕ СТРАНИ“

СТОЯНКА КЕНДЕРОВА

От 5 до 7 юни т.г. в Одрин се проведе Международен симпозиум на тема „Управление на информацията/документацията и сътрудничество между библиотеките на балканските страни“ (Information/Documentation Management and Cooperation among the Libraries in the Balkan Countries). Главен организатор на форума бе Библиотеката към Тракийския университет в града, в лицето на нейния директор г-н Енвер Биляр. Съорганизатори от българска страна бяха СВУБИТ, СБИР и Институтът по математика към БАН, а от турска – библиотеки и отдели по информация и документация към няколко университета в Истанбул и в Анкара, както и Асоциацията на турските библиотекари и Асоциацията на университетските и изследователски библиотеки. В работата на симпозиума се включиха около 250 души, като с най-много представители, съвсем естествено, бе турската страна. Доклади изнесоха и колеги от България, Румъния, Сърбия, Босна и Херцеговина, Албания, Гърция, Косово и един представител от Ирландия, който работи съвместно със сътрудници на Института по математика при БАН.

Симпозиумът бе открит тържествено в залата на Центъра по консервация и образование. След приветствието на ректора на Тракийския университет проф. д-р Енвер Дуран и словото на главния организатор на мероприятиято г-н Биляр, бяха изнесени четири пленарни доклада: „Последни политически процеси на Балканите и мястото на Турция“ (проф. д-р Х. Бааджъ), „Формиране и развитие на информационната прозрачна култура“ (проф. дин Ст. Денчев), „Сътрудничество в опазването и управлението на научната и културната информация между балканските страни“ (проф. д-р Й. Тонта) и „Дигитално опазване и достъп до културното наследство в Югоизточна Европа“ (доц. дин Н. Икономов).

Самите заседания протекоха в две зали в сградата на Централната библиотека към Тракийския университет. Работните езици бяха турски и английски, като беше осигурен симултантен превод. Основната насоченост на симпозиума беше да разкрие библиотечни и архивни фондове и да отрази съвременните средства за полесен достъп до тях с цел обмяна на информация. С оглед на това бяха и формираните 13 секции: „Информационно образование“, „Международно сътрудничество“, „Дигитален достъп до информацията“, „Архиви“, „Знания, придобити чрез стари и антични предмети“, „Детски и ученически библиотеки“, „Университетски библиотеки“, „Управление на информацията и знанието“, „Икономика на знанието“, „Интелектуален капитал и управление на информацията“, „Развитие на качеството на библиотечните служби“, „Обществена близост до библиотеките“ и „Кръжоци към библиотеките и тяхната дейност“. Поради големия брой на докладите, не е възможно в рамките на настоящата публикация да обхванем

внимание на всички(1). Ето защо ще се концентрираме върху представянето на българските участници, по-голямата част от които бяха преподаватели от СВУБИТ.

Своето виждане относно балканската перспектива за библиотечното и информационното образование поднесе Ю. Савова. Колегата Ж. Назарска говори за новия балкански проект за дигиталното представяне на документи за жените и малцинствата. Представителите на Народната библиотека в София – Ст. Кендерова, С. Али и Ст. Шиваров, запознаха аудиторията със сбирката от османски архивни документи, ръкописи и вестници на арабско писмо, съхранявани в националното ни книгохранилище. Показани бяха и схемите на описание на дигитализирани вече ориенталски документи, с което Народната библиотека се присъединява към Европейската дигитална библиотека. Те се включиха и в разискванията относно съдбата на закупените през 1930 г. от Турция османски архиви, при което българската страна получи заслуженото одобрение на турските колеги относно тяхното опазване, обработка и бъдещо дигитализиране.

Секцията, посветена на значението на културно-историческото наследство, беше представена изцяло от български участници. С. Василева изтъкна ролята на музейните библиотеки в България за формирането на глобалното информационно пространство, а С. Шапкалова сподели опита на Църковната библиотека на Кюстендилския регион в трансфера на редки книги в дигиталното пространство. Д. Правдомирова посвети доклада си на библиографските източници за документи от XVII–XIX век, свързани с историята на Тракия и България.

Докладът на Н. Палашев и Ст. Денчев бе посветен на организацията и управлението на комуникациите в трансфера на информационния масив. Искра Асенова се спря на управлението на знанието, основано на интелектуалния капитал в съответните организации. Кр. Денчева обърна внимание на моделите на дигитално опазване в библиотечните трансформации в България.

Два български доклада бяха изнесени и в секцията, посветена на сближението между библиотеките и обществото. Д. Стойкова разкри програмата „Четяща България“, а Кр. Александрова се спря на съвсем актуалния турски писател и Нобелов лауреат Орхан Памук, като потърси балкански паралели в неговото произведение, посветено на Истанбул.

Централно място в секцията, посветена на библиотечните сдружения, заеха също два български доклада. Основавайки се на опита на СБИР, В. Грашкина показва значението на библиотечните асоциации като ключов фактор за успешното сътрудничество между библиотеките и библиотекарите на Балканите. От своя страна Ив. Янкова се спря на Асоциацията на университетските библиотеки в България и разкри новите направления в професионалния диалог.

Част от постерите, изложени в отредената специално за тази цел зала, бяха също подготвени от български участници. П. Рафаилова и Н. Поппетров акцентираха върху въпросите, пред които се изправят университетските библиотеки, в това число и библиотеката към Университета по архитектура, строителство и геодезия в София. С. Евтимова и Ел. Игнатова обърнаха внимание на приложението на RFID (Radio Frequency Identification) технологията в библиотеката на СВУБИТ. Ст. Денчев, Кр. Върбанова и Ир. Петева, също от СВУБИТ, предложиха модели на образование и промени в структурата и съдържанието на университетските библиотечни комуникации. Т. Тодорова и Р. Василева засегнаха един много чувствителен въпрос, а именно за равния достъп до информация в българските университетски библиотеки за студентите в неравностойно положение. Интересен материал поднесе и М. Николова, която разгледа статистическите регистри на

Народната библиотека „Иван Вазов“ в Пловдив за 1905–1912 г. като модел на съвременно изучаване на читателския интерес. М. Младенова и Пл. Златкова очертаха всеобхватно ролята, целите и задачите пред Българската национална библиотека в началото на ХХІ век. Постерът на Ир. Петева бе посветен на достъпа до социално значима информация като капацитет на библиотеката. Ив. Павлова разгледа влиянието на информационните технологии върху опазването на дигиталната информация и архивите. Цв. Георгиева посвети своя постер на личните документи (дневници, спомени, писма и др.) като уникален извор, който възпроизвежда атмосферата на дадено историческо събитие, в конкретния случай, на Одрин и Балканската война.

През третия ден от симпозиума се проведе заключителното заседание, на което бе прочетена и поставена на обсъждане Заключителната декларация на симпозиума (вж *Приложението* към настоящата публикация(2)). От името на участниците под нея сложиха подписите си седем души. От българска страна тя бе подписана от проф. д-р Ст. Кендерова.

Симпозиумът беше организиран на изключително високо ниво. Провеждането му бе съпроводено и с редица допълнителни мероприятия. Още първия ден беше открита изложба от фотокопия на документи под надслов „Османската толерантност на Балканите“. Между представените извори бих отбелязала описен регистър на евреи, прогонени от Испания и Португалия през 1519 г. и настанили се в Одрин, а също и молба за оказване на материална помощ за изграждането на църкви в Сливен и Бургас през 1869 г. Вечерта пък млади изпълнители освежиха мероприятиято с интересен фолклорен концерт. Програмата включваше и посещение на културно-исторически места и забележителности в Одрин: комплекса, издигнат от султан Баязид II през 1484–1488 г. на брега на р. Тунджа, най-интересна част от който е психиатричната болница, превърната днес в Музей на здравето, в която лечението е протичало предимно под въздействието на музиката; голямата джамия „Селимийе“, изградена през 1569–1575 г. от най-големия османски архитект Мимар Синан (1490–1588) по заповед на султан Селим II, неотдавна реставрираната българска църква „Св. Георги“, построена през 1880 г.; мемориалния комплекс-музей за Балканската война и др.

Одрин е град, дълбоко свързан с нашата история. Самото му разположение в близост до трите български реки Марица, Тунджа и Арда създава усещане за близост. Проведеният симпозиум, по време на който българските представители засвидетелстваха силно присъствие, ще спомогне за разширяване на нашите връзки не само с колегите от Тракийския университет, но и с библиотечните работници от съседните нам страни и ще способства за превръщането на Балканите в регион на сътрудничество, добри взаимоотношения и толерантност.

Бележки

1. Сборникът с докладите („Balkan Ülkeleri Kütüphaneler Arası Bilgi-Belge Yönetimi Ve İşbirliği“ Sempozyumu Bildirileri. 5–7 Haziran 2008, Edirne/Türkiye. Yayına Hazırlayanlar Enver Bilal ve Yaşagül Ekinci. Edirne, 2008) бе отпечатан до началото на конференцията. Един екземпляр постъпи в Методичната читалня на Народната библиотека, където всеки може подробно да се запознае с неговото съдържание.

2. Преводът на Декларацията е направен от ст.н.с. д-р Ал. Дипчикова от английския ѝ вариант.

Одринска декларация, приета от симпозиума по управление на информацията/документацията и сътрудничеството между библиотеките на балканските страни

На 5–7 юни 2008 г., под ръководството на Отдела за документация и библиотеката на Тракийския университет в Одрин се проведе симпозиумът „Управление на информацията/документацията и сътрудничеството между балканските страни“.

В симпозиума взеха участие общо 245 души от 13 страни, 10 от които бяха балкански.

• По време на симпозиума, в 19 заседания бяха изнесени 50 доклада и представени 17 постера.

• В края на всяко заседание се провеждаха дискусии, а през останалото свободно време – културни, художествени и обществени мероприятия.

По време на заключителното заседание на симпозиума, проведено на 7 юни 2008 г., бяха направени следните предложения:

1. Да се създаде Асоциация на библиотеките на балканските страни и да се повтори осъществяването тук (в Тракийския университет в Одрин) конференция.

2. Да се определят по-ясно темите на симпозиумите, които ще се провеждат в бъдеще.

3. Да се учредят нови заседания, посветени на други културни ценности (музеи и др.).

4. Да се увеличи броят на лекторите, поканени за основни доклади по някои специфични теми.

5. Да се осигури участието на институции с ефективна роля в опазването на културното наследство и те да бъдат натоварени с отговорност.

6. Да се продължи успешната институционализация при организацията на симпозиума от Тракийския университет и заинтересовани неправителствени организации, като в бъдеще осъществяването и домакинството на симпозиумите да се поеме от други балкански страни.

7. Преди следващия симпозиум да се проведе работна среща, посветена на проблемите на практическата работа с класификационните системи и необходимостта от тяхното модифициране, както и в кратък срок да бъдат завършени нормативните списъци от предметни рубрики и имена на автори в страните, в които тази дейност още не е приключила.

8. Да се проведе работна среща за определяне на политики по отношение на дигитализацията и сътрудничеството между балканските страни при управлението на информацията, документирането на културното наследство и неговото опазване.

9. Да се отправи призив за изпълнение на международните споразумения за закрила на културното наследство,

10. Да се организират съвместни панаири на книгата и да се осигури взаимно ползване на източници на информация и архивни документи.

11. Да се реформират дейностите по управление на библиотеките и информацията/документацията и да се подобри статусът на информационните работници по отношение на техните образователни, социални и икономически възможности, както и да се предложи на отговорните органи този статус да бъде конституционно признат.

12. Да се създаде уеб-базирана система за комуникация и „Център за култура и комуникация“, който да издирва, изследва и опазва източници, свързани с общо творчество в областта на културата и цивилизацията.

М Е М О Р А Н Д У М НА СЪЮЗА НА БИБЛИОТЕЧНИТЕ И ИНФОРМАЦИОННИТЕ РАБОТНИЦИ

Приет на XVIII Национална конференция
„Библиотечната професия в 21 век – промени и
предизвикателства“, Велико Търново, 19–20 юни 2008 г.

Осемнадесетата национална конференция „Библиотечната професия в 21 век – промени и предизвикателства“ бе организирана от УС на СБИР и Народна библиотека „П. Р. Славейков“ – Велико Търново. Обсъдени бяха актуалните проблеми, промените и предизвикателствата пред библиотечната професия, произтичащи от новата роля на библиотеките в обществото. В конференцията участваха над 190 библиотечни специалисти, представители на: Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и големите научни и университетски библиотеки; ръководители и специалисти от регионални, общински, читалищни и училищни библиотеки; учени и преподаватели по библиотечно-информационни науки от висшите училища; индивидуални членове и представители на колективните членове на СБИР.

Конференцията протече в четири тематични сесии, на които бяха изнесени 26 доклада и презентации:

➤ *Статут на библиотечната професия. Новата роля на библиотеките в обществото и изискванията към библиотечната професия. Профил на съвременния библиотекар.*

➤ *Висшето образование по библиотечно – информационни науки – състояние и проблеми. Модел на библиотечното образование в България.*

➤ *Продължаващо образование на библиотекари. Професионална квалификация на библиотекари.*

➤ *Новите технологии и библиотечната професия.*

Въз основа на представените доклади и проведените обсъждания участниците се обединиха около следните становища:

➤ Библиотечната професия съществено променя своя съвременен облик под въздействието на информационните и комуникационните технологии, новата роля и функции на библиотеките в обществото.

➤ Нарастват изискванията към професионалните умения и знания на библиотечните специалисти, за да отговорят на потребностите на новото поколение ползватели на библиотеките.

➤ Наблюдават се някои негативни тенденции, като: застаряване на библиотечния персонал, феминизиране на професията, почти половината от работещите в библиотеките нямат библиотечна квалификация.

Статутът на библиотечната професия е незаслужено нисък и проблемът не се оценява от отговорните институции. Сред основните причини затова са:

• Действащата нормативна уредба не регламентира на библиотечни длъжности в библиотеките да се назначават само специалисти с необходимата професионална квалификация.

- Няма създадени нормативни предпоставки и условия за реализиране на справедливи и прозрачни процедури за професионално и кариерно развитие.
- Не са налице възможности за професионална квалификация на неспециалисти със средно образование, заемащи библиотечни длъжности.
- Няма действащ механизъм за определяне на нуждите от развитие на всеки библиотекар и подобряване на професионалната му компетентност.
- Липсва система за определяне на условията и редът за атестиране на библиотечно-информационните специалисти, която да е обвързана с формиране на трудовите възнаграждения.
- Условията за заемане на библиотечни длъжности не кореспондират със съществуващите образователно-квалификационните степени (бакалавър, магистър, доктор).

• Средната работна заплата в библиотеките е сред най-ниските в страната и се доближава до минималната, което е сериозна пречка за липсата на мотивация, привличането и задържането на квалифицирани кадри в библиотеките.

• Персоналът в библиотеките е подложен на системни съкращения за сметка на служителите в общинските администрации и ведомствата, в чиято структура функционира библиотека. В много библиотеки числеността на персонала е под критичния минимум и пречатства пълноценното им функциониране и развитие.

• Библиотечните длъжности в Националната класификация на професиите и длъжностите не са представени в съответствие с образователно-квалификационните степени по библиотечно-информационни науки.

В резултат на дискусиите участниците се обединиха около становището, че е необходимо предприемането на спешни мерки в следните насоки:

• Да се ускори приемането на Законопроекта за обществените библиотеки, който регламентира изискванията към професионалното образование и квалификация на заемащите библиотечни длъжности и чрез който ще се въведе стандарт за определяне на числеността на библиотечния персонал.

• Да се направят необходимите актуални промени и допълнения в Националната класификация на професиите и длъжностите.

• Да се разработи система за определяне на условията и редът за атестиране на библиотечно-информационните специалисти, която да бъде обвързана с формирането на трудовите възнаграждения.

• Да се разработи система от професионално-квалификационни степени за развитие и израстване на библиотечния персонал в различните видове библиотеки.

• Да се изгради национална система за непрекъсната професионална квалификация с участието на всички заинтересовани страни.

• Да се създаде и внедри механизъм за определяне на нуждите от развитие и непрекъснато подобряване на професионалната компетентност на библиотечния персонал.

• Министерство на културата да подкрепи финансово дейностите по квалификацията на библиотечните специалисти чрез увеличаване на допълнителните средства, отпускани на регионалните библиотеки, и регламентиране използването на част от тези средства за квалификация на библиотечните специалисти от съответния в регион.

БЪЛГАРИЯ СЕ ВКЛЮЧИ В МЕЖДУНАРОДНАТА ИНИЦИАТИВА „ГЛОБАЛНИ БИБЛИОТЕКИ“

„Майкрософт“ подпомага компютъризацията на обществените ни библиотеки

Министерството на културата на Република България и Програмата на ООН за развитие организираха ПЪРВА РАБОТНА СРЕЩА по програма „Българските библиотеки – място за достъп до информация и комуникация за всеки“ на 12 май т.г. в хотел „Шипка“ в София. Срещата бе в рамките на Националната библиотечна седмица „Библиотеките на дневен ред“. В дискусията участваха директори и служители на регионалните библиотеки, експерти по библиотечно дело и експерти по информационни технологии.

Работната среща откри г-жа Надежда Захариева, зам.-министър на културата. На срещата бяха представени идеята и целите на програмата, ролята и задачите на регионалните библиотеки като ключови участници в събиране и обработка на данните от планираното проучване на нуждите на обществените библиотеки.

Програмата ще осигури безплатен достъп до компютри, интернет и обучение на българското население чрез мрежата от обществени библиотеки. Очаква се около 1200 библиотеки на територията на цялата страна да получат финансова подкрепа, технологично обновяване и обучение на техния персонал и посетители в използване на информационните технологии.

Програмата е част от инициативата „Глобални библиотеки“ на Фондация „Бил и Мелинда Гейтс“, реализирана досега в Мексико, Чили, Полша, Литва, Латвия, Украйна и Румъния.

Партньори по програмата в България са Министерството на културата, Програмата на ООН за развитие, Държавната агенция за информационни технологии и съобщения, Съюзът на библиотечните и информационните работници и Националното сдружение на общините в Република България.

Програма „Глобални библиотеки – България“ е субсидирана от Фондация „Бил и Мелинда Гейтс“ и съфинансирана от българска страна. По споразумение с Фондацията, „Майкрософт“ предоставя безплатен софтуер. Бюджетът на подготвителната фаза е 606 000 ш.д.

За повече информация: г-жа Анета Аврамова – координатор „Комуникации и застъпничество на Проект „Глобални библиотеки – България“, тел.: 02/ 989 9088, GSM: 0886 181329, факс: 02/981 2708; e-mail: a.avramova@glbulgaria.net

ТЕЛЕВИЗИОНЕН ПРОЕКТ „ГОЛЯМОТО ЧЕТЕНЕ“ (ПО ФОРМАТА НА BBC – „THE BIG READ“)

„Голямото четене“ е уникален телевизионен проект с огромен потенциал и обществен отзвук. Той ще се проведе от Българската национална телевизия по формата на BBC – „The Big Read“. Това е вторият проект, който БНТ закупува от BBC. Първият от тях – „Великите българи“ („The Great Britans“) – бе осъществен в периода 2006–2007 г. и бе оценен от известната великобританска медия като едно от най-успешните изпълнения на нейния формат в Европа и света.

Замислена като страстна и популярна поредица, „Голямото четене“ трябва да отговори на въпроса: **кой е любимият роман на българите?** Отговорът на този въпрос ще дойде

чрез гласуване – по изключително атрактивен начин, с бурни обществени дебати, специални телевизионни предавания и документални филми в най-гледания часови пояс, организирани прояви навсякъде из страната и пр. Проектът ще се осъществи с подкрепата на държавни и обществени институции, университети, училища, библиотеки и на всички водещи издатели и книгоразпространители. Ще бъдат привлечени държавници, интелектуалци, популярни личности. Крайната цел на този проект е да накара цялата нация да чете и спори за книги.

Телевизионното събитие започна в началото октомври 2008 г. и ще завърши в края на март 2009 г. Първоначално ще бъде даден старт на гласуване, чрез което да се определят стотите любими книги на българите. Според броя на гласовете, те ще бъдат подредени по състезателен принцип и чрез специално телевизионно шоу (20 дек. 2008 г.) ще бъде представена класация на книгите от номер 100 до 13-то място. Дванадесетте книги, събрали най-много зрителски гласове, ще бъдат представени по азбучен ред, тъй като те са т.нар. „финалисти“. След обявяването на стотицата, зрителите ще могат да гласуват само за дванадесетте заглавия с най-много гласове. От началото на месец февруари, ще започне излъчването на 27 минутни документални филми за всяка книга от финалната дванадесетица. Всеки отделен филм ще има и отделен водещ – популярна обществена фигура – чиято цел е да убеди зрителите, че именно книгата, която той представя, заслужава да бъде избрана за любима на българите. Финалът на проекта ще бъде в края на март 2009 г., когато в грандиозно телевизионно шоу ще бъде обявен победителят.

Гласуването ще се осъществява чрез специално изработен сайт 4etene.bnt.bg, както и чрез всички национални телефонни оператори.

Сайтът на предаването е от изключително значение за проекта. Неговата цел е не просто да служи за гласуване и информация, а да се превърне в един от главните центрове на обществената дискусия. Амбициозната му реализация включва богата програма, интернет-телевизия, интернет-радио, пряко общуване с известни български и световни писатели, видео, игри, конкурси, викторини и пр.

През целия период на проекта ще тече активна рекламна кампания. Всеки ден в сутрешния блок на БНТ и в новинарските емисии ще има информация за актуалните новини и събития около „Голямото четене“.

Сред главните медийни партньори ще бъдат Българското национално радио и известен национален ежедневник.

Предимството на „Голямото четене“ пред останалите мащабни телевизионни продукти в България е, че по доказано успешна формула, превръща културните клишета в общодостъпно, качествено забавление и се отразява върху интелектуалното ниво на цялата нация. Общонационално е ключово понятие за същинската реализация на проекта.

ИЗЛОЖБА „ЕПОХАТА НА ЦАР ФЕРДИНАНД I. ЗАВРЪЩАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ В ЕВРОПА“

На 18 септември т.г. в Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ зам.-министърът на културата Явор Милушев откри изложбата „Епохата на цар Фердинанд I. Завръщането на България в Европа“, посветена на 100-годишнината от обявяването на Независимостта на Република България. На изложбата бе представен официално за първи път и албум, който носи нейното име и също е посветен на паметния юбилей.

Проектът „Епохата на цар Фердинанд I. Завръщането на България в Европа“ е съвместна проява на Министерството на културата, Министерството на външните работи и Държавната агенция „Архиви“ и е в изпълнение на Програма 2008 на Комуникационната стратегия на Република България за Европейския съюз.

Инициативата се реализира със съдействието на Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Национален исторически музей, Национален военноисторически музей,

Национален природонаучен музей при БАН, Национален политехнически музей и Общинско предприятие „Стара София“ със Софийски исторически музей.

Албумът и изложбата, създадени и посветени на бележитата годишнина, включват статии на проф. Андрей Пантев и на и.д. директор на Природонаучния музей ст.н.с. д-р Алекси Попов, както и 40 табла, илюстриращи българското обществено развитие от епохата на цар Фердинанд I Български, както и дейността му като природолюбител и учен. Авторите-съставители са Светла Костова и Илияна Паскова от Държавна агенция „Архиви“, преводачи – Невяна Царева и Сашка Жечева. Графичният дизайн на албума и изложбата са дело на художника Цвятко Остоич.

След представянето си у нас, проектът ще продължи към европейските градове. Той отразява историческите факти от пътя на България към Европа и голямата заслуга за модернизацията и европеизацията на България на цар Фердинанд I. Изложбата и представителният албум „Епохата на цар Фердинанд I. Завръщането на България в Европа“ ще бъдат показани в чужбина със съдействието на посолствата и културните ни институти в Словакия, Австрия и Германия. Като съпътстваща проява в проекта е включена изложба от 30 картини на съвременни автори под надслов „Градините на Фердинанд“ от проведените пленери в парковете и градините на Фердинанд. Инициативата е на депутата Анелия Атанасова.

На 15 октомври 2008 г. в музея „Св. Антон“ – Банска Щявница – Словакия, където е живял цар Фердинанд I след абдикирането, ще бъде представена документалната изложба с албума, а художествената изложба „Градините на Фердинанд“ ще бъде открита на 16 октомври 2008 г. в Българския културен институт в Братислава. В началото на 2009 г. проектът ще бъде представен във Виена, където е роден Фердинанд I и в гр. Кобург, където завършва жизненият му път.

Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ беше домакин и на Националната кръгла маса, посветена на 100-годишнината от обявяването на Независимостта на България. Събитието бе открито от г-жа Надежда Захариева – заместник-министър на културата на Р България. Първата част бе ръководена от проф. Боряна Христова – директор на Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, а втората – от проф. Ани Гергова.

Доклади изнесоха проф. Ани Гергова – *Политика и култура в края на първото десетилетие на XX век*, Илияна Паскова – *Независимостта – реализираната мечта (По дипломатически документи и документи от личния архив на цар Фердинанд I)*, Мариана Лечева – *Независимостта на България, 1908 г., през погледа на европейските обществени и дипломатически кръгове*, Веселина Стойцова – *Обявяването на Независимостта на България и съдбата на българите в Македония, ст.н.с. Радка Колева – Как Пловдив отбелязва Деня на независимостта 1908–2008 г.*, Емилия Милкова, Кристиана Димчева – *Варна, 1908 г.*, Станимира Цанева-Бакърджиева – *Химнът „Независимостта“ от Георги Шагунов, публикуван в книгата на Николай Русев „По следите на една безсмъртна песен“*, Дарина Билярска – *Независимостта на България в личните архиви, съхранявани в Централния държавен архив*, Деляна Раковска – *Преглед на периодичните издания: „Българска сбирка“, „Юридически преглед“ и „Демократически преглед“, в периода от септември 1908 до началото на 1909 г., отразили събитието по обявяването на Независимостта на България, от фонда на Регионалната библиотека „Проф. Беньо Цонев“, Ловеч*, д-р Любомир Георгиев – *Документи за обявяването на Независимостта на България през 1908 г., съхранявани в Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, ст.н.с. д-р Ружа Симеонова, Нора Кавалджиева-Пенева – Фотографски материали за българските политически дейци, реализирали мечтата за Независима България, съхранявани в сбирка „Портрети и снимки“ на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий, д-р Ралица Цветкова – Документални източници за обявяване на Независимостта на България през 1908 г. във фонда на Димитър Станчов*, Милена Арсова – *Иван Салабашев и неговите „Спомени“*, Иван Александров – *Септември 1908 г. в спомените на Моско Москов, Галина Раева, Лиляна Белева – Независимостта и Силистра*.

Предстои издаването на докладите в книга.

ОТБЕЛЯЗАХА ВЪВ ВИДИН ДЕНЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ЕЗИЦИ

ГЕРГАНА ПАНОВА

Отдел „Чуждоезикова читалня“ на Регионална библиотека „Михалаки Георгиев“ – Видин отбеляза 26 септември – Денят на европейските езици – с младежки хепънинг. В проявата се включиха ученици от пети, шести и седми клас на СОУ „П. Р. Славейков“. Участниците се разделиха на две групи. Едната група оцвети картата на Европа и върху всяка държава изписа думичката „Здравей“ на съответния език, а също и разположи правилно националните флагове на страните. Втората група попълни кръстословица със специално подбрани думи, свързани с човешките взаимоотношения, на английски, френски, немски, руски, гръцки, италиански и испански език. При правилно решение в първата вертикала на кръстословицата се изписа: „Ден на европейските езици.“ По време на хепънинга имаше и плакат, посветен на празника. На него с различен цвят всеки от участниците изписа любима дума на предпочитан език. За финал пред библиотеката бяха пуснати разноцветни балони, символизиращи многообразието на европейските езици. Всички участници получиха книги за Европейския съюз.

В рамките на инициативата „Европейски дни на наследството“ от 26 септември т.г. в отдел „Заемна за възрастни“ на Регионална библиотека „Михалаки Георгиев“ бе експонирана изложба под надслов „Приносът на видинските творци за културно-историческото наследство на България и Европа“. Експозицията представя приноса на видинските творци в културно-историческото наследство на България, Европа и света. В изложбата са включени 100 заглавия на видински автори. Хронологичният обхват на изложените книги е IX–XXI в. Подбраните за изложбата книги са само малка част от книжовното богатство на библиотеката.

НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „ПОСТОЯНСТВО“ В ЛОМ НАВЪРШИ 160 ГОДИНИ

Днес библиотечният фонд наброява 112 136 библиотечни документи – книги, периодични, графични и картографски издания, видео-, аудиокасети, CD, грамофонни плочи и нотен материал. В старопечатния фонд се пазят 163 редки и ценни заглавия, краеведската сборка наброява 320 тома. Библиотеката при Народно читалище „Постоянство“ е член на СБИР, участва в проекти, финансирани от неправителствени организации, организира тематични изложби и витрини, срещи с творци, чествания на официални дати и годишнини.

По повод на юбилея от 13 до 17 октомври т.г. бяха организирани интересни прояви, с които бе отбелязан юбилеят на библиотеката. Поднесени бяха цветя на паметника на Кр. Пишурка, открита бе изложбата „История на библиотеката в документи“, изнесен бе спектакълът „Как писар Тричко не се ожени за царкия Кита с китка накитена“ от Кр. Пишурка, организирано бе детско утро „Вълшебният свят на Шарл Перо“. Обявени бяха резултатите от второто издание на Националния литературен конкурс „Яна Язова“. Бяха изслушани и докладите, изнесени на конференцията „Библиотеките – непреходни средища на българската духовност и тяхната роля в развитието на гражданското и информационното общество“.

ПОСТЪПИЛИ КНИГИ В СЕКТОР „ИЗДАНИЯ ПО БИБЛИОТЕЧНО ДЕЛО“ НА НБКМ

На български език

Мк VII / А 64

АНГЕЛОВ, Боян. Виделина : 140 г. от рождението на Панагюрското читалище / Боян Ангелов Иванов. – София : ИК Богианна, 2005. – 180 с. с ил., портр.

Мк VII / А 64

АНГЕЛОВА, Росица Жечкова и др. Читалищната мрежа в Шумен (1878–1944) / Росица Ангелова, Виолета Папазова. – В. Търново : Фабер, 2007. – 132 с.: с ил.

Мк II / А 64 б

АНГЕЛОВА-ПЕНКОВА, Ефросина Антонова. Библиографско цитиране на документи : печатни издания, издания на некнижни материали и на електронни ресурси / Е. А. Ангелова-Пенкова. – Благоевград: Унив. изд. Неофит Рилски, 2007. – 39 с.

Мк VI / А 88 р

АРСЕНОВА, Искра Спасова и др. Рефериране на документи / Искра Арсенова, Севдалина Гълъбова. – София : За буквите – О писменехъ, 2006. – 183 с.: с табл., сх., диагр.

Мк II / Б 44 н

БИБЛИОТЕКАТА в новото хилядолетие : 125 години Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна : 1883–2008 : Сборник / Състав. Емилия Миланова и др. – Варна : Регион. библиот. Пенчо Славейков, 2008 (Варна : Славена). – 224 с.

Мк II / Б 44

БИБЛИОТЕКИ, четене, комуникации : Съвр. аспекти на ист. тема в бълг. кн.: Четвърта нац. науч. конф., 22–23 ноем. 2005 г., Велико Търново / Състав. Лъчезар Георгиев и др. – В. Търново : Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2006. – 264 с.: с ил.

Мк II / Б 44

БИБЛИОТЕКИ, четене, комуникации : Пета нац. науч. конф., посветена на 105 год. от рождението на проф. Тодор Боров, 22–23 ноем. 2006 г. / Състав. Лъчезар Георгиев и др. – В. Търново : Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2007. – 283 с.

Мк II / Б 44 д

БИБЛИОТЕЧНИ дискурси : Юбил. сб. посветен на 60-год. на Александра Дипчикова / [Увод] Боряна Христова ; Състав. Антоанета Тотоманова ; Науч. ред. Цветанка Панчева. – София : Нар. библиот. Св. св. Кирил и Методий, 2006. – 260 с.: с факс., табл., ил.

Мк I / Б 44

БИЗНЕС среда на книгата : Сборник с доклади от научния семинар по книгоиздаване, проведен на 23 ноември 2004 г. във Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. / Състав., [предг.] Алберт Бенбасат и др. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2007. – 198 с.: с табл., сх., диагр.

Мк II / Б 92

БЪЛГАРСКАТА култура между държавата и пазара : Нац. конф., София, 13–14 юни 2007 г. / Състав., [предг.] Васил Проданов и др.; Ред. Любомир Владимиров – София : ИК ИФИ–БАН, 2007. – 432 с.

Мк I В 24

МАРИН ВАСИЛЕВ 1907–1983–2007 : Хроника на един живот / Ани Атанасова Гергова и др. – София : В.С.В., 2007. – 92 с.: с ил., факс.

Мк I / В 93

ВЪЛКАНОВА, Веселина Йорданова. Графичен дизайн : Нови оформителски концепции на всекидневника / Веселина Йорданова Вълканова. – 2. изд. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2007. – 176 с.: с табл., ил. (Университетска библиотека ; 469).

Мк I / Г 37 б

ГЕОРГИЕВ, Лъчезар Георгиев. Българско книгоиздаване : Ретроспекции, тенденции, структури, модели / Лъчезар Георгиев. – В. Търново : Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2006. – 344 с.: с ил. – (Библиотека Книгоиздаване).

Мк I / Г 37 к

ГЕОРГИЕВ, Лъчезар Георгиев. Композиция на книгата / Лъчезар Георгиев. – София : Star Way, 2007. – 122 с.: с ил., факс.

Мк I / Г 37 с
ГЕОРГИЕВ, Лъчезар Георгиев. Седем етюда по българско книгоиздаване / Лъчезар Георгиев. – В. Търново : Астарта, 2007. – 164 с.: с ил., факс.

Мк I / Г 60
ГОГОВ, Иван. Организационни и икономически характеристики на книжния бизнес в България / Иван Гогов. – [София : ИК Черноризец Храбър], 2005. – 168 с.: с табл.

Мк VI / Д 43
ДЕНЧЕВ, Стоян Георгиев и др. Библиотеки и публичен достъп до информация / Стоян Денчев, Ирена Петева ; [Послесл. Иван Д. Попов, Румен Трифонов]. – София : Акад. изд. Проф. Марин Дринов : За буквите – О писменехъ, 2006. – 311 с.: с ил., диагр.

Мк VII / И 22
ИВАНОВА, Николина. [Сто и десет] 110 години народно читалище Светлина – Бов / Николина Иванова. – Гара Бов : Нар. ч-ще Светлина, 2006. – 232 с.: с ил.

Мк I / К 14
КАЙКИЕВ, Петко Генчев и др. Периодичният печат в Пазарджик : Историко-библиографско изследване : Ч. 1 – / Петко Кайкиев, Мария Кайкиева. – Пазарджик : Беллопринт, 2007. –

Ч. 1. Поява и развитие до края на Първата световна война. – 2007. – 144 с.: с ил., факс.

Мк II / К 62 к
КИШИЛОВСКА, Малгожата. Комуникации в библиотеката / Малгожата Кишиловска ; Прев. от пол. Мариана Тончева ; [Предг. Мирослава Маевска]. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2006. – 136 с.: със сх.

Мк I / К 69
КНИГАТА и „безкнижната“ цивилизация : Трета нац. науч. конф. с междунар. участие, София, 1 ноем. 2005 г. / Състав. Петър Парижков. – София : За буквите – О писменехъ, 2006. – 599 с.: с ил.

Мк I / К 77
КОЛАРОВ, Стефан Любенов. Александър Паскалев и модерното българско книгоиздаване / Стефан Коларов. – В. Търново : Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2005. – 284 с.: с ил.

Мк I К 77 к
КОЛАРОВ, Стефан Любенов. Книго-

издатели, литературен живот, творчество : Документални очерци и статии / Стефан Коларов. – В. Търново : Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2006. – 300 с.: с ил., портр., факс.

Мк VI / К 93 а
КУМАНОВА, Александра Венкова. Архитектоника на информационното пространство : идеален план : Онтологично изследване / Александра Куманова. – Шумен : Аксиос, 2006. – 40 с.: с ил.

Мк III / К 93
КУМАНОВА, Александра Венкова. Тодор Боров – „Пътя към книгите“ : Историография ; Хронотоп ; Феноменология ; Теория / Александра Куманова ; Библиогр. ред. Никола Казански. – София : Гутенберг, 2007. – 72 с.

Мк III / М 55
МИЛАНОВА, Магдалина Николаева. Лъчезар Георгиев : Биобиблиография / Състав. М. Н. Миланова ; Предг. И. А. Ангелов. – В. Търново : Фабер, 2006. – 180 с.

Мк II / М 77 б
МЛАДЕНОВА, Мария Вутова. Библиотекознанието в България от Освобождението до средата на 40-те години на XX век : История, теория, практика / Мария Младенова. – София : За буквите – О писменехъ, 2007. – 316 с.: с портр., ил.

Мк II / Н 45
НЕДКОВ, Симеон Недков. История на музейното дело в България / Симеон Недков. – София : Агенция Европрес, 2006. – 376 с.: с табл., ил. факс., табл.

Мк I / О-25
ОБЩУВАНЕ с Изтока : Юбилеен сборник, посветен на 60-год. на Стоянка Кендерова / Състав. Любомир Георгиев ; Науч. ред. Румен Ковачев ; Ред. кол. Боряна Христова и др. – София : Нар. библи. Св. св. Кирил и Методий, 2007. – 552 с.: с ил.

Мк II / С 97
СЪЮЗ НА БИБЛИОТЕЧНИТЕ И ИНФОРМАЦИОННИТЕ РАБОТНИЦИ, НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФ., XVI. СОФИЯ. 2008. С модерните библиотеки – достойно в Европа : Докл. от XVI Нац. науч. конф., София, 8–9 юни 2006. – София : Съюз на библи. и информ. работници, 2008. – 100 с.

Мк III / Т 49 к
ТЕОДОСИЕВ, Николай Милчев. Каталог на българските печатни книги 1508–1878 /

Николай Милчев Теодосиев. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2007. – 450 с. : с цв. ил.

Мк II Т 64 р

ТОДОРОВ, Тодор Колев. Руски електронни библиотеки, е-книги, е-учебници, образователни портали и уебсайтове / Тодор К. Тодоров. – София : Авангард Прима, 2006. – 303 с. – (Електронно образование).

Мк VII / Ч 86

ЧИТАЛИЩЕ Добри Войников. Шумен. [Сто и петдесет] 150 години читалище „Добри Войников“ – Шумен 1856–2006 : Юбилеен сборник / Ред. кол. Николай Димков – отг. ред. и др. – В. Търново : Фабер, 2006. – 432 с. : с ил., факс.

Мк Сп / Б 44

ШУМАНОВА, Нина Стоянова и др. Списание Библиотека : Тематичен указател 1984–2005 г. / Състав. Нина Шуманова, Ася Асенова. – София : Нар. библ. Св. св. Кирил и Методий, 2007. – 247 с. : с табл., диагр.

Мк III / Я 51 б

ЯНАКИЕВА, Елена Асенова. Биография и биографска информация : Чуждестранни идеи и практики / Елена Асенова Янакиева. – София : Нар. библ. Св. св. Кирил и Методий, 2008. – 144 с.

Мк II / G 54

GLOBALIZATION, digitization, access and preservation of cultural heritage : Papers from the international conference, Sofia, Bulgaria, 8–10 November 2006 / Ed., [forw.] by Herbert K. Achleitner, Alexander Dimchev. – Sofia : St. Kliment Ohridski Univ. of Sofia, 2007. – 477 p. : ill., tab.

На руски език

Мк II / А 53 б

АЛЕШИН, Леонид Ильич. Безопасность в библиотеке : Уч.-метод. пособие / Л. И. Алешин. – Москва : Либерия-Бибинформ, 2005. – 248 с. : с ил. – (Серия Библиотекарь и время. XXI век ; 18).

Мк III / Б 12

БАВИН, Сергей Павлович. Очерки новейшей истории рекомендательной библиографии ГБЛ / РГБ : 1985–2005 / Сергей Бавин. – Москва : Пашков дом, 2006. – 280 с.

Мк II / Б 38 б

БЕРЕЗЮК, Н. М. и др. Библиотека Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина за 200 лет (1805–2005) /

Н. М. Березюк, И. Г. Левченко, Р. П. Чигринова. – Харьков : Тимченко, 2006. – 390 с. : ил.

Мк II / Б 38 о

БЕРЕСТОВА, Татьяна Федоровна. Обще-доступная муниципальная библиотека в едином информационном пространстве : Нач.-метод. пособие / Т. Ф. Берестова. – Москва : Либерия-Бибинформ, 2005. – 288 с. – (Серия Библиотекарь и время. XXI век ; 19).

Мк III / Б 44

БИБЛИОГРАФ : личность, мастерство, этика : Сборник / Ред.-состав. И. Г. Моргенштерн. – Челябинск : Челябинск. гос. инст. искусства и культуры, 1995. – 152 с.

Мк II / Б 44 к

БИБЛИОТЕКА в контексте административных реформ : Опыт реформирования : проблем, поиск, решения : Метод. пособие / Под ред. С. И. Самсонова. – Москва : Либерия – Бибинформ, 2006. – 520 с. : с ил. – (Серия Библиотекарь и время. XXI век ; 47).

Мк Сп / Б 44 р

БИБЛИОТЕКИ за рубежом 1998 : Сборник / ВГБИЛ. – . – Москва : Рудомино, 1998 за 1998 –

ОТКРЫТЫЙ ДОСТУП : Библиотеки за рубежом 2006 / Состав. и отв. ред. С. В. Пушкова. – 2006. – 376 с.

Мк II / Б 44 е

БИБЛИОТЕЧНАЯ энциклопедия / Ред. кол. Ю. А. Гриханов – гл. ред. и др. – Москва : Пашков дом, 2007. – 1300 с.

Мк II / Б 44 о

БИБЛИОТЕЧНОЕ обслуживание в условиях многообразия культур народов России : Сб. науч. статей / Состав. И. И. Ганицкая и др. – Москва : Пашков дом, 2006. – 139 с. – (Библиотека: новые возможности).

Мк II / Б 59 б

БОЙКОВА, Ольга Феокистовна. Библиотечная практика и авторское право : Науч.-практ. пособие / О. Ф. Бойкова. – Москва : Либерия, 2004. – 128 с. – (Серия Библиотекарь и время ; 1).

Мк II / В 84 м

ВОХРЫШЕВА, Евгения Валериевна и др. Медиа технологии – путь в будущее современных библиотек : Уч.-практ. пособие / Е. В. Вохрышева, В. Стрельников. – Москва : Либерия : Бибинформ, 2005. – 143 с. : с ил. – (Серия Библиотекарь и время. XXI век ; 17).

Подготви Петя Калудина